

วารสารวิชาการ แพร่วาภาฟสิษฐ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 [พฤษภาคม - สิงหาคม 2557]

ISSN 2351 - 0455

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
<http://www.phraewa.ksu.ac.th>

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2557

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

กำหนดออก : ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทวิจารณ์หนังสือ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม เป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพพร ไชยธีระโยธิน

รักษาราชการแทนอธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์วิรัตน์ พงษ์ศิริ

รองอธิการบดี

รองศาสตราจารย์ ดร.จำนง วงษ์ชาชม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

อาจารย์ ดร.สุพจน์ ดวงเนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุชนาถ บุญเที่ยง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ธราเทพ ยงโชติวุฒิกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ฉายรุ่ง ไชยกำบัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.จินดารัตน์ สมกะเนย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ บัวผัน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อาจารย์ ดร.ธิตีรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

อาจารย์ ดร.ศาสตรา สหสัทสน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

อีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์

กองเลขานุการ

พิสุจน์อักษร การเงินและสมาชิก : อาจารย์มะลิวรรณ สุวรรณพุกษ์
ประสานงานและประชาสัมพันธ์ : อาจารย์ชนิดา พันธุ์โสภณ
โฆษณา : อาจารย์กิตติธันต์ ญาณพิสิทธิ์
แปลและเรียบเรียง : อาจารย์ ดร.ศาสตรา สหสัทสน์
เว็บไซต์ : อาจารย์สุริยาวัธ สุวรรณบุผา
อาจารย์ศรีบุญญ์ ทิพย์ระมวล
นายอุทิศ จิตจง
นางสาวมยุรี มั่นยืน

เลขานุการวารสาร

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร

ศาสตราจารย์ ดร.ติเรก ปัทมสิริวัฒน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ เอราวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทรมบัติ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระพัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา ศิริภานุ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์วิไลวัจส์ กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จำนง วงษ์ชาชม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพ เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.สุภาพ กัญญาคำ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย นิลอาธิ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.ธราเทพ ยงโชติวุฒิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.จินดารัตน์ สมคะเณย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.เนติรัฐ วีระนาคนินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.อิทธิรัตน์ เหล่าคมพฤตอาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Mr. Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พิมพ์ที่ บริษัท ศิริภณท์ (2497) จำกัด อ.เมือง จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0-4322-1141
www.siriphan.com

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชนครินทร์ ตำบลสงเปลือย
อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 โทรศัพท์ 08-1729-2918, 08-1056-6979, 08-1716-2153

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอย่างน้อยสองท่าน
ขอคิดเห็นใดๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียน ไม่ถือเป็นทรงสนะและความรับผิดชอบ
ของกองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ สงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

ภาพจากปก : “แพรวา” เป็นผ้าทอมือที่มีขนาดความยาว 1 วา หรือ 1 ช่วงแขน ซึ่งเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความงดงาม วิจิตรบรรจง

Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University

<http://www.phraewa.ksu.ac.th>

Volume 1 Number 2 May – August 2014

Copyright : Kalasin Rajabhat University

Publication : 3 Number per year (4 monthly)

Purposes : To promote and publish the academic works, research, academic articles, and book review articles which are worth for social development and to be the intermediate for academic sharing of academics, researchers, and graduated students in the scope of Humanities and Social Sciences.

Honor Advisors

Asst. Prof. Nonporn Kosirayothin

Assoc. Prof. Wirat Pongsiri

Assoc. Prof. Dr. Chumnong Wongchachom

Dr. Supot Duangnet

Editor in Chief :

Dr. Suchanart Boontiang

Kalasin Rajabhat University

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Komsan Khaajornpanyapaaisan Kalasin Rajabhat University

Dr. Saksit Rittilun Kalasin Rajabhat University

Dr. Tharatep Yongchotwootthikul Kalasin Rajabhat University

Dr. Chairung Chaikambang Kalasin Rajabhat University

Dr. Chindarat Somkhane Kalasin Rajabhat University

Dr. Chanchainarong Songhasri Kalasin Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Sunthorn Kohtbantau Buriram Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Prachak Bouphun Khon Kaen University

Dr. Umarin Tularak Khon Kaen University

Asst. Prof. Dr. Rachan Ninwannapha Mahasarakham University

Dr. Thitirat Laokhompruttajarn Chaiyaphum Rajabhat University

Dr. Sattrra Sahatsathatsana Rajamangala University of Technology Isan, Kalasin Campus

Secretarial Board

Proofreading/Finance and Membership:

Ms. Maliwan Suwannapruk

Coordination and Public Relation :

Ms. Chainada Punsopon

Advertisement :

Mr. Kittanat Yanpisit

Translation and Composition :

Mr. Suriyawuth Suwannabubpha

Webmaster :

Dr. Sattar Sahatsathatsana

Mr. Saranyoo Tippramual

Mr. Utid Jitjong

Secretarial :

Ms. Mayuree Manyuen

Journal Peer Review

Prof. Dr. Direk Patmasiriwat	National Institute of Development Administration
Assoc. Prof. Dr. Prawit Erawan	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Chalard Chantarasombat	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Pathom Hongsuwan	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Issara Suwanabol	Burapla University
Assoc. Prof. Dr. Vinai Veeravatnaond	Valaya Alongkorn Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Niyom Wongpongkham	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Decha Siriphat	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Pathan Suwanmongkol	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Wilaiwatt Grisanaputi	North-Eastern University

Issue Peer Review

Assoc. Prof. Dr. Chumnong Wongchachom	Kalasin Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pathom Hongsuwan	Maharakham University
Asst. Prof. Dr. Rachan Nilawannapha	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerm	Maharakham University
Dr. Suparp Kanyacome	Kasetsart University
	Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus
Assoc. Prof. Somchai Ninathi	Maharakham University
Dr. Tharatep Yongchotwootthikul	Kalasin Rajabhat University
Dr. Chindarat Somkhane	Kalasin Rajabhat University
Dr. Natirats Weeranain	Rajamangala University of Technology Isan, Kalasin Campus
Dr. Saksit Rittilun	Karasin Rajabhat University
Dr. Thitirat Laokhompruttajarn	Chaiyaphum Rajabhat University

Senior Technical Editor

Mr. Paul Duffer	Maharakham University
-----------------	-----------------------

Place of Publication Siriphan (2497) Co., Ltd., Mueang district, Khon Kaen province. Tel. 0-4322-1141, www.siriphan.com

Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University
Banna Ratchanakharin Building, Song Plueai, Na Mon, Kalasin 46230.
Tel. 081-7292918, 081-0566979, 08-1716-2153

All articles were peer reviewed for the academic accuracy by two qualified academic editors in that field. Any comments that have been published in this journal directly belonged to the author. They will not be considered as the opinion and responsibility of the editorial board and Kalasin Rajabhat University.

บทบรรณาธิการ Editorial

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2557 ฉบับนี้ ยังคงเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความที่คัดเลือกลงตีพิมพ์ ซึ่งทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีคุณสมบัติสอดคล้องในสาขาวิชาที่ครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อถือในวงวิชาการ

เนื้อหาในเล่ม ประกอบด้วยบทความทั้งสิ้น 9 บทความ จำแนกเป็นบทความทางวิชาการ 2 เรื่อง ได้แก่ ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อน กรณีหนังสือ “สังคัลป์ชัย” ฉบับภาคใต้ ของ ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์ จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ เจ้าแม่สองนาง : การสร้างความหมายของความเชื่อและบทบาทในการเสริมพลังท้องถิ่น ของ ณรงค์ฤทธิ์ สุ่มาลี จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม บทความวิจัย 7 เรื่อง ได้แก่ แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของ รองศาสตราจารย์วิไลวัจน์ ฤกษ์ขณะภูติ จากมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ของ อาจารย์ตรียากานต์ พรหมคำ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ของชลิดา ประชุมวรรณ จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ของอาจารย์อัญญาปารย์ ศิลปะนิลมาลย์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ การศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ของ ทองสา คำสุเรศ การพัฒนาครูดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ของเอ็มไพร์ อันโนนจารย์ และ แนวทางการพัฒนาระบบการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์

ของจุฑามาศ หอมกลิ่น จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาพสินธุ์ บทความเหล่านี้ล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจทั้งในแง่ความเข้มข้นของเนื้อหาและวิธีการศึกษา

วารสารวิชาการแพรวภาพสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาพสินธุ์ มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ต้อนรับบทความจากอาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ทั้งจากภายนอกและภายใน ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ โดยเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่ครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้คำแนะนำเพื่อให้การปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสาร กองบรรณาธิการได้ความสำคัญและมุ่งเน้นการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของวารสารเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการต่อไป

อาจารย์ ดร.สุชานาถ บุญเที่ยง
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความทางวิชาการ

- ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : 7
กรณีหนังสือ “สังคิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้

Social Reflection through the Composites in Literature :
A Study on the Book “Sangsilpachai : The Southern Edition”

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, วิทยา บุษบงค์, ขวนากร จันนาเวช

Narongsak Rawarindra, Witthaya Busabong, Jawanakorn Channawej

- เจ้าแม่สองนาง : การสร้างความหมายของความเชื่อและบทบาท 32
ในการเสริมพลังท้องถิ่น

The Chao Mae Song Nang: Signification of Belief and the
Role in Empowering Local Power

ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี

Narongrit Sumalee

บทความวิจัย

- แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็น 64
ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Guidelines to Prevent Votes Buying in Elections According to
Opinions of People in Northeast of Thailand

รองศาสตราจารย์วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ

Assoc. Prof. Wilaiwatt Grisnaputi

- การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขต 76
ตำบลหล่มสักอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

A Study of Community Context for Developing Tourist Attractions
in Lomsak Sub-district, Lomsak District, Phetchabun Province.

ตริยากานต์ พรหมคำ

Treeyakarn Promkam

- การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทย 91
สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

Development of a Computer Game to Promote Reading Skills of
Children with Learning Disabilities

ชลีชา ประชุมวรรณ, สุวิษ ธีระโคตร

Chalicha Prachumwan, Suwich Thirakote

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความสามารถ 108
ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

Survey Concerning State Problems and The Using Information
Technology of Students, Faculty of Arts and Science,
Kalasin Rajabhat University

อัญญาปารย์ ศิลปนิลมาลย์

Unyaparn Sinlapaninman

การศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาล 118
ในจังหวัดกาฬสินธุ์

A Study of Achievement in Administration of Child Development
Centers Affiliated With Municipalities in Kalasin Province

ทองสา คำสุเรศ, ดร.ธีระ ภูดี, ดร.อมร มะลาศรี

Thongsa Khamsuret, Dr. Theera Phudee, Dr. Amorn Malasri

การพัฒนาครูดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ 131
สำหรับเด็กปฐมวัย : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ
จังหวัดกาฬสินธุ์

The Teacher Development in Organizing an Integrated Learning
Experience for Young Children: A Case Study of the Child
Development Center of Rong Kham Sub-District Municipality,
Rong Kham District, Kalasin Province

เอ็มไพร์ อันโนนจารย์, ดร.ธีระ ภูดี, ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิกลิ่น

Eimpai Annonjan, Dr. Theera Phudee, Dr. Saksit Rittilun

แนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 145
สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์

Guidelines for Developing a Planning Process of Child
Development Centers Affiliated with Sub-District
Administrative Organizations in Kalasin Province

จุฑามาศ หอมกลิ่น, ดร.ธีระ ภูดี, ดร.อมร มะลาศรี

Juthamas Homklin, Dr. Theera Phudee, Dr. Amorn Malasri

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์

159

ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : กรณีหนังสือ “สังข์ศิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้

Social Reflection through the Composites in Literature : A Study on the Book “Sangsilpachai : The Southern Edition”

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์¹, วิทยา บุซบงค์², ชวนากร จันนาเวช³
Narongsak Rawarindra¹, Witthaya Busabong²,
Jawanakorn Channawej³

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม หนังสือบุตเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ฉบับสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ลักษณะคำประพันธ์ที่พบเป็น กาพย์สุรางคนางค์ 28 และ กาพย์ยานี 11 จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้พบว่าวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่นำมาศึกษานั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นวรรณกรรมจากลุ่มน้ำโขง และการใช้เพื่อความบันเทิงหรือวัฒนธรรมด้านอื่นที่ปรากฏชัดเจน เช่น หนังสือประโมทัย ภาพจิตรกรรมฝาผนังในสิม แต่เมื่อคณะผู้ศึกษาได้ทำการสืบค้นข้อมูลเอกสารพบว่าการใช้วรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยในพิธีกรรมภาคใต้ เช่น โนราโรงครู (ไหว้ครูโนราห์) ในตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง และใช้เรียกชื่อท่าแร่หนึ่งในการรำโนราห์ด้วยการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในเอกสารโบราณฉบับดังกล่าวพบว่า เมืองค์ประกอบเชิงซ้อน 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การเอาตัวรอดของตัวละครประกอบ 2) ภูมิทัศน์บ้านเมือง 3) การพนัน ได้แก่ สกา การเล่นที่สามัญชนไม่รู้จักและสกาการเล่นของชนชั้นสูง 4) ด้านพิธีกรรม ได้แก่ การปลงศพ การขอขมา การรับขวัญและพิธีผีลิเหวตา 5) ความเชื่อโชคลาง ได้แก่ ดวงดาวและคำทำนาย จิ้งจกตก และการเขมน 6) อบายมุข 7) สีนบน 8) การรักษาพยาบาลและ 9) ตลาด

วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย อาจมีแพร่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยหรือซึ่งอาจปรากฏนอกเหนือพรมแดนแห่งรัฐในมิติประเทศของภูมิภาคอาเซียนหากแตกต่างกันเพียงด้านฉันทลักษณ์และกลวิธีในการแต่งในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละวัฒนธรรม หรือแม้แต่กระทั่งนามที่เรียกขานเท่านั้น

คำสำคัญ : ภาพสะท้อนทางสังคม, วรรณกรรม, สังข์ศิลป์ชัย, ภาคใต้

¹ Researcher, The Research Institute Northeastern Art and Culture, Mahasarakham University.

² Academician, The Institute for Southern Thai Studies.Thaksin University.

³ Ancient alphabet personnel. The Research Institute Northeastern Art and Culture, Mahasarakham University.

Abstract

This research purposively studied and analyzed social reflection through the composites in literature of the Book “Sangsilpachai” code อ.150.064, from the Institute for Southern Thai Studies, Thaksin University. The book is composed of poems called Kab Surangkanang 28 (a poem with 28 syllables per line) and Kab Yanee 11 (a poem with 11 syllables per line). Related works indicate that “Sangsilpachai” was mostly found in Mekong Basin communities and used for entertaining and cultural purposes. Nang Pramo Thai, the paintings on the wall of the assembly hall (Ubosot), etc. serve as examples. However, after studying the related works, the researchers found that “Sangsilpachai” also was found in several southern ceremonies such as Nora Rongkru (showing gratitude to the Nora’s master) in the khae snbdistricr, Amphoe Mueang, Patthalung province and was used as the name of a pattern of the Manora dance. In this regard, the study indicated that the social reflection in this ancient book consisted of 9 major composites: 1) the character’s survival; 2) the landscape; 3) the gamble i.e. Saka, the gamble popular amongst the elites but unfamiliar to the commoners; 4) the ceremonies e.g. a funeral, admission of guilt, consolation, and sacrifice; 5) the belief in the superstition e.g. astrology and prophecy, the falling gecko, and eye twitching; 6) allurements; 7) the bribery; 8) the health care system; and 9) the marketing system. The Sangsilpachai book is spread throughout all regions of Thailand and even across the borders to the nearby countries of the ASEAN, though the prosodic patterns and techniques may be different according to specific locations, cultures, or how it is referred to by local people.

Keywords : social reflection, literature, Sangsilpachai, the southern part

บทนำ

ในการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่ผ่านนั้น มีการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ หรือแม้กระทั่งมีการปริวรรตถ่ายทอด เผยแพร่กันอย่างกว้างขวางตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้นับการทำซ้ำหรือผลิตซ้ำในอดีตโดยการถ่าย (คัดลอก) เป็นหนังสือผูกโบราณ ในวงการวิชาการและในวงวรรณกรรม ให้การยอมรับวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยนี้ว่า เป็นวรรณคดีที่มีภาษาอันงดงาม วิจิตร ถือเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกแห่งยุค ต้นฉบับที่ได้รับความนิยมในการศึกษานั้นส่วนมากจะเป็นต้นฉบับที่ถูกปริวรรตออกมาเป็นภาษาปัจจุบันจากนักปราชญ์ ครูบาอาจารย์ ในแต่ละยุคสมัย ในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เช่น มหาสีลา วีระวงศ์ (2492-2494-2497-2512) มหาปรีชา พิณทอง (2523) พระอริยานุวัตร เขมจารี (2530) นายมัน จงเรียน (มปป.) และท่านอื่นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าม้งานศึกษาวิจัยในประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี เช่น การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบหลักทางวรรณกรรม ประกอบด้วย 1) รูปแบบฉันทลักษณ์ ขอบในการแต่ง โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร แนวคิด/ทัศนะ สุนทรียภาพทางภาษา ผู้ที่ศึกษาในประเด็นหลักดังกล่าว เช่น ประคอง เจริญจิตรกรรม (2541) และชัชวาล โคตรสงคราม (2550) เป็นต้น 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม โลกทัศน์ทางสังคม วัฒนธรรม ฯลฯ ผู้ที่ศึกษาในประเด็นหลักดังกล่าว เช่น วราภรณ์ ตุนา (2543) เป็นต้น และ 3) มุมมองอื่นๆ คือ การวิเคราะห์หลักธรรมของพุทธศาสนา เช่น พระครูธรรมสารสมณฐ์ (2547) เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้พบว่าวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่นำมาศึกษานั้นส่วนมากจะเป็นวรรณกรรมลุ่มน้ำโขง รวมไปถึงการใช้วรรณกรรมเรื่องนี้เพื่อความบันเทิงหรือวัฒนธรรมด้านอื่นที่ปรากฏชัดเจน เช่น หนังสือประโมทัย ภาพจิตรกรรมฝาผนังสีม การนำข้อคิดธรรมมาใช้สั่งสอนโดยพระภิกษุ การเทศน์ลำของพระสงฆ์พื้นถิ่น เป็นต้น แต่เมื่อคณะผู้ศึกษาได้ทำการสืบค้นในประเด็นที่ว่า ในภาคใต้นั้นมีการใช้วรรณกรรม หรือตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ในด้านการละเล่น หรือพิธีกรรมอื่นๆ หรือไม่ ผลที่ได้นอกเหนือจากการสำรวจพบสมุดข่อยหรือบุตสังข์ศิลป์ชัยแล้ว ยังพบการนำไปใช้ในพิธีกรรม “โนราโรงครูตำบลท่าแค

อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง” ซึ่งทางคณะกล่าวรายละเอียดไว้ในประเด็น
สังขศิลป์ชัย ในบริบทประเพณีพิธีกรรม “รามโนราห์” ภาคใต้” ซึ่งเป็นหัวข้อต่อไป

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทางคณะผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษาวรรณกรรม
จำเป็นต้องแสดงให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมในยุคนั้นสมัยนั้นด้วย โดยที่กวีได้
ประพันธ์ไว้ในวรรณกรรมเพื่อให้ผู้เสพงานเห็นสังคมที่เสมือนจริงให้เกิดจินตภาพเกิด
สุนทรียภาพผ่านทางวรรณคดี ในการนำเสนอประเด็นองค์ประกอบเชิงซ้อนใน
วรรณกรรมในบทความฉบับนี้ทางคณะผู้ศึกษาได้ปรับประยุกต์แนวคิดมุมมอง
องค์ประกอบเชิงซ้อนจากวรรณกรรมเรื่อง วิเคราะห์คำขอหงส์มาคำของพระยาโลมาวิสัย
ของ อินสร กันทะโล (2546:213) ซึ่งได้ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเชิงซ้อน
ในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะ เช่น ระบบครอบครัวและระบบการเมืองการปกครอง
คตินิยมและวัฒนธรรม เป็นต้น ทางคณะผู้ศึกษาจึงได้แยกย่อยเป็นประเด็นต่างๆ
เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาวเคราะห์และเห็นสภาพของสังคมแจ่มชัดขึ้น ได้แก่ 1) การเอา
ตัวรอดของตัวละครประกอบ 2) ภูมิทัศน์บ้านเมือง 3) การพนัน ได้แก่ สกา การเล่นที่
สามัญชนไม่รู้จักและสกาการเล่นของชนชั้นสูง 4) ด้านพิธีกรรม ได้แก่ การปลงศพ
การขอขมา การรับขวัญและพิธีพิสเทวดา 5) ความเชื่อโชคลาง ได้แก่ ดวงดาวและ
คำทำนาย จิ้งจอกตก และการเขม่น 6) อบายมุข 7) สินบน 8) การรักษาพยาบาลและ
9) ตลาด

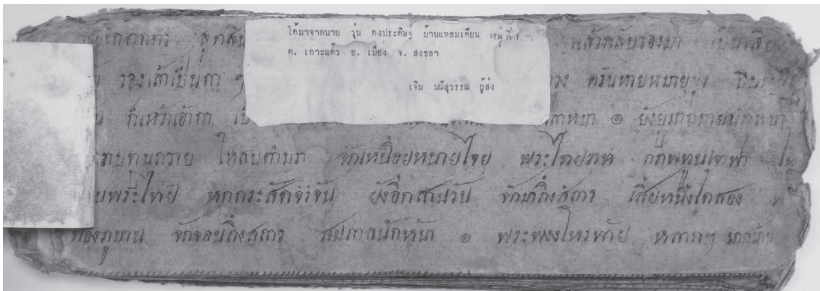
นอกจากนี้ทางคณะผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความฉบับนี้จะเปิดมุมมองใหม่
ของวรรณกรรมเรื่องสังขศิลป์ชัยที่พบนี้ว่าวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวมีการแพร่กระจาย
ไปทั่วทุกภาคของประเทศไทยหรืออาจปรากฏนอกเหนือจากพรมแดนแห่งรัฐในมิตร
ประเทศส่วนมากของภูมิภาคอาเซียนหากแต่แตกต่างด้านฉันทลักษณ์และกลวิธีใน
การแต่งในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละวัฒนธรรม หรือแม้แต่กระทั่งชื่อที่เรียกขานเท่านั้น
และนอกเหนือสิ่งอื่นใดบทความชิ้นนี้ถือเป็นบทความที่ได้รับการได้รับความร่วมมือจาก
กัลยาณมิตรต่างภูมิภาค ถือเป็นการแลกเปลี่ยนด้านวิชาการและการเอื้อเพื่อข้อมูล
และร่วมกันศึกษาในประเด็นที่สนใจ

ข้อมูลพื้นฐานของหนังสือชุด “สังขศิลป์ชัย ฉบับภาคใต้”

เอกสารที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อน
ในวรรณกรรม นั้นได้เอกสารต้นฉบับหนังสือชุดสังขศิลป์ชัย รหัส อ.150.064 ไม่พบ

ประวัติคนแต่ง แต่ได้รับมาจาก นายุ่น คงประดิษฐ์ บ้านแหลมเคียน หมู่ที่ 1 ตำบล
เกาะแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสงขลา กว้าง x ยาว 13.5 x 4.5 นิ้ว จำนวน 52 ขนบ
(พับ/รอยพับ/52 พับ) หนา 1.5 นิ้ว สภาพชำรุดมาก ลักษณะคำประพันธ์เป็น
กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกาพย์ยานี 11 จากการตรวจสอบเอกสารชุดดังกล่าวนี้
มีข้อสันนิษฐานว่าประการที่ 1 อาจถูกคัดลอกมาจากสมุดข่อยภาคกลางสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากพบว่ามือิทธิพลด้านฉันทลักษณ์ อักษรวิธีการเขียน
แบบภาคกลาง แต่ก็พบอีกว่ามีเสียงวรรณยุกต์คำศัพท์ส่วนมากเป็นเสียงชาวใต้
ข้อสันนิษฐานว่าประการที่ 2 เป็นชุดที่ได้มาจากภาคกลางและนำมาเก็บรักษา หรือ
นำมาอ่าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอ่าน-เขียนภาษาไทยในสมัยนั้น ส่วนการให้เสียง
ของวรรณยุกต์นั้นสังเกตว่าในการแสดงละครนอกของชาวภาคกลาง มีสำเนียงเสียง
ค่อนข้างไปทางชาวใต้จึงอาจเป็นไปได้ว่าการออกเสียงวรรณยุกต์ของชาวภาคกลางกับ
ชาวใต้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอาจมีการออกเสียงและใช้วรรณยุกต์ใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 1 สภาพหนังสือชุดเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

โครงเรื่องย่อที่พบในชุดสังข์ศิลป์ชัย ฉบับภาคใต้

เนื่องจากเอกสารชุดเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ฉบับภาคใต้ มีสภาพชำรุดมากทำให้นเนื้อเรื่อง
บางส่วนขาดหายไปทางคณะผู้เขียนจึงตรวจสอบและวิเคราะห์เนื้อหาเท่าที่ปรากฏ อาจขาด
เนื้อหาสำคัญๆ ในส่วนต้นและส่วนท้าย ส่วนเนื้อหาที่พบทางคณะผู้ศึกษาได้มีการจัด
เรียงตามลำดับตามเอกสารที่พบ ดังนี้ 1) สังข์ศิลป์ชัยรบกับกองกำลังยักษ์ รบกับยักษ์
ไกรสิทธิ์ รบกับยักษ์ไกรศักดิ์ รบกับยักษ์กุมพัน 2) พอยักษ์กุมพันตาย นางเกสรสมุนทา
จึงขอให้สังข์ศิลป์ชัยไปรับเอานางสีสุพันลูกสาวของนางเกสรสมุนทากับยักษ์กุมพัน

ที่เมืองนาค 3) สังข์ศิลป์ชัยเดินทางไปเมืองนาคบาดาลทำเล่นพนันสกากับภูงค์นาค และได้รับนาค 4) กลับเมืองยักษกุมพันธ์ พร้อมด้วยนางสีสุพัน จากนั้นจัดแต่งพิธี ปลงศพักษ 5) ทั้งสามคือ นางเกสรสมุนทา นางสีสุพันและสังข์ศิลป์ชัย เดินทางจาก เมืองยักษออกไปหาพี่น้องทั้งหกที่รออยู่ชายป่าเพื่อเดินทางสู่เมืองปัญจา ไปหาท้าว เสนากุด 6) พบกันพี่น้องทั้งหกทำแผนทำร้ายพระสังข์ศิลป์ชัยและปลักพระสังข์ ศิลป์ชัยตกเหว 7) พี่น้องทั้งหกเชิญเจ้าอาเสด็จกลับเมืองและบอกความเท็จเรื่อง พระสังข์ศิลป์ชัยตกเหว 8) นางเกสรสมุนทาเสี่ยงทายผ้าสไบและข้อผมว่าถ้าพระสังข์ ศิลป์ชัยยังอยู่ให้ได้สิ่งเหล่านี้คืนมา 9) ระหว่างการเดินทางพี่น้องทั้งหกหยอกล้อ นางสีสุพันลูกสาวนางเกสรสมุนทา ซึ่งแสดงถึงอุปนิสัยที่ไม่ดี 10) นายคำสำเภา พบเห็นผ้าสไบและข้อผมบนยอดภูเขาที่นางเกสรสมุนทาเสี่ยงทายไว้ 11) สิงหราช ค้นหาพระสังข์ศิลป์ชัย พบเพียงพระขรรค์และพระสังข์แล้วเข้าไปกราบนางประทุมวดี ผู้เป็นแม่ 12) นางประทุมวดี สิงหราชและพระสังข์ ออกตามหาพระสังข์ศิลป์ชัยด้วย ความห่วงหาในที่สุดก็พบกัน 13) นางเกสรสมุนทาเข้าเมือง ท้าวเสนากุดทำพิธีรับขวัญ ที่ได้น้องสาวและหลานสาวกลับคืนมา 14) เมื่อนายคำสำเภาถึงท่าเมืองปัญจาแล้วได้ ขาวว่าพระราชได้น้องสาว (นางสมุนทา) กลับคืนจึงคิดจะนำผ้าสไบและข้อผมไป ถวายเพื่อรับขวัญ แต่ถูกกีดกันจากพี่น้องทั้งหกแต่การกีดกันครั้งนี้ไม่สำเร็จ 15) ท้าว เสนากุดรับข้อกับผ้าสไบเพื่อจะมอบรับขวัญนางสีสุพันผู้เป็นหลาน นางเกสรสมุนทา เห็นผ้าสไบและข้อผมที่เสี่ยงทายไว้นั้น พลันรู้ว่าพระสังข์ศิลป์ชัยยังมีชีวิตอยู่ 16) นาง เกสรสมุนทาจึงไปเล่าความจริงให้ท้าวเสนากุดฟัง 17) ท้าวเสนากุดไม่เชื่อค่านางเกสร สมุนทาเพราะคิดว่าเสียจริต จึงสั่งเสนาให้หาหมอมารักษา 18) นางเทวีทั้งหกให้ สินบนกับขุนเพชรเพื่อส่งต่อสินบนให้กับหมอต่างๆ ที่เข้ารักษานางเกสรสมุนทา 19) นางเกสรสมุนทาอาละวาด เพราะไม่ได้เสียจริตดังที่หมอเหล่านั้นกล่าว 20) นางเกสรสมุนทาทูลความจริงต่อท้าวเสนากุดอีกครั้ง 21) ท้าวเสนากุดจึงตัดสินใจ จะออกตามหาพระสังข์ศิลป์ชัยแต่เทวีทั้งหกทูลห้ามและใส่ร้ายนางเกสรสมุนทาว่า เสียจริตไปแล้วไม่ควรเชื่อถือ 22) โหรเฒ่าเทีงทูลเตือนว่าไม่ควรยatraที่พออก นอกเมือง 23) ท้าวเสนากุดได้รับฟังความจริงจากนางเกสรสมุนทาจึงขับโหรทั้งสี่ และ สรรหาโหรใหม่มาแทน 24) เสนาได้โหรชุดใหม่และได้ทำการทำนายเหตุต่างๆ ถวาย แต่พระราช 25) ท้าวเสนากุดออกตามหาพระสังข์ศิลป์ชัย เทวีทั้งหกจึงขอติดตามไป

ด้วย 26) ท้าวแสนกุดตั้งพลับพลาในป่า และตามหาพระสังข์ศิลป์ชัยที่แหว แต่ไม่พบศพพระสังข์ศิลป์ชัย 27) ท้าวแสนกุดจึงตั้งเครื่องพลีเทพดาเพื่อตลบันดาลให้พบพระสังข์ศิลป์ชัย 28) เทวดาให้ลางบอกเหตุแก่ท้าวแสนกุด 29) โหรทำนายลางการเขม่น 30) พระสังข์ศิลป์ชัยขี่สีหราช เทียวเล่นในป่ากับเทวดาเห็นกองทัพบของท้าวแสนกุด 31) พระสังข์ศิลป์ชัยได้เข้าเฝ้าและกล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งหมดหลังตกเหวว่ามีพระอินทร์มาช่วยเหลือจึงรอดชีวิต หลังจากนั้นก็เชิญท้าวแสนกุดเข้าสู่เมืองของสังข์ศิลป์ชัยที่เทวดาเนรมิตให้ และจะได้ไปหานางประทุมวดีผู้เป็นมเหสี 32) เมื่อท้าวแสนกุดพบนางประทุมวดีๆ กริ้วท้าวแสนกุดที่เชื่อฟังคำยุแหยงจากมเหสีทั้งหกแต่พระสังข์ศิลป์ชัยช่วยให้เข้าพระทัยกันและกัน 33) พระสังข์ศิลป์ชัยให้เหล่ามวเทพนิรมิตพระราชวังขึ้นมาใหม่ 34) ท้าวแสนกุดเสด็จและเข้าชมเมืองที่พระสังข์ศิลป์ชัยนิรมิต 35) ท้าวแสนกุดฟังคำให้การจากนางเกสรสมนทา นางสีสุพันและพี่น้องทั้งหกเพื่อให้ทราบความจริง 36) จากนั้นท้าวแสนกุดจึงให้พระสังข์ศิลป์ชัยและพี่น้องทั้งหกแสดงอิทธิฤทธิ์เพื่อพิสูจน์ความจริง 37) พระสังข์ศิลป์ชัยแปลงศร แก้วพระขรรค์ใช้พระสังข์แสดงอิทธิฤทธิ์ จนพี่น้องทั้งหกเกิดความอับอายเพราะไม่มีอิทธิฤทธิ์ดังที่พวกตนกล่าวอ้าง

สังข์ศิลป์ชัย ในบริบทประเพณีพิธีกรรม “รามโนราห์” ภาคใต้

จากการค้นคว้าความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยกับบริบทประเพณีพิธีกรรมของภาคใต้ทำให้เราพบข้อมูล ดังนี้

จากตำนานมโนราห์ในท้องถิ่นภาคใต้ ได้กล่าวถึงสังข์ศิลป์ชัยว่าเป็นหนึ่งใน 12 ชาติของนางศรีมาลาซึ่งถือเป็นตำนานท้องถิ่นที่บอกเล่าสืบต่อกันมา โดยเชื่อว่า ชาติที่ 1 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ มโนราห์ ชาติที่ 2 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ เมรี ชาติที่ 3 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ ทิพย์เกสร ชาติที่ 4 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ อัมพันธุ์ ชาติที่ 5 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ รจนา ชาติที่ 6 เกิดเป็นผู้ชาย ชื่อ จันทรโครพ ชาติที่ 7 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ โมมรา ชาติที่ 8 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ เกตุบุปผา ชาติที่ 9 เกิดเป็นผู้ชาย ชื่อ สังข์ศิลป์ชัย ชาติที่ 10 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ ยอพระกลั่น ชาติที่ 11 เกิดเป็นผู้ชาย ชื่อ ไกรทอง ชาติที่ 12 เกิดเป็นผู้หญิง ชื่อ ศรีมาลา

นอกจากนี้ยังพบการใช้ชื่อสังข์ศิลป์ชัยในการใช้ประกอบพิธีราถาวรายครุ ซึ่งเป็นการรำที่เรียกว่า “รำ 12 คำพริต 12 บท” กล่าวคือในพิธีดังกล่าวจะเริ่มรำด้วย

บทสรรเสริญครู บทครูสอน บทสอนรำ บทปฐม บทสรรเสริญคุณมารดา บทฝนตก
ข้างเหนือ (บทไศกัณ) บทไชยชัย (นกเป็ดกาน้ำ) บทเรือใบผ้า ทายางแดง (ดอกจิกดอกจัก)
บทแสงทองสวรรค์ บทระไวระเวก และบทพलयางตามโคลง เมื่อจบ 12 คำพริต
แล้วก็ต่อด้วยการรำของโนราใหญ่ คือ รำท่าครู 12 ท่า รำท่าแม่ลาย รำท่าคอนเทร
รำเพลงสับ รำเพลงช้า รำเพลงเร็ว รำเพลงปี่ จากนั้นจึงร้อง ตั้งเมือง เพื่อรำจับบท 12
กับพราวน บทต่างๆ ที่นำมารำเป็นเรื่องในวรรณคดีไทย 12 เรื่อง ได้แก่ พระสุธ
มนโนราห์ พระรถเสน พระลักษณาวงศ์ โคบุตร สังข์ทอง ดาราวงศ์ พระอภัยมณี
จันทโครพ สินธุราช สังข์ศิลป์ชัย มณีพิชัย และไกรทอง ทั้งนี้ถึงแม้ว่าโนราจะมีท่ารำ
12 ท่า เช่น ไกรทองตอนโนราห์แทงเข้ (แทงจระเข้) คือ มโนราห์สามารถผนวก
วรรณกรรมอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการแสดงได้ ส่วนกิจกรรมในวันศุกร์ซึ่งเป็นวันสุดท้าย
โดยมากมักเรียกว่า “วันส่งครู” พิธีกรรมในวันนี้เริ่ม ด้วยการประกอบพิธีหลัก ได้แก่
รำคล้องหงส์ รำแทงเข้ พิธีส่งครู และพิธีตัดเหมรย (ตัดสินบน) โดยสรุปการจัดพิธีไหว้
ครูโนรา หรือเข้าโรงครู นอกจากเพื่อประกอบพิธีกรรมให้กับศิษย์รุ่นใหม่แล้วได้สะท้อน
ให้เห็น ถึงลักษณะนิสัยของชาวใต้ ที่เป็นผู้มีสัมมาคารวะ เคารพนับถือ สำนึกใน
พระคุณของบุพการี ครูอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่ง
ที่ช่วยส่งเสริม สืบทอด อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป
(พิทยา บุขรรัตน์, 2555:171)

ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม

ในการนำเสนอประเด็นองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรมในบทความฉบับนี้
ทางคณะผู้ศึกษาได้ปรับประยุกต์แนวคิดมุมมององค์ประกอบเชิงซ้อนจากวรรณกรรมเรื่อง
วิเคราะห์ท้าวทองหงส์ผาคำของพระยาโลมาวิสัย ของ อินสร กันทะโล (2546:213)
ได้ศึกษาองค์ประกอบเชิงซ้อน ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ระบบครอบครัวและระบบ
การเมืองการปกครอง 2) คติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม และ 3) วัฒนธรรม ซึ่ง
ผู้ศึกษาได้จำแนกเป็น 3.1) ค่านิยม 3.2) ความเชื่อ และ 3.3) ขนบธรรมเนียม
ประเพณี ทางคณะผู้ศึกษาจึงได้ปรับประยุกต์แนวคิดดังกล่าวและแยกย่อยวิเคราะห์
เป็นประเด็นๆ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาวิเคราะห์และเห็นสภาพของสังคมแจ่มชัดขึ้น

ภาพสะท้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยฉบับนี้ทำให้คณะผู้ศึกษาได้
เห็นมุมมองทางสังคมในวรรณกรรมที่แจ่มชัดขึ้น ใน 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การเอาตัว

รอดของตัวละครประกอบ 2) ภูมิทัศน์ 3) การพนัน ได้แก่ สกา การเล่นที่สามัญชน
ไม่รู้จักและสกาการเล่นของชนชั้นสูง 4) ด้านพิธีกรรม ได้แก่ การปลงศพ การขอขมา
การรับขวัญและพิธีผีเสื้อเตา 5) ความเชื่อโชคลาง ได้แก่ ดวงดาวและคำทำนาย
จิ้งจอกตก และการเขม่น 6) อบายมุข 7) สิบบน 8) การรักษาพยาบาล และ 9) ตลอด
คณะได้นำเสนอตัวบทภายในของกรอบตาราง 2 คอลัมน์ ในช่องแรกได้อ้างอิง
การเขียนแบบต้นฉบับ เพื่อให้ท่านผู้สนใจศึกษาได้สังเกตการณ์ใช้อักษรวิธีและรูปคำ
รูปประโยค ส่วนช่องตารางที่ 2 ได้นำเสนอการถ่ายทอดเป็นภาษาปัจจุบันเพื่อให้ง่าย
ต่อการความเข้าใจในการอ่านคำประพันธ์ในเอกสารชุดนี้ ดังนี้

1. การเอาตัวรอด

พบในตอนพระสังข์ศิลป์ชัยต่อสู้กับพลยักษ์ก่อนจะรบกับกุมพัน แลไกรลัก
แม่ทัพนายหนึ่งของยักษ์กุมพัน ได้ทำการแปลงกายเป็นเด็กเพื่อลวงตาสังข์ศิลป์ชัยแต่
ก็ไม่รอดพ้นภัยสุดท้ายก็ถูกพระสังข์ศิลป์ชัยสังหาร ดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ ไกรลักผู้ปักขวา ทำริทานิรมิตกาย เปนเดกน้อย ผันผาย เขาที่บายชวนจินจา ๑ องค์เดียวยืนมาหรั จักช่วยปราบยักษ์ เรามนุสเหมือนทรงทัน ๑ พระรู้กันยักษ์ ฉวยหอดมาหัวขาดพลัน	๑ ไกรลักผู้ปักขวา ทำฤทธานิรมิตกายเป็น เด็กน้อยผันผาย เขาธิบายชวนจินจา(เจรจา) ๑ องค์เดียวมายืนหรั จักช่วยปราบยักษ์ เรามนุษย์เหมือนทรงธรรม ๑ พระรู้กลยักษ์ ฉวยหวดมาหัวขาดพลัน

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่าการเอาตัวรอด สะท้อนภาพความเป็นจริงของ
สิ่งมีชีวิต ไม่ว่ามนุษย์หรืออมมนุษย์ เมื่อมีภัยหรือความวิบัติมาถึงตัวแล้วย่อมปรับตัว
เพื่อให้ตัวเองอยู่รอด

2. ภูมิทัศน์

พบในตอนพระสังข์ศิลป์ชัยเข้าไปในเมืองนาคเพื่อจะนำนางสีสุพันซึ่งเป็นลูกของ
ยักษ์กุมพันกับนางเกสรสมุนหาที่ยกให้กับพญานาคอุทงค์ ดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายถอด
● พระเที่ยวชมเมือง เน้าวรัดรุ่งเรือง แสนสนุกเย็นใจ ผูกนาคนาคา คลนาถึงโน แสงแก้วแว้วไว๋ ปิมแสงสุริยา ● ถิ่นถิ่นทอง เรือนร้านบ้านช่อง เป็นถ้องถั่วมา กำแพงรั้วไต่ย พันณรายจรหน้า ตำหนักนาคา นมาสุกไสย	● พระเที่ยวชมเมือง เน้าวรัดรุ่งเรือง แสนสนุกเย็นใจ ผูกนาคนาคา คนนาถึงโน แสงแก้วแว้วไว๋ ปิมแสงสุริยา ● ถิ่นถิ่นทอง เรือนร้านบ้านช่อง เป็นถ้องถั่วมา กำแพงรั้วไต่ย พันณรายจรนา ตำหนักนาคา เห็นมาสุกไส

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่าภูมิทัศน์ บ้านเมือง แม้จะเป็นบ้านเมืองในจินตนาการแต่ก็ได้นำสิ่งที่พบเห็นจริงในชีวิตหรือประสบการณ์ที่เคยพบเห็นนำไปร้อยเรียงไว้ในบทประพันธ์ ภูมิทัศน์ที่พบนั้นจะเห็นได้ว่า บ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น เรื่องรองประดับประดาด้วยแก้วหลากสีสัน มีถนนหนทาง บ้านเรือนที่เป็นแถวระเบียบงามตา มีกำแพงรั้วซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นบ้านเมืองที่มีอารยธรรม

3. การพนัน

พบในตอนพระสังข์ศิลป์ชัยเข้าไปสอบถามทำเล่น สกากับขวานาคสามัญ แต่พบว่า นาคสามัญเหล่านั้ไม่รู้จัก สกา จึงสืบถามต่อๆ กัน จนความไปถึงท้าวภูษงค์นาค ท้าวภูษงค์เมื่อได้รับการทำเล่นพนันด้วยความเป็นผู้นำของเหล่านาคจำต้องรับคำท้าพนัน ทั้งที่ตัวเองอาจไม่มีความชำนาญในกีฬาประเภทนี้ ส่งผลให้พ่ายแพ้อย่างราบคาบและเป็นเหตุหนึ่งที่ต้องยกนางสีสุพนให้กับพระสังข์ศิลป์ชัยไป

3.1 สกา การเล่นที่สามัญชนไม่รู้จัก ตัวอย่างดั่งคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายถอด
● ผูกนาคนาคา ทรงอิทธิฤทธา บันดาข้าหล.. นิฤมิตเปนมุนุด สิ้นสุดทั้งปวง เทียวตามถนถ่วง แสนสนุกใครจะทัน ● เจ้าจึงถามมา ใครรู้สกา จ่เหล่านพนัน ถึงมากถิ่งน้อย ให้มถอยหนีกัน ผูกนาคทั้งนั้น ว่าไหมเข้าใจ ● ผูกนาคนาคา ฟังความถามว่า จามาแต่ไหน ใครเห็นสกา ราชาเข้าใจ จักทูลหาไทย ยูนีเท็ดหนา	● ผูกนาคนาคา ทรงอิทธิฤทธา บรรดาข้าหล... นิรมิตเป็นมนุษย์ สิ้นสุดทั้งปวง เทียวตามถนถ่วง แสนสนุกใครจะทัน ● เจ้าจึงถามมา ใครรู้สกา จะเล่นพนัน ถึงมากถิ่งน้อย ให้มถอยหนีกัน ผูกนาคทั้งนั้น ว่าไม่เข้าใจ ● ผูกนาคนาคา ฟังความถามว่า เจ้ามาแต่ไหน ใครเห็นสกา ราชาเข้าใจ จักทูลท้าวไทย อยู่นี้เกิดหนา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า กีฬาบางประเภทเช่น สกา อาจไม่ได้รับความนิยมจากสามัญชน อาจเพราะเป็นการเล่นที่มีความสลับซับซ้อนในการเล่น หรือการเล่นประเภทนี้ยังไม่กระจายลงสู่สามัญชน และวัฒนธรรมการเล่นสกาอาจเป็นของชาวอินดู อาจติดมากับพราหมณ์ในราชสำนัก จึงมีการเล่นในวงแคบ

3.2 สกาการเล่นของชนชั้นสูง ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ ภูซ่งฟงรติ เล็ดสล้มแพ้นคิด ติดใจนักรัหนา - เรียกนากมินาร ยกตานทองมา เรงตั้งสกา - จเหล้นพนัน ๑๑๑ อำมาตย์รับอ้งการ ยกก่ดานเอามาพลัน - ข้าเถาเข้าด้วยกัน อำมหาดนันทงสกา - หมากด่าบาวนอยเล่น หมากชาวเปนของราชา - จึงเทาทองสองรา ถ่ที่แขงชิงบาคักัน ๑ ภูซ่งทอดเปนเปญหา เจาทอดมาเปนหักพลัน - ลูกบาศก์ก็ล่บกัน ก็ยิบไสโยนบอทอง ๑ ทอดลงดั่งเสียงกริก ลูกบาศก์พลิกเปนสี่สอง - จับลูกสกาทอง คอยปิดบองท่าเร็นไนย ๑ พูซ่งทอดมีชา เปนหักหาหนานอยโย - จับลูกสกาใน เล้นออกไปไหมถึงกร ๑ เจาทอดมากทองตง หนึ่งกับหักเล็กขึ้นพลัน - ขามมาหาเพื่อกัน ทำเร็นไวได้หมันคง ๑ นาคาจึงบอไป บาดไหมได้เหมือนใจจิง - หนึ่งๆ จึงทกลง ทำเร็นไวได้เหมือนใจ ๑ เจาทอดดั่งกริก ลูกบาศก์พลิกเหมือนพระไทย - หนึ่งๆ จึงทกไป ทำเร็นไวเนตรงตริงตรา	๑ ภูซ่งค์ทรงฤทธิ์ เล็ดลอมแพ้นคิด ติดใจนักรัหนา - เรียกนาคมินาร ยกตานทองมา เรงตั้งสกา - จะเล่นพนัน ๑๑๑ อำมาตย์รับอ้งการ ยกกระดานเอามาพลัน - ข้าเถาเข้าด้วยกัน อำมาตย์นันทงสกา ๑ หมากด่าบาวนอยเล่น หมากชาวเปนของราชา - จึงเทาทองสองรา ถะที่แขงชิงบาศักัน ๑ ภูซ่งค์ทอดเป็นห้า เจ้าทอดมาเป็นหกพลัน - ลูกบาศก์ก็ล่บกัน ก็ยิบไสโยนบอทอง ๑ ทอดลงเสียงดั่งกริก ลูกบาศก์พลิกเป็นสี่สอง - จับลูกสกาทอง คอยปิดบองท่าเร็นไน ๑ ภูซ่งค์ทอดมีชา เปนหักห้านานอยโย - จับลูกสกาในเล่นออกไปไหมถึงกร ๑ เจ้าทอดหมากทองตง หนึ่งกับหกเล็กขึ้นพลัน - ข้ามมาหาเพื่อกัน ทำเร็นไวได้หมันคง ๑ นาคาจึงบอไป บาศักก็ได้เหมือนใจจิง - หนึ่งๆ จึงทกลง ทำเร็นไวได้เหมือนใจ ๑ เจ้าทอดเสียงดั่งกริก ลูกบาศก์พลิกเหมือนพระทัย - หนึ่งๆ จึงทกไป ทำเร็นไวเนตรงตริงตรา

ภาพที่ 2 กระดานสกาและการเล่นสกาในอินเดีย

อ้างอิงจาก : <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pachisi-real.jpg/>

และ<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2009/03/K7653275/K7653275.html>

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมการเล่นสกาอาจเป็นของชาวฮินดู อาจติดมากับพราหมณ์ในราชสำนัก จึงมีการเล่นในวงแคบ มีอุปกรณ์ต่างๆ ในการเล่น ตามภาพที่ 2 ได้แก่ กระดานสกา เบี้ยสำหรับเดินและลูกบาศก์ วิธีการเล่นนั้น ตามกติกาการแข่งขันสกา ของสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีตัวสกาฝ่ายละ 15 ตัว ในจำนวนนี้ผู้แข่งขันจะต้องคว่ำไว้ที่จุ่มมุมขวาสุด (จุ่มที่ 12) 1 ตัว เรียกว่า “ตัวเกิด” หรือ “เจ้าเมือง” ตั้งแต่จุ่มที่ 7 ถึง 12 เรียกว่า “เมือง” ของผู้แข่งขัน ผู้แข่งขันจะต้องวางตัวสกาที่เหลือไว้ในที่ใส่ตัวสกา (หูช้าง) ลูกบาศก์ที่ใช้ในการแข่งขัน คือ ลูกเต๋า มีจำนวนชุดละ 2 ลูก ซึ่งรูปแบบการเล่นสกา ที่กล่าวมาอาจแตกต่างกับรูปภาพที่ 2 ที่นำมาเสนอ นอกจากนี้ยังพบว่าในวรรณกรรม อินเดียเรื่องมหาภารตะก็ปรากฏว่าเหล่าพี่น้องปาณฑพถูกเนรเทศไปอยู่ป่า เพราะแพ้ เกมกระดานเช่นกัน ในวรรณคดีเรื่อง พระนลคำหลวง ในพระราชนิพนธ์ของรัชกาล ที่ 6 ได้กล่าวถึง พระนล เล่น “สกา” แพ้ด้วยเช่นกัน

4. พิธีกรรม

ปรากฏในคำประพันธ์หลายตอน เช่น 4.1) การปลงศพยักษ์ในตอนที่พระสังข์ ศิลป์ชัยกลับมาจากเมืองนาคแล้ว 4.2) การกราบไหว้ขอขมาศพยักษ์หลังจากเผาแล้ว 4.3) การรับขวัญเมื่อนางเกสรสมณาเข้าเมือง ท้าวเสนากูดทำพิธีรับขวัญที่ได้น้องสาว กลับคืนมา 4.4) พิธีปลีเทวดาก่อนเหตุการณ์เกิดกลางเขม่นแก่ท้าวเสนากูดนั้น ท้าวเสนากูด ได้ประกอบพิธีปลีเทวดา โดยเทวดาได้รับของพลีอย่างเป็นที่พอใจเพราะที่ผ่านมานั้น ไม่เคยมีใครมาพลีถวายของต่างๆ ให้การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏมีดังคำประพันธ์

4.1 การปลงศพ ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ นางขานหลานรัก คนของขุนยัก ยิ่งนักพันใจ จักทดแทนคุณ เปนบุญสืบไป ช่วยตักแต่งให้ ปลงสยักษา ๑ พระพังอโรไทย ชัดแขงใหม่ได้ เกรงใจพระอา จึ่งแปลงขรไป ปาวไทยเทว เอาเครื่องบันดา ปลงสยขุนมาน ๑ เทพไทเทเวศ ทุกท้วงลัวเดด เมรุมาตแสงฉาย ฉัตรรายทุกสถาน ราชวัดชัชชวาลย ย่อมแก้วรจนา ๑ แต่งโกศเนาวรัตน์ ทั้งสามกระสัด กับเทพเทว ยกสยไสยแล้ว โกฏิแก้วรจนา เลื่อนราดรดมา ถึงพระเมณฑอง ๑ ยกโกศลงวาง เทียบตัมบันจาง ดนตรีคองกลอง ซึ้งแซแตรสัง มีทั้งเม้นทอง ขวาลากายกอง เทียนทองรจนา ๑ โคมแก้วโคมทอง เนาวรัตน์ก่ายกอง ลอมสยักษา รยาโคมเวียน วาดเขียนนาๆ อิงคเนิงในป่า ลอมสยักษี ๑ ครั้นถ้วนสามวัน จึ่งแกวงพระชน ขึ้นเปนอักษิ สนจันปรีศน้า เอามาถามมี เผาสยักสิ ว้าวเวหา	๑ นางขานหลานรัก คนของขุนยัก ยิ่งนักพันใจ จักทดแทนคุณ เปนบุญสืบไป ช่วยตักแต่งให้ ปลงศยักษา ๑ พระพังอโรไทย ชัดแขงใหม่ได้ เกรงใจพระอา จึ่งแปลงขรไป ปาวไทยเทว เอาเครื่องบรรดา ปลงศพขุนมาร ๑ เทพไทเทเวศ ทุกท้วงลัวเดช เมรุมาตแสงฉาย ฉัตรรายทุกสถาน ราชวัดชัชชวาล ย่อมแก้วรจนา ๑ แต่งโกศเนาวรัตน์ ทั้งสามกษัตริย์ กับเทพเทว ยกศพใส่แล้ว โศกแก้วรจนา เลื่อนราศรมา ถึงพระเมรุทอง ๑ ยกโกศลงวาง เทียบตัมปัญจาง ดนตรีฆ้องกลอง ซึ้งแซ แตรสังข์ มีทั้งเมรุทอง ขวาลากายกอง เทียนทองรจนา ๑ โคมแก้วโคมทอง เนาวรัตน์ก่ายกอง ล้อมศพักษา ระยาโคมเวียน วาดเขียนนาๆ อิงคเนิงในป่า ล้อมศพักษี ๑ ครั้นถ้วนสามวัน จึ่งแกวงพระชรรค์ ขึ้นเป็นอักษิ สนจันท์นภฤษณา เอามาถามมี เผาศพักษี วะว้าวเวหา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการปลงศพจะประกอบพิธีพราหมณ์ คือมีการสร้างพระเมรุ มีฉัตร ราชวัตร โศก ราชรถ การประโคมดนตรี เช่น ฆ้อง กลอง แตร สังข์ เป็นต้น วัตถุให้แสงเช่น ขวาลา เทียนทอง โคมแก้ว โคมทอง ระยา โคมไฟ นอกจากนี้ยังพบว่า มีการวาดเขียนลวดลายเพื่อประดับประดารายล้อมในพิธีศพ ด้วย ประเพณีพิธีกรรมดังกล่าวนี้ยังปรากฏอยู่ในการถวายพระศพของเจ้านายต่างๆ ในราชสำนักไทยในปัจจุบัน

4.2 การขอขมา ตัวอย่างดั่งคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ กราบพลงนางไหว้ เข้าตอกดอกไม เอาไปโปรยปราย ก็แจ่น้ำมัน ทุกพันลูกกล้วย ขอโทษทั้งหลาย ผิดแต่ก่อนมา	๑ กราบพลงนางไหว้ ข้าวตอกดอกไม้ เอาไปโปรยปราย กระแจ่น้ำมัน ทุกพันลูกกล้วย ขอโทษทั้งหลาย ผิดแต่ก่อนมา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า พิธีการขอขมาอัฐิที่พบนั้น ประกอบด้วย ข้าว ตอก ดอกไม้ กระแจ่น้ำมัน กล้วย หรือสิ่งของอื่นๆ ที่อาจไม่ปรากฏในคำประพันธ์แต่อาจพบได้ในปัจจุบัน เช่น 1) โกศ สำหรับใส่อัฐิ 2) ลู่หรือหีบไม้ สำหรับใส่อัฐิและอังคารที่เหลือ (หรือใช้ผ้าขาว) 3) ผ้าขาว สำหรับห่อลู่หรือหีบไม้ (ประมาณ 2 เมตร) 4) ผ้าบังสุกุล สำหรับทอดบังสุกุล ก่อนเก็บอัฐิ (นิยมใช้ผ้าสบง) 5) น้าอบไทย 1 ขวด 6) ดอกมะลิ ดอกไม้ เหริยญเงิน (สำหรับโรยบนอัฐิ) 7) อาหารคาวหวาน จัดใส่ปันโด (สำหรับถวายพระสงฆ์) 8) ดอกไม้รูปเทียน ไทยธรรม (ตามจำนวนพระสงฆ์) เป็นต้น

4.3 การรับขวัญ ตัวอย่างดั่งคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ สิบหาราตรี พลังบุรี ยันที่เทาไทย เสด็จเกยขาลา ทอดตาแลไป เห็นนางแต่ไกล กลับพระลูกยา ๑ วางวังลงไป รองเงินแต่ไกล เจามาแมมา นางข้างขึ้นปรา ดันดิเสพา ปรคุมกลยา มีทั้งวังใน ๑ นางกราบกับบาท ดนตรีปีพาด แดร์สังเสียงไลย บายศรีมีมาก หล่ายหล่ายยกไป เขนรบ่ารำโน ทัวทั้งพารา	๑ สิบหาราตรี พระถึงบุรี อันที่ท้าวไท เสด็จเกย ขาลา ทอดตาแลไป เห็นนางแต่ไกล กับพระลูกยา ๑ วางวังลงไป รองเชิญแต่ไกล เจามาแมมา นางข้างขึ้นปรา ดนตรีเสภา ปรคุมกลยา มีทั้งวังใน ๑ นางกราบกับบาท ดนตรีปีพาทย์ แดร์สังเสียงไลย บายศรีมีมาก หล่ายหล่ายยกไป เขนรบ่ารำโน ทัวทั้งพารา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า การรับขวัญที่พบมีการประโคมดนตรีปีพาทย์ ขับเสภา เปาแดร์ สังข์ ฟ้อนรำ และบายศรี ถือเป็นการรับขวัญที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชั้นสูงซึ่งอาจมีความแตกต่างกับสามัญชน แต่มีสิ่งหนึ่งที่ใช้ร่วมกันคือบายศรี ซึ่งพบเห็นได้ในพิธีกรรมรับขวัญในปัจจุบันแทบทุกภาค เป็นสิ่งที่สามารถเชิญ “ขวัญ” ให้กลับเข้ามาสู่ร่างกายเพื่อเป็นสุขศิริมงคลแก่ผู้รับขวัญนั้น บายศรีดังกล่าวเชื่อว่า

มาจากคติความเชื่อของพราหมณ์รูปร่างลักษณะของบายศรีที่ได้จำลองเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นที่สถิตของพระอิศวร เครื่องสังเวยและพิธีกรรมมีความเชื่อมาจากคติพราหมณ์ โดยมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี

4.4 พิธีพลีเทวดา (sacrificial ceremony) ตัวอย่างดั่งคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
....ส่งไปมนตรี ไหแต่งเครื่องกลี บองสองเทวา ๑ เขาดอกดอกไม้ ปลุกศารจงใหญ่ สูงได้เพียงตา เปิดไภบายสิมีทั้งชายขวา ทุกเทียนขวลา ให้มาตามถว้ย ๑ เสนาณตฺร ขับไม้มโหรี ดิดพิณสามสาย ล้มหมุควายจัว ทุกท้วกวทราัย จึงยกขึ้นถว้ย แกเทพเทวา	ส่งไปมนตรี ให้แต่งเครื่องพลี บวงสรวงเทวดา ๑ ข้าวตอกดอกไม้ ปลุกศาลจงใหญ่ สูงได้เพียงตา เปิดไภบายศรีมีทั้งซ้ายขวา ทุกเทียนขวลา ให้มาตามถว้ย ๑ เสนาณตฺร ขับไม้มโหรี ดิดพิณสามสาย ล้มหมุควายจัว ทุกท้วกวทราัย จึงยกขึ้นถว้ย แกเทพเทวา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า พิธีพลีหรือบวงสรวงเทวดาที่พบนั้น ประกอบด้วย ข้าวตอกดอกไม้ การปลุกศาลเพียงตา เปิดไภ บายศรี รูปเทียน ขวลา การบรรเลงดนตรี ขับไม้มโหรี ดิดพิณสามสาย นอกจากนี้ยังพบว่ามีการฆ่าสัตว์เพื่อสังเวยด้วย เช่น หมู ควาย วัว กวางและเนื้อทราย ซึ่งทำให้เห็นการใช้ชีวิตของสัตว์แลกกับความสมหวังของมนุษย์ในด้านต่างๆ ถือเป็นความเชื่อโบราณที่เป็นสากลพบได้ในทั่วโลก เช่น ประเพณีเลี้ยงผีเมือง หมู 9 บ้านกลาง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา มีความเชื่อที่ว่า บ้านเมืองจะสงบเรียบร้อย ผู้คนอยู่สงบสุข เพราะมีผีเมือง ปกป้องคุ้มครองรักษา ในแต่ละปีจะมีการจัดประเพณีเลี้ยงผีขึ้น ในเดือน 3 ขึ้น 5 ค่ำ การเลี้ยงผีเมืองจัดขึ้นในเดือน 3 ขึ้น 6 ค่ำ พญาโป่งห้าว จัดขึ้นในเดือน 3 ขึ้น 11 ค่ำ ทุกวันปีใหม่วันสงกรานต์จะมีการนำน้ำขมิ้นส้มป่อย ไปสระสรงศาลเจ้าเมืองทุกปี และจะฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเลี้ยงผี ผู้มาร่วมงานช่วยกันนำสัตว์ที่ฆ่าแล้วมาประกอบอาหาร เมื่อประกอบอาหารเสร็จ ข้าวจ้ำ(เผ่าจ้ำ/ผู้นำพิธี)จะนำอาหารไปเลี้ยงผี เมื่อผีอิ่มแล้ว ข้าวจ้ำจะขออนุญาตนำอาหารนั้นมารับประทาน ร่วมกับผู้ที่มาร่วมพิธี

5. ความเชื่อ โขกลาง

ปรากฏในคำประพันธ์หลายตอน เช่น 5.1) ดวงดาวและคำทำนาย ในตอนสังข์ศิลป์ชัย นางเกสรสมุนทและนางสีสุพัน พบกลุ่มดวงดาวที่ปรากฏในระหว่างที่ทั้งสาม

เดินทางออกจากเมืองยักษ 5.2) จึงจกตก ตอนเมื่อท้าวแสนกุดจึงตัดสินใจจะออกตามหาพระสังข์ศิลป์ชัยแต่เหวที่ทั้งหกทูลห้ามและใส่ร้ายนางเกสรสมุนท้าวว่าเสียจริตไปแล้วไม่ควรเชื่อถือ โหรเฒ่าทูลความเท็จเตือนว่าไม่ควรยาตราทัพออกนอกเมืองท้าวแสนกุดได้รับฟังความจริงจากนางเกสรสมุนท้าวจึงขับโหรทั้งสี่และสรรหาโหรใหม่มาแทน พอเสนาได้โหรชุดใหม่จึงได้ทำการทำนายเหตุต่างๆ ถวายแด่พระราชชา 5.3) การเขมนั้น หลังจากเหตุที่ท้าวแสนกุดได้ทำพิธีพลีเทวดาเพื่อให้อภัยหาพระสังข์ศิลป์ชัยในป่านั้น เทวดาบันดาลลงเขมนับกับท้าวแสนกุด จากนั้นท้าวแสนกุดจึงให้โหรทำนายตามอาการเขมนั้น ปรากฏมีดังคำประพันธ์ตอนต่างๆ ดังนี้

5.1 ดวงดาวและคำทำนาย ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายถอด
๑ เกสรจมา สุพันถัดหนา อนัดาจึงไป คัลงดงขร็ด สามก็คลาโคลย ดองเด้าวาวไว ทีในเวหา ๑ เหนด้าวเพดาญ ลูกกลางชัววญ บุญปานจันทรา ดาวนี้มีคุณ มีบุญจักมา ปราบปรามยักษา มอดมอยบันไหลย ๑ แลเหนดาวกวาง กอยพุ่งรุ่งราง ยางสุริโยไทย จักเกิดศึกเสื่อ ไตเหนออุญไปย จึงแพพไพร ให้มอยมรณา ๑ เหนดาวดวงนั้น เจ้าตรงจัน จึงแพยักษา ไหนด้าวหามผี มีทั้งด้าวกา จับปากโลงมา ยักสาวอววย ๑ เหนดัวด้าวพอม ดาวโกยเขาลอม ปากพอมมากม้าย ด้าวบูชิตชวาน อาจารย์ทนายไทย ปินี่ตริยฯ เขาแพงนักหนา ๑ ดาวซุกแสงพร้า จักเกิดผู้ร้าย ทัวทุกทิศดา ดาวดวงโนนเลา ดาวเด้าด้าวปลา ปินี่ทนายวา ปลาแพงเหลือใจ ๑ โหนญด้าวสแพ มิไปยมิไปเสา แสงเคลาสุกไสย ปินี่เพตรา จักมาพบไตรย โหนเลาดาวโกย โญผึงชินมา ๑ เหนด้าวลูกโกย รตมมีสีไสย ดุงเด้าโนปรา โหนญด้าวจเวท เหมือนแลดาวมา ดาวซางกัจงมา นำดาหล้ามไหลย ๑ เหนดาวซังรด ส่องสมี่สึด ร่ทตที่ฤไทย ดุงดั่งเครื่องทรง องคัยกัวนัว แม่ลูกรองให้ พิไรเดญมา	๑ เกสรจมา สุพันถัดหนา อนัดาจึงไป คัลงดงขัฏ สามก็คลาโคล ดวงดาววาวไว ทีในเวหา ๑ เหนดาวเพดาน ลูกร่างชัววาล บุญปานจันทรา ดาวนี้มีคุณ มีบุญจักมา ปราบปรามยักษา มอดม้วยบรรไลย ๑ แลเหนดาวกวาง พวยพุ่งรุ่งราง อย่างสุริโยทัย จักเกิดศึกเสื่อ ไตเหนออุญวาย จึงแพพไพร ให้ม้วยมรณา ๑ เหนดาวดวงนั้น เจ้าตรงจันทร จึงแพยักษา ไหนดาวหามผี มีทั้งด้าวกา จับปากโลงมา ยักสาวอววย ๑ เหนดวงดาวพอม (พร้อม) ดาวไก่อ้เข้าล้อม ปากพอมมากม้าย ดาวบูชิตชวาล อาจารย์ทนายไทย ปินี่ตริยฯ ขาวแพงนักหนา ๑ ดาวซุกแสงพร้า จักเกิดผู้ร้าย ทัวทุกทิศ ดวงดาวโนนเลา ดาวเด้า ดาวปลา ปินี่ทนายวา ปลาแพงเหลือใจ ๑ โนนดาวสะเภา มีใบมีเสา แสงเคล้าสุกไส ปินี่เกตรา จักมาพบไตรย โนนเลาดาวไถ โญผึงขึ้นมา ๑ เหนดาวลูกไก่อ ร่คมีสีไส ดุงดาวโนปรา(โนปลา?) โนนดาวจระเข้ เหมือนแลดาวมา ดางซางกัจงมา น้ำดาหล้ามไหล ๑ เหนดาวทรงรด ส่อมสมี่สึด ระทดหลุทัย ดุงดั่งเครื่องทรง องคัยกัวนัว แม่ลูกรองให้ พิไรเดญมา

5.2 จิ้งจกตก ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ โหรจิ้งกมเกล้า ข้าพระพุทีเจ้า พูลตามตำรำ แมงสาบตีนจก ตกตองราชา สรรพสิ่งมา โลกตองแหงโดย ผิดักข้างขวา ได้ลาภนักหนา พี่น้องไปไกลย แมนตคขางซ้าย จักมาหมองไญย ตคซึ่งหนาไสย เทพไทบุชา ๑ ตคขางหลังไสย จักได้เปนไญย ของหายนักหนา ตืนจกตกตอง พี่นองจมา ตคโลกเกศา จักได้ชมเขย ๑ ตคตองมีตืน จักได้ทรัพย์สิน ชาวมามากมี นีตคตองชา พิสเอาพญปี จักได้มเหสี ยิ่งล้นพญไย ๑ แดเกร้งจิงนัค จักเสียที่รักของเก้าเทาไทย วันนีพระอา ยาตราหนไญโดย จักพ้นสบไย ไดยลาภนักหนา	๑ โหรจิ้งกมเกล้า ข้าพระพุทธิเจ้า พูลตามตำรา แมงสาบตีนตค(จิ้งจก) ตกตองราชา สรรพสิ่งมา ถูกต้องสิ่งใด ผิดักข้างขวา ได้ลาภนักหนา พี่น้องไปไกล แม้นตคข้างซ้าย จักมาหมองใหญ่ ตคซึ่งหน้าไซ้ จักได้เป็นใหญ่ ของหลายหนักหนา ตืนจกตกตอง พี่นองจมา ตคถูกเกศา จักได้ชมเขย ๑ตคตองมีตืน จักได้ทรัพย์สิน ชาวมามากมี นีตคตองชา พิศเอาพันปี จักได้มเหสี ยิ่งล้นพันใจ ๑ แดเกรงจกหนัก จักเสียที่รัก ของเก้าท้าวไท วันนีพระอา ยาตราหนใด จักพ้นสบไย ได้ลาภนักหนา

5.3 การเขม่น ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ โหรจิ้งกมเกล้า ข้าพระพุทีเจ้า จักกราบพุลไทย ก็เม้งปากขาย จักได้ลาบไญย ก็เม้งเกล้าไสย ได้ลาบมากมาย ๑ ก็เม้งหัวไย เข้าจักนึกราย ขาซ้พุลถว้าย แก่พระราชา ก็เม้งเนตขวานัก คนรักมีคล้า ก็เม้งตืนขายมา ยิ่งบนถึงไทย ๑ แท้ก็เม้งทั้งสี่ แดลวนดีจ หนนหมิเปญไหรย เสด็จทิคหนิ จักมีโชคไชย จักพ้นสบไย ได้ดังปรภาภูหน้า	๑ โหรจิ้งกมเกล้า ข้าพระพุทธิเจ้า จักกราบพุลไท เขม่นปากซ้าย จักได้ลาภใหญ่ เขม่นเกล้าไซ้ ได้ลาบมากมาย ๑ เขม่นหัวใจ เขาจักนึกร้าย ข้าขอพุลถว้ายแก่พระราชา เขม่นเนตรขวานัก คนรักมีคลา เขม่นตืนซ้ายมา หลึงบนถึงไท ๑ ท้าวเขม่นทั้งสี่ แดลวนดีจ เห็นมิเป็นไร เสด็จทิคนี้ จักมีโชคชัย จันพ้นสบไย ได้ดังปรารถนา

จากตัวอย่างคำประพันธ์ ที่ 5.1-5.3 สะท้อนให้เห็นว่า สังคมโบราณและสังคมปัจจุบันนั้นยังมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง ซึ่งเป็นความเชื่อที่เกิดจากความกลัวที่แสดงออกในรูปของความเชื่อทางศาสนา, ความเชื่อในเหตุการณ์เหนือจริง, การยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การปรากฏขึ้นของภูติผี หรือความมี

ประสิทธิภาพของเวทมนตร์คาถา การปลุกเสก การเชื่อในลางบอกเหตุ และการบอกเหตุล่วงหน้า จะเห็นได้จาก การอธิบายการเคลื่อนที่ของดวงดาว ลางที่เกิดจากสัตว์ การกระตุกหรือการเข้มนของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย โดยจะมีโหร หรือหมอใช้ปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้นทำนายหรือพยากรณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า โดยองค์ประกอบทางโหราศาสตร์มักจำแนกได้ คือ 1) โหราศาสตร์ภาคคำนวณ 2) โหราศาสตร์ภาคพยากรณ์ ซึ่งพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับโชคกลางบอกเหตุต่างๆ 3) โหราศาสตร์ภาคพิธีกรรม เช่น การสวดบูชาเทยานพเคราะห์ พิธีการสวดนวัคคาหยาสมธัมม์ 4) โหราศาสตร์ภาคปรากฏการณ์ เช่น จันทรุปราคา สุริยุปราคา แผ่นดินไหว 5) โหราศาสตร์พื้นบ้านเพื่อการสักรักรรม เช่น เสี่ยงทายคางไก่ การฟังเสียงฟ้าร้องเดือนสามขึ้นสามคำของคนอีสาน

6. อบายมุข

ปรากฏในคำประพันธ์ซึ่งบ่งบอกลักษณะนิสัยลูกท้าวเสนาทุกทั้งหก ที่หยอกล้อนางสีสุพัน ในขณะที่ออกเดินทางสู่เมืองปัญจาหลังจากที่ผล็กพระสังข์ศิลป์ชัยตกเวทตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายถอด
๑ หกองค์ทรงม้าไป เหนนางไทกลับคืนมา ลงจากม้าอาชา มาปร้อมมแก้วแล้วรับขวัญ ๑ ลูกหลังแล้วลูบหน้า สีสันทาวาสุพัน เหตุไหรยให้รักมัน ไปกับพียารอนใจ ๑ สีวันาดเข้ายุคมี เหน้อยนักหฤเจาเดินไป เช่นขึ้นอาชาไนย จักพาไปญังพารา ๑ เจ้าชาตเดินเข้าไป ยุคไปเชิญเข้ามา ขึ้นนั่งหลังอาชา ข่าจักพาเจ้าไทไป ๑ เจ้าจันจิงวามา แม่แม่ฟังทก้อง แม่ฟังข้าคบเพื่อนไชย เขาหฤฤไลนไผ - ขานีไสยตักหน้า ๑ สีจันจิงเขบอก ก็ชิบบอกเพื่อนมสา สูบผินกินสุรา - ขานีตักว่าใครๆ สอนโลจิงเข้ามา พิศดูต่ายักั่วไป ทังนั้นหมันจิงไหรย - เบี่ยแลไถยเล่นนักหนา ๑ นางฟังทก้องไชย ถอยลงไปไกลมราดา ก็หยากจกทั้งหกมา - ญิกยอกขาหนาใครอย	๑ หกองค์ทรงม้าไป เห็นนางไทกลับคืนมา ลงจากม้าอาชา มาปร้อมมแก้วแล้วรับขวัญ ๑ ลูกหลังแล้วลูบหน้า สีสันทาวาสุพัน เหตุไรให้รักมัน ไปกับพ้อยารอนใจ ๑ สีวันาดเข้ายุคมี เหน้อยนักหรือเจ้าเดินไป เชิญขึ้นอาชาไนย จักพาไปยังพารา ๑ เจ้าชาตเดินเข้าไป ยุคไปเชิญเข้ามา ขึ้นนั่งหลังอาชา ข่าจักพาเจ้าไทไป ๑ เจ้าจันจิงวามา แม่แม่ฟังทก้อง แม่ฟังข้าคบเพื่อนไชย เขาหรือฤไลนไพร - ขานีไสยตักหน้า ๑ สีจันจิงเขบอก กระชิบบอกเพื่อนมสา สูบผินกินสุรา - ขานีตักว่าใครๆ ส่วนโลจิงเข้ามา พิศดูต่ายักั่วไป ทังนั้นหมันจิงไหร - เบี่ยแลไถยเล่นนักหนา ๑ นางฟังทก้องไชย ถอยลงไปไกลมราดา กระยาจกทั้งหกมา - ยิกหยอกข้าหนาใครอย

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมหนึ่งๆ นั้นมักจะมีบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ หรือไม่เป็นที่ต้องการคบหาสมาคมของคนในสังคม อาจเพราะพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของเขาเหล่านั้น จากคำประพันธ์เป็นตัวอย่งที่ชัดเจนในลักษณะบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ นิสัยที่สังคมรังเกียจ เช่น การไม่ให้เกียรติแก่สตรีเพศ การพูดหยาบโลน การโกหก การสูบบุหรี่ กินสุรา การพนันเบี้ย พนันไก่ การเล่่นทุเล่่นตา เจ้าชู้และการประจบสอพลอ ข้อสังเกตหนึ่งคือ การสูบบุหรี่ในสยามนั้น มีหลักฐานว่าถูกนำเข้ามาโดยฝรั่ง เมื่อปี 2364 (คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2557 : 78-79) ในรัชกาลที่ 2 ช่วงที่ประเทศอังกฤษเข้ามาเจรจาทางพระราชไมตรี และเจรจาเรื่องการค้ากับไทย

7. การให้สินบน

ปรากฏในคำประพันธ์ตอนที่นายคำสาเถาถึงท่าเมืองปัญจาแล้วได้ข่าวว่าพระราชาได้น้องสาว (นางสมุนทา) กลับคืนจึงคิดจะนำผ้าสไบและช่องผมไปถวาย แต่ถูกกีดกันจากพี่น้องทั้งหกแต่การกีดกันครั้งนี้ไม่สำเร็จ นางเกสรสมุนทาจึงได้รับผ้าสไบและช่องผมที่เสี่ยงทายไว้กลับคืนมา พลันรู้ว่าพระสังข์ศิลป์ชัยยังมีชีวิตอยู่ นางเกสรสมุนทาจึงไปเล่าความจริงให้ท้าวเสนากุดฟัง ท้าวเสนากุดไม่เชื่อคำนางเกสรสมุนทาเพราะคิดว่าเสียจริต จึงสั่งเสนาให้หาหมอมารักษา แต่นางเวรี้ทั้งหกให้สินบนกับขุนเพชรเพื่อส่งต่อสินบนให้กับหมอต่างๆ ที่เข้ารักษานางเกสรสมุนทา ทำให้ นางเกสรสมุนทาอาละวาด เพราะไม่ได้เสียจริตดังที่หมอเหล่านั้นกล่าวอ้าง ตัวอย่างดังกล่าวที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
....สั่งเสนาให้ไปปล้น ○ หาหมอแกรศรราย หมอเส้นสายให้กอดขัน ที่ผืนนั้น ที่เชี่ยวชาญหาเอามา ○ อำมหาดรับองค์การ วิงลุลานจากขาลา ต่างคนต่างไปหา ขุนเพชรตามดัดไทรย ○ ทกนางผุชูลี รุคตักัดใจ จึงเรียกสาวสีนัย เอาทองให้ไปเร็วหว่า ○ เสียหม้ออันปรากฏ ดั่งแม่มดขุนเพชย่า ถาพาให้หมา ทักทวยวาทองผีไพร ○ สาวสรีรับเอาแก้ว รับทองแล้วก็แล่นไป แม่มดหมอหลวงใน ยูแห่งได้ไปเสาะหา ○ เอาทองจางถอนกัน สินทั้งพันตามสนยา ตามคำนางสั่งมา เข้ารับวายุารอนใจ ขุนเพชยา แม่มดสุเขามา พระชนิดาเราเป็นไฉน ○ วาหนึ่งต้องโรคร้าย ถาเคราะห์รายทองผีไพร ...	...สั่งเสนาให้ไปปล้น ○ หาหมอแก้ฤทธิ์ร้าย หมอเส้นสายให้กวดขัน ที่ผืนนั้น ที่เชี่ยวชาญหาเอามา ○ อำมาตย์รับ้องการ วิงลุลานจากขาลา ต่างคนต่างไปหา ขุนเพชยา(เวชยา/แพทย์) ตามดรัสไดย ○ กนางผุชุนี รุคตักัดใจ จึงเรียกสาวสีนใน เอาทองให้ไปเร็วหว่า ○ เสียหม้ออันปรากฏ ดั่งแม่มดขุนเพชยา ถ้าวัวให้หมา ทักทวยว่าต้องผีไพร ○ สาวสรีรับเอาแก้ว รับทองแล้วก็แล่นไป แม่มดหมอหลวงใน อยู่แห่งใดไปเสาะหา ○ เอาทองจางถอนกัน สินทั้งพันตามสัญญา ตามคำนางสั่งมา เขารับว่าอย่าร้อนใจ ขุนเพชยา แม่มดสุเข้ามา พระชนิษฐาเราเป็นไฉน ○ ว่าหนึ่งต้องโรคร้าย ถาเคราะห์ร้ายต้องผีไพร

จากคำประพันธ์แสดงให้เห็นว่า สะท้อนภาพสังคมยุคสมัยนั้น-ปัจจุบันว่า พฤติกรรมการให้สินบน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจนั้น แต่เป็นสิ่งที่ธรรมดาสามัญ มักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ โดยการใช้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่บุคคลเพื่อบังคับให้ผู้นั้นกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ปัจจุบันเราจะเห็นว่าการให้สินบนเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นทั้งในทางลบและทางบวก เช่นในทางบวกคือการให้สินบนนำจับแก่เจ้าหน้าที่ให้จับตัวฆาตกรฆ่าข่มขืนเพื่อมิให้ฆาตกรดังกล่าวไปทำฆาตกรรมซ้ำซ้อนต่อเนื่อง ในทางกลับกันเช่นการให้สินบนต่อเจ้าพนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกเป็นประโยชน์กับตนเองและพรรคพวกหรือใส่ความทำร้ายผู้บริสุทธิ์ที่ไม่รู้เรื่อง

8. การรักษาพยาบาล

ปรากฏในคำประพันธ์ตอนที่หมอที่ได้รับสินบนจากแม่สีทั้งหกได้แก่งลังทำการวินิจฉัยโรคให้กับนางเกสรสมุนทา ตัวอย่างดังคำประพันธ์ที่ยกมา

ต้นฉบับ	ถ่ายถอด
....แมมตขุนเพชยา รับอภังการมาทูลพลัน พินิตพิศแฉมจน ศาตนรู่อยู่ในใจ ๑ ภักตรามาติดยู นางทั้งคูใหม่เป็นก็ไหร ได้ทองของออร์ทัย จักทูลไปตามสัญญา ๑ หมอเทศทูลพระบาท ต้องผีสาตกลางหิมวา หมอนวดทูลขึ้นมา ว่าเส้นสายร้ายนักไป ๑ หมอยาทูลว่าเลือด กลุงดีเดือดให้หลงไหล แมมตทูลหาไทย วาเทพไนยเจ้าพญา ๑ ถาวาไวขาไป เหนจักให้เสียกิริยา โทณเถาทูล ขึ้นมาว่าพระเคราะห์ร้ายอย่าจรไกล ๑ เทาฟังเป็นถ้วนถึ พระภูมิจึงตรัสไป ใครรู้ว่าเปนโฉนย จงแก้ไขให้เร็วหรา ...	แมมตขุนเพชยา รับอภังการมาทูลพลัน พิพิทพิศแฉมจน ศาตนรู่อยู่ในใจ ๑ พักตรามาติดยู นางทั้งคู่ไม่เป็นกะไร ได้ทองของออร์ทัย จักทูลไปตามสัญญา ๑ หมอเทีจทูลพระบาท ต้องผีสาตกลางหิมวา หมอนวดทูลขึ้นมา ว่าเส้นสายร้ายนักไป ๑ หมอยาทูลว่าเลือด พลุ้งดีเดือดให้หลงไหล แมมตทูลหาไทย วาเทพไนยเจ้าพญา ๑ ถ้าวาไวขาไป เห็นจักให้เสียกิริยา ไหรเฒาทูล ขึ้นมาว่าพระเคราะห์ร้ายอย่าจรไกล ๑ ท้าวฟังเป็นถ้วนถึ พระภูมิจึงตรัสไป ใครรู้ว่าเป็นโฉนย จงแก้ไขให้เร็วหรา

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า การรักษาพยาบาลในสังคมคนโบราณที่เทคโนโลยีด้านสาธารณสุขยังไม่ทันสมัยนั้น สะท้อนว่า มีหมอที่มีหน้าที่และความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อรักษาพยาบาลให้กับผู้ป่วย ในหลากหลายด้าน เช่น หมอนวดใช้การจับเส้น นวดเพ้นในการรักษา หมอยาใช้สมุนไพร กระบวนการการรักษา

วินิจฉัยโรคต่างๆ ทางกาย แม้มดทำพิธีเชิญผีเรียกวิญญาณมาช่วยในการรักษาและหมอโหร จะคำนวณการขับเคลื่อนดวงดาวที่สอดคล้องกับชะตาชีวิตเพื่อพยากรณ์สาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งปัจจุบันนั้นหมอทั้งหลายที่กล่าวมายังคงมีบทบาทในทุกกลุ่มของสังคมไทย เป็นการรักษาทางเลือกให้กับผู้ป่วยซึ่งรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันนั้นอาจไม่เป็นที่พอใจของผู้ป่วยบางราย จึงทำให้ต้องรักษาโดยใช้แพทย์ทางเลือกซึ่งในบางสาขาได้รับการยอมรับแล้วในปัจจุบัน เช่น หมอนวด หมอยา หมอฝังเข็ม ซึ่งผู้ป่วยบางรายอาจหายจากโรคได้ หรือบรรเทาอาการได้ในระดับหนึ่ง

9. ตลาด

ปรากฏในคำประพันธ์ตอนที่พระสังข์ศิลป์ชัยได้ขึ้นสิหราช เทียวเล่นในป่ากับเทวดา เห็นกองทัพของท้าวแสนกุต พระสังข์ศิลป์ชัยได้เข้าเฝ้าและกล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งหมด หลังตกเหวว่ามีพระอินทร์มาช่วยเหลือจึงรอดชีวิต หลังจากนั้นก็เชิญท้าวแสนกุตเข้าสู่เมืองของสังข์ศิลป์ชัยที่เทวดาเนรมิตทำผู้อ่านได้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวเมืองที่พระสังข์ศิลป์ชัยนิรมิตดังบรรยายในคำประพันธ์

ต้นฉบับ	ถ่ายทอด
๑ นิรมิตเปนราน ตลาดพิศาร เรือนรานลุดไป ทวงเที่ยวค้าขาย วุ่นวายอยู่ใน ชั้นนอกนับได้ เทพในหิมวา ๑ นางไทเทเวศ เจ้าจ้งอาเพศ ราษฎรอบารา ขายซึ่งผลไม้ ยิ่งได้คนนา ขายข้าว ขายปลา ผักหยาลอดไป ๑ ราษฎรอบเมืองหลวง แต่ล้วนเงินยวง ดงามสไหวย นิมิตรูปร่าง ยิ่งยงตรงไตรง นุ่งหมกัโหร วิจิตจหน้า ...	๑ นิรมิตเป็นร้าน ตลาดพิศาล เรือนร้านลุดไป ทวงเที่ยวค้าขาย วุ่นวายอยู่ใน ชั้นนอกนับได้เทพในหิมวา ๑ นางไทเทเวศ เจ้าจ้งอาเพศ ร้านรอบพารา ขายซึ่งผลไม้ ยิ่งได้คนนา ขายข้าว ขายปลา ผักหญ้าสดไป ๑ ร้านรอบเมืองหลวง แต่ล้วนเงินยวง ดงามสไหว นิมิตรูปร่าง ยิ่งอย่างตรงไตรง นุ่งหมกัโหร วิจิตรจหน้า

จากคำประพันธ์สะท้อนให้เห็นว่า ระบบตลาดแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการแลกเปลี่ยนสินค้านั้นจะเงินตราเข้ามาใช้ หรือมีสินค้านานาประเภทจากแหล่งอื่นเข้ามาแลกเปลี่ยน ทั้งในท้องถิ่นเองหรือแม้แต่สินค้าจากต่างประเทศ ภาพตลาดตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันเป็นภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนักคือความวุ่นวาย เพราะมีผู้คนไปจับจ่ายใช้สอย ซื้อหา แลกเปลี่ยน มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์มาค้าขายประกอบอาชีพในตลาด ไม่เฉพาะพ่อค้าแม่ค้าเท่านั้น ยังมีกรรมกรแบกหาม ขอทาน ชาวไร่ ชาวนา นักบวช และอื่นๆ

บทสรุป

ภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่เราได้นำเสนอและกล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นมุมมองที่เป็นสามัญธรรมตาโดยผ่านระบบความคิดความทรงจำของผู้ประพันธ์ที่ได้ถ่ายทอดออกมาตามฉันทลักษณ์ มีกลวิธีการนำเสนอที่แตกต่างจากยุคสมัยปัจจุบัน หากแต่ภาพที่กวีได้นำเสนอนั้นถูกกลั่นออกมาจากประสบการณ์ที่ตนได้พบเห็นในยุคนั้นสมัยนั้น ซึ่งองค์ประกอบทั้งหลายที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นการเอาตัวรอด การพนัน พิธีกรรม ความเชื่อโชคลาง อบายมุข สินบน การรักษาพยาบาลและตลาด นั้นล้วนยังปรากฏอยู่ในระบบของสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบันอยู่ ข้อค้นพบหนึ่งของพวกเราคือการสันนิษฐานเกี่ยวกับอายุของหนังสือชุดสังข์ศิลป์ชัยฉบับนี้มีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์สยามในเรื่อง “ผืน” ซึ่งเป็นสิ่งเสพติดอันเป็นผลพวงจากการที่สยามการเจริญราชไมตรีกับประเทศตะวันตกในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2364 ในสมัยรัชกาลที่ 2 จึงพออนุมานได้ว่า อายุเอกสารที่พบไม่น่าจะเกินสมัยรัชกาลที่ 2 แม้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้จะพบกระจายอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายอยู่ก่อนแล้ว กวีอาจนำมาประพันธ์ใหม่โดยเพิ่มเติมประสบการณ์ ความรู้สึนึกคิดในยุคสมัยตนเพิ่มเสริมเติมแต่งโดยบันทึกไว้ในองค์ประกอบเชิงซ้อนเพื่อเสริมเรื่องราวของวรรณกรรมให้เสมือนจริงเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงใช้ขนบการเขียนและโครงเรื่องเหมือนเดิม

เอกสารอ้างอิง

- หนังสือชุดสังข์ศิลป์ชัย. รหัส อ.150.064. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ. รับมาจาก นายวุ่น คงประดิษฐ์ บ้านแหลมเคียน หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอมือเมือง จังหวัดสงขลา.
- คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). **ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ชัชวาล โคตรสงคราม. (2550). **สุนทรียภาพในวรรณคดีลาวเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและมหาเวสสันดรชาดก**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ภาษาไทย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม. (2557). **สินไซ สองฝั่งโขง**. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2541). **วรรณกรรมอีสาน:สังข์ศิลป์ชัย**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. ภาษาไทย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรีชา พิณทอง. (2524). **สังข์ศิลป์ชัย**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- พระครูธรรมสารสุเมณธ์ (คำพัน ญาณวิโร). (2547). **การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเรื่อง สังข์ศิลป์ชัย**. วิทยานิพนธ์ พ.ม. พุทธศาสน์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2530). **สังข์ศิลป์ชัย**. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- พิทยา บุษรารัตน์. (2555). **โนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. มั่น จงเรียน. (ม.ป.ป.). **สังข์ศิลป์ชัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- วราภรณ์ ตูนา. (2543). **โลกทัศน์วรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ไทยคดีศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2544). **ไวยากรณ์ของนิทาน : การศึกษาเชิงโครงสร้าง**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีลา วีระวงส์. (2512). **สังข์ศิลป์ชัย**. บางกอก:โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- อินสอน กันทะโล. (2546). **วิเคราะห์คำขงสงส์ผาคำ ของพระยาโฌมาวิสัย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ภาษาไทย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระดานสกา. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก [http://commons.wikimedia.org/wiki/File :- Pachisi-real.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:-Pachisi-real.jpg).
- ความเชื่อโซกลาง. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>.
- ประเพณีเลี้ยงผีเมือง. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก [http://www.m culture.in.th/album/-150460/js/](http://www.mculture.in.th/album/-150460/js/).
- ประวัติมโนราห์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก http://www.baanjomyut.com/library_2/-extension-2/history_alive/index.html.
- พิธีงานศพ - ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก <http://ลอยอังคาร.blogspot.com/2013/11/funeral.html>.
- พิธีบายศรีสู่ขวัญ. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>.
- เล่นสกา. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2557. สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/library/topicstock-/2009/03/k7653275/k7653275.html>.

เจ้าแม่สองนาง : การสร้างความหมายของความเชื่อ และบทบาทการเสริมพลังท้องถิ่น

The Chao Mae Song Nang: Signification of Belief and the Role in Empowering Local Power

ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี¹

Narongrit Sumalee¹

บทคัดย่อ

ความเชื่อเจ้าแม่สองนางปรากฏชัดเจนแถบชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงและได้แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนลุ่มน้ำชีตามการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในช่วงเวลาต่างๆ ทำให้การสร้างตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนางในแต่ละชุมชนท้องถิ่นมีความแตกต่างหลากหลายสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมและภูมิโนเวศน์ในแต่ละพื้นที่ จากการวิเคราะห์เนื้อหาของตำนานเพื่อหาประเด็นทำให้เห็นร่องรอยของโครงเรื่องร่วมและสำนึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ลาวปรากฏอยู่อย่างน่าสนใจ ดังนั้นบทความนี้จึงพยายามทำความเข้าใจ 1) กระบวนการสร้างความหมายของความเชื่อเจ้าแม่สองนางของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ที่นับถือความเชื่อนี้ ซึ่งเงื่อนไขที่ช่วยสนับสนุนให้ความเชื่อดังกล่าวดูเป็นจริงและมีบทบาทต่อการรับรู้และปฏิบัติการประกอบด้วย 1.1) โครงสร้างอุดมการณ์และความเชื่อของชาติพันธุ์ไท-ลาวที่เกี่ยวกับความเชื่อวิญญาณและคตินับถืออนาคต 1.2) ภาควิถีปฏิบัติของวาทกรรม ซึ่งประกอบด้วยพิธีกรรมและการจัดองค์กรทางสังคม นอกจากนี้ยังได้พยายามอธิบาย 2) บทบาทของตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนางในการเสริมพลังท้องถิ่น โดยยกกรณีบ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนตำนานเจ้าแม่สองนางเข้ากับตำนานและภูมิโนเวศน์ของท้องถิ่น จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังได้ถูกบูรณาการเข้ากับทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

คำสำคัญ : เจ้าแม่สองนาง, ตำนานและความเชื่อ, การสร้างความหมาย,
การพัฒนาท้องถิ่น, บทบาท

¹ นักวิชาการ สังกัดโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนิสิตปริญญาเอก คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The beliefs of the Chao Mae Song Nang's female spirit worship visibly appear in the communities of the Khong river basin and have diffused to communities of the Chi river basin through time. It can also be noticed that the different myths of the Cho Mae Song Nang are related to various contexts of historical backgrounds and ecotypes of each community. However, traces of the shared plot of myths and a collective sense of the history and ethnicity of Laohood were hidden in those variously detailed versions. By using a content analysis technique in order to examine shared keywords and themes of Chao Mae Song Nang's beliefs and myths, this paper endeavours to grasp 1) Signification of Chao Mae Song Nang's beliefs of communities by representing the supporting conditions of this belief that can influence the perceptions and practices of believers, who believe in the realistic existence of Chao Mae Song Nang. These supporting conditions relied upon the Tai-Lao ethnicity's structure of ideology and belief of 1.1) animism and Naka cult or serpent worship and 1.2) discursive practices of rituals and social organizations of people involved. Another studied issue is 2) the role of Chao Mae Song Nang's belief in empowering and developing the local community. The community of Tha Khon Yang is a distinctive case where the official version of Chao Mae Song Nang's myth was transformed to a local version according to the context of historical background and ecoculture of locality. Importantly, this belief has also been also integrated with other social and cultural capitals of the community as a mean of community development.

Keywords : Chao Mae Song Nang, Myth and Belief, Signification, Community Development

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้พยายามสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของความเชื่อที่มีต่อสังคมอีสาน โดยศึกษากรณี “เจ้าแม่สองนาง” ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณผู้หญิงสองคนในชุมชนอีสานและกลุ่มชาติพันธุ์ลาว โดยเฉพาะชุมชนที่ตั้งอยู่ริมน้ำแกบลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำชี ซึ่งหลายแห่งมีความโดดเด่นจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยสะท้อนออกมาในรูปแบบของปฏิบัติการทางวาทกรรมรูปแบบต่างๆ อาทิ ตำนานเรื่องเล่า พิธีกรรม ศาล สิ่งก่อสร้าง รูปเคารพ เป็นต้น และยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิด “วัฒนธรรม” อื่นๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) รูปแบบต่างๆ อาทิ บทเพลง งานศิลปะต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษาเชิงสำรวจเบื้องต้นพบว่า ศาลเจ้าแม่สองนางแพร่หลายอยู่ในแกบลุ่มน้ำโขง โดยเริ่มจากที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ที่ชัดเจนคือแกบลุ่มน้ำโขงหนองคาย เช่น อำเภอเมืองที่วัดหายโศก อำเภอโพนพิสัยที่ปากห้วยหลวง อำเภอท่าบ่อที่บริเวณห้วยโงง อำเภอศรีเชียงใหม่ที่วัดกลาง และหน้าโรงพยาบาลอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ ต่อเนื่องลงมาในเขตจังหวัดนครพนม คือ บ้านแพงใต้ ตำบลบ้านแพง อำเภอบ้านแพง บ้านนาเข่า ตำบลนาเข อำเภอบ้านแพง และบ้านน้ำก่ำ อำเภอธาตุพนม จนมาถึงอำเภอเมืองมุกดาหาร โดยตั้งอยู่ข้างท่าเรือด้านศาลากลาง

นอกจากนี้ยังมีปรากฏในพื้นที่อีสานตอนในแกบลุ่มน้ำชี ซึ่งในเขตจังหวัดมหาสารคามนั้น มีศาลเจ้าแม่สองนางตั้งอยู่ที่บ้านท่าขอนยาง และบ้านหัวขัว อำเภอกันทรวิชัย รวมทั้งบ้านเกิ้ง และบ้านเชียงเหียน อำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นต้นสำหรับจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น ที่บ้านสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ส่วนเขตจังหวัดยโสธรพบที่ บ้านสิงห์ท่า และบ้านสิงห์โคก อำเภอเมืองยโสธร รวมทั้งยังพบบริเวณบึงแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จนเข้าไปในเขตอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และเข้าสู่เขตอำเภอเมืองหนองบัวลำภู เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าความเชื่อ “เจ้าแม่สองนาง” ได้แพร่กระจายเป็นวงกว้างไปยังพื้นที่ต่างๆของภาคอีสานในลักษณะพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Area) จากแกบลุ่มน้ำโขงเข้ามายังบริเวณลุ่มน้ำชีตามการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งความเชื่อเจ้าแม่สองนางที่แพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ นั้นได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพนิเวศสิ่งแวดล้อมและนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) จึงทำให้แบบแผนปฏิบัติและตำนานเจ้าแม่สองนางมีความหลากหลาย

และแตกต่างกันไป จนมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว (Historical Particularism) แต่ก็ยังปรากฏร่องรอยบางอย่างที่สามารถสะท้อนให้เห็นโครงเรื่องร่วม ตลอดจนสำนึกร่วมทางอุดมการณ์และประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ด้วย

ในงานศึกษาของภานุพงศ์ อุดมศิลป์ (2555) ได้ศึกษาบทบาทของลัทธิพิธีเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางที่มีต่อชุมชนชายฝั่งกลุ่มน้ำโขงในเขตพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร โดยเน้นพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหารเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า ทุกพิธีกรรมประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงสถานภาพของเจ้าแม่สองนางที่เป็นเสมือนเจ้าเมืองมุกดาหารและบรรพบุรุษในอดีต ให้ความหวังเรื่องความอุดมสมบูรณ์ และความมั่งคั่งแก่ชุมชน ขจัดปัดเป่าเคราะห์ภัยและสร้างขวัญกำลังใจ สำหรับการศึกษากาฬพนมนี้พบว่า ดำเนินเจ้าแม่สองนางมีบทบาทในการแสดงสำนึกร่วมความเป็นชาวลาวเวียงจันทน์ที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางนั้นประกอบด้วยบทบาทในการให้ความหวังเรื่องความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่งคั่งแก่ชุมชน บทบาทในการให้ความหวังด้านความปลอดภัย การปกป้องคุ้มครองและขจัดปัดเป่าเคราะห์ภัย สร้างขวัญกำลังใจ บทบาทในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันและบทบาทในการสร้างเครือข่ายผู้สืบทอดอำนาจหน้าที่ทางวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของบทความนี้อยู่ที่การเลือกชุมชนที่นับถือเจ้าแม่สองนางจำนวน 11 แห่งมาศึกษาเชิงเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ 1) กระบวนการสร้างความหมายของความเชื่อเจ้าแม่สองนาง โดยได้อาศัยข้อมูลจากภาคสนาม รวมทั้งร่องรอยที่ปรากฏในเอกสาร และ 2) บทบาทของความเชื่อของความเชื่อเจ้าแม่สองนางในการสร้างพลังท้องถิ่น

2. การเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในดินแดนอีสาน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าหลังช่วงรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ราวปลายพุทธศตวรรษ 18 นั้น หลายชุมชนในดินแดนอีสานถูกทิ้งร้าง แต่ก็ยังมีผู้คนรวมตัวกันอยู่อย่างเบาบางและค่อนข้างเป็นอิสระ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปและอาจจะขึ้นกับเมืองใหญ่ใกล้เคียงที่มีอิทธิพล เช่น ล้านนาและสุโขทัยที่เป็น

ศูนย์กลางแห่งใหม่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2546 : 180) รวมทั้งฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงคือ อาณาจักรล้านช้างที่เติบโตขึ้นมา โดยเฉพาะหลังจากพระเจ้าฟ้ารุ่ง (พ.ศ. 1856-1961) ได้ขึ้นครองเมืองเชียงตุงเชียงทอง ได้มีการขยายอำนาจไปผนวกรวมนดินแดนต่างๆ ใกล้เคียง เช่น เมืองเวียงจันทน์ เมืองเวียงคำ เมืองโคตรบอง อีกทั้งเมืองอื่นๆ ในลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำชี เช่น เมืองปากห้วยหลวง (อยู่ในเขตโพนพิสัย) เมืองพะนาวัน เชียงสา (อยู่ในเขตปากซัน) เมืองหนองหานน้อย หนองหานหลวง ภูพานแก้ววานเปา (อยู่ในเขตกาฬสินธุ์) เมืองชัย (เมืองด่านชัย) และเมืองร้อยเอ็ด (สีลา วีระวงศ์, 2539 : 48-51) เป็นต้น รวมทั้งความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยาซึ่งพระเจ้าแผ่นดินล้านช้างหลายพระองค์ได้ทรงมีสืบต่อกันมา ไม่ว่าจะเป็นรัชสมัยพระยาสามแสนไทย (พ.ศ. 1916-1959) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091-2114) ซึ่งมีส่วนสนับสนุนและขยายอำนาจ อาณาจักรล้านช้างให้เข้มแข็งและช่วยกระจายผู้คนเข้ามาตั้งหลักแหล่งในดินแดนอีสานมากขึ้นด้วย

หลังจากรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อาณาจักรล้านช้างต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ หลายประการทั้งจากภายนอกและภายใน เช่น การแย่งชิงอำนาจกันเองในราชสำนัก ภัยจากอาณาจักรใหญ่ใกล้เคียง เช่น พม่าและสยาม ภัยจากการรุกรานจากหัวเมืองที่กระด้างกระเดื่อง เป็นต้น ความอ่อนแอดังกล่าวทำให้หลังรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ. 2180-2237) อาณาจักรล้านช้างได้แตกออกเป็น 3 อาณาจักรคือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ซึ่งได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนวัฒนธรรมลาวล้านช้างให้แพร่กระจายออกไปยังดินแดนรอบนอกโดยเฉพาะดินแดนอีสานมากขึ้น

ดังนั้น ตั้งแต่หลังพุทธศตวรรษที่ 22-23 เป็นต้นมา จึงได้ปรากฏกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาในดินแดนภาคอีสานจำนวนมาก เช่น กลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกูย เขมร โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดที่เคลื่อนย้ายเข้ามา กลุ่มหลักคือกลุ่มที่นำโดยพระครูวัดโพนสะเม็กหรือ “ญาคูขี้หอม” ซึ่งมีศูนย์กลางอำนาจที่จำปาศักดิ์ โดยได้มีการแบ่งเจ้านาย ขุนนางไปปกครองหัวเมืองใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่มที่นำโดยจารย์แก้วซึ่งได้เข้ามาตั้งในเขตลุ่มน้ำชีบริเวณบ้านทุ่ง ซึ่งภายหลังได้ยกฐานะเป็นเมืองสุวรรณภูมิ (หม่อมราชวงศ์วิจิตร, 2506: 26-33) นับเป็นชุมชนวัฒนธรรมล้านช้างรุ่นแรกในลุ่มน้ำชีตอนกลาง จากนั้นได้

แยกออกไปตั้งเมืองอื่นๆ เช่น ร้อยเอ็ด ชลบท ขอนแก่น พุทไทสง และมหาสารคาม

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มวัฒนธรรมล้านช้างอื่นๆ ที่เคลื่อนย้ายอพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในช่วงต่างๆ ดังกรณีกลุ่มพระวอพระตาซึ่งได้มาหลังจากการเข้าปราบเวียงจันทน์ของสยามในสมัยกรุงธนบุรีเมื่อ พ.ศ. 2322 และได้พัฒนาเป็นเมืองอุบลราชธานี ภายหลังได้แยกออกไปตั้งเป็นเมืองเล็กเมืองน้อย เช่น ยโสธร เขมราฐ เป็นต้น ส่วนเมืองแถบอีสานเหนือตามบริเวณรอบๆ ทิวเขาภูพานนั้น โดยเฉพาะตามบริเวณ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และกาฬสินธุ์นั้น ผู้คนส่วนใหญ่ได้ถูกกวาดต้อนมาจำนวนมากในช่วงเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ (พ.ศ. 2369-2371) โดยเฉพาะกลุ่มคน ซึ่งอาศัยแถบตอนกลางประเทศลาวปัจจุบัน เช่น มหาไชย พวน คำเกิด คำม่วน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มกะเลิง ข่า ผู้ไท ย้อ แสก เป็นต้น โดยได้รวมกลุ่มตั้งเป็นบ้านขึ้นมาและได้รับการยกฐานะเป็นเมืองกันมากในช่วงรัชกาลที่ 3-4 เช่น พรหมนิคม วานรนิवास สว่างแดนดิน รวมทั้งท่าขอนยาง เป็นต้น

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นว่ากลุ่มคนวัฒนธรรมล้านช้างได้มีการเคลื่อนย้ายครั้งใหญ่ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งผลจากการอพยพเคลื่อนย้ายกลุ่มคนไปยังสถานที่ต่างๆ นั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าได้มีการแพร่กระจายวัฒนธรรมไปพร้อมกัน ซึ่งในบรรดา “วัฒนธรรม” ทั้งหลายนั้น มีความเชื่อ “เจ้าแม่สองนาง” รวมอยู่ด้วย

3. กระบวนการสร้างตัวตนของความเชื่อเจ้าแม่สองนาง

จากการสำรวจตำนานเจ้าแม่สองนางทั้ง 11 ชุมชน ทำให้สามารถมองเห็นร่องรอย “โครงเรื่อง” (Plot) ของตำนานดังกล่าว รวมทั้งการรับรู้ สำนักร่วมทางประวัติศาสตร์และการเขียน “ชาติพันธุ์นิพนธ์” ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแม้ว่าจะดูไม่เป็นเหตุเป็นผลในแง่ข้อเท็จจริงและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นความพยายามสร้างความเป็นเหตุเป็นผล (Resonable) โดยการเชื่อมโยง (Conceptualization) เพื่ออธิบายความเชื่อที่สัมพันธ์กับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในของมิตีชาวบ้าน ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการหาคำที่ปรากฏในตำนานเรื่องเล่าเจ้าแม่สองนางในแต่ละชุมชนเพื่อค้นหาประเด็น สัญลักษณ์หรือปรากฏการณ์ที่คล้ายๆ กัน ได้พบคำสำคัญหรือสัญลักษณ์ (Signifier) ดังนี้ “พี่น้องเพศหญิงคู่หนึ่ง” “สตรีสูงศักดิ์” (ธิดาของกษัตริย์หรือเจ้าเมืองหรือชนชั้นนำ) “ลาว” (เมืองเวียงจันทน์

หรือหลวงพระบาง) “พระเจ้าไชยเชษฐาหรือพระเจ้าฟ้ารั่ม” “ศึกสงคราม” “เรือล่มหรือจมน้ำเสียชีวิต” “แม่น้ำ” (แหล่งน้ำ) “นาค” (เงือก ภู หรือสัตว์เลื้อยคลาน) “พระยาขอม” และ “พระธาตุพนม” (ดูตาราง 1) ซึ่งได้สะท้อนถึงการรับรู้ทางประวัติศาสตร์และสำนึกทางชาติพันธุ์ โดยผูกเป็นโครงเรื่องเพื่อสร้างความหมายให้กับความเชื่อเจ้าแม่สองนาง จนทำให้รู้สึกว่ามีอยู่จริงและส่งผลต่ออำนาจในเชิงปฏิบัติการต่อสังคม

3.1 โครงเรื่องและชาติพันธุ์นิพนธ์ในตำนานเจ้าแม่สองนาง

เริ่มจากชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงคือ “เจดีย์ศรีสองนางที่วัดหอสองนาง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” ซึ่งเป็นวัดที่ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2524 โดยสร้างทับบนบริเวณวัดร้างและมีการพบจารึกซึ่งระบุปีที่สร้างโบสถ์ไว้ที่ปี พ.ศ. 2209 (ธนุพล ไซสินธุ์, 2537 : 84-91) ทั้งนี้ในช่วงแรกของการตั้งวัดชาวบ้านเรียกว่า “วัดศรีสองนาง” ตามชื่อ “เจดีย์ศรีสองนาง” ที่เหลือเพียงซากฐานเจดีย์ ตามตำนานได้เชื่อมโยงถึงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งนครเวียงจันทน์และการบูรณะองค์พระธาตุพนมในพงศาวดารล้านช้างระบุว่าพระเจ้าไชยเชษฐาทรงบูรณะพระธาตุพนมในปี พ.ศ. 2107 (สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ, 2508:163) ซึ่งในขบวนเรือเสด็จมาบูรณะพระธาตุครั้งนั้นมีพระราชธิดาสองพระองค์เสด็จมาด้วย ครั้นเดินทางมาถึงบริเวณ “แก่งฟ้า แก่งจัน” เรือของพระธิดาทั้งสองได้ล่มลงเป็นเหตุให้เสียชีวิตทั้งคู่ ส่วนของ “ศาลเจ้าแม่สองนางที่วัดหายโศก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” นั้น ตำนานเล่าว่าทั้งสองเป็นธิดาภคิตรีศนครเวียงจันทน์องค์ที่ 8 แต่ได้เกิดศึกสงคราม จึงได้ลงเรือหลบหนีมาแต่เรือได้ล่มลงบริเวณหน้าวัดหายโศกเป็นเหตุให้เสียชีวิต และเล่ากันว่าในอดีตวิญญานเจ้าแม่สองนางได้กลายเป็นพญานาคคู่ คอยทำร้ายผู้คนทีลงน้ำหรือลงเรือ จึงต้องมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวก่อนเสมอ

สำหรับ “หอเจ้าแม่สองนางที่ปากห้วยหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” ตั้งอยู่ปากห้วยหลวง ซึ่งพงศาวดารล้านช้างอ้างว่าเดิมเคยเป็นเมืองห้วยหลวง (สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ, 2508: 153) เชื่อว่าในศาลนอกจากวิญญานสองนางแล้วยังมีวิญญาน “ท้าวคำแดง เจ้าแก้วแว่นแฉ่ง และหลักคำ” อาศัยร่วมด้วย ซึ่งตำนานอ้างว่า “ท้าวคำแดง” เป็นพระราชโอรสของพระยาสามแสนไทยไตรภูวนาถ (พระโอรสของพระเจ้าฟ้ารั่ม) แห่งหลวงพระบาง โดยท้าวคำแดงได้ปกครองต่อจาก

พระบิดา เมื่อสิ้นพระชนม์ได้เกิดปัญหาขึ้นเมื่อพระชนิษฐาของพระเจ้าฟ้ารั่ม (บ้างว่า ลูกสาวพระยาสามแสนไทยฯ) ทำตัวคอยควบคุมและทำร้ายกษัตริย์พระองค์ใหม่ ทำให้ต้องผลิตเปลี่ยนอยู่หลายพระองค์ จนต้องมาเชิญ “ท้าวคำเต็มซ้ำ” ผู้ปกครองเมืองห้วยหลวงไปครองหลวงพระบาง แต่ได้หนีกลับมาที่เมืองห้วยหลวงเช่นเดิม ซึ่งจากตำนานของเมืองห้วยหลวงที่สัมพันธ์กับหลวงพระบางดังกล่าว ทำให้ชุมชนเชื่อว่า เจ้าแม่สองนางคงเป็นธิดาของผู้ครองเมืองปากห้วยหลวงคนใดคนหนึ่ง

ส่วน “ศาลสองนางที่จังหวัดบึงกาฬ” นั้น ศาลปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากกลุ่มคนเชื้อสายจีนและญวนเป็นแกนนำสร้าง ตามตำนานเชื่อกันว่าเจ้าแม่สองนางเป็นธิดากษัตริย์เวียงจันทน์ และเป็นน้องสาวของพระเจ้าไชยเชษฐาไต้หนิภัยสงคราม มาทางเรือและมาล่มที่บริเวณ “แก่งนาคำ แขวงบริคันธ” ทำให้ทั้งสองนางเสียชีวิต เช่นเดียวกับที่ “ศาลสองนางที่ห้วยโงง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ตั้งใกล้ห้วยโงง ในบริเวณจะมีศาลตั้งอยู่หลายหลัง โดยสักสิบปีที่ผ่านมาได้มีคนญวนเป็นแกนนำปรับปรุงภูมิทัศน์ ภายในศาลตกแต่งด้วยตุ๊กตาผ้าเป็นรูปนาคนึงคู่ แต่ชาวบ้านไม่สามารถให้ข้อมูลที่มาของความเชื่อได้ แม้กระทั่งเจ้าซึ่งเป็นผู้กระทำพิธีเอง โดยอ้างว่าได้ปฏิบัตินับถือตามกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ

สำหรับ “เจดีย์ศรีสองนางที่วัดกลาง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” ซึ่งบริเวณตัวเจดีย์เจาะเป็นช่องแล้วปั้นเป็นสตรีคู่หนึ่งไว้ และใกล้กันก็มีรูปปั้นช้างขนาดเท่าลูกช้าง 1 เชือกด้วย เดิมเป็นเจดีย์พุทธโศภนที่ชาวบ้านนับถือมาช้านาน ภายหลังได้รวบรวมเงินกันบูรณะสร้างเจดีย์ครอบองค์เดิม ตามตำนานเล่าว่าในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางจนถึงเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าเมืองเชียงใหม่จึงส่งบรรณาการแก่เมืองเวียงจันทน์ โดยได้จัดสิ่งของมีค่าต่างๆ รวมทั้งช้างเผือก 1 เชือกและธิดาฝาแฝด จากนั้นได้เดินทางรอนแรมทางบกจนถึงบริเวณที่ตั้งโรงเรียนประถมศรีเชียงใหม่ (เดิมเรียกโรงเรียนเพนียดช้าง) จึงได้ตั้งพักแรมที่นั่นเพื่อรอข้ามฝั่งไปยังเมืองเวียงจันทน์ แต่ช้างเผือกได้ล้มป่วยและเสียชีวิตลง สองนางพี่น้องได้เกิดความสะเทือนใจเพราะผูกพันกับช้างเชือกดังกล่าวมาก จึงได้ล้มป่วยและเสียชีวิตลง เมื่อมาพบกิจศพแล้วได้นำอัฐิของสองนางบรรจุในเจดีย์ที่วัดกลาง ส่วนอัฐิช้างเผือกบรรจุเจดีย์ไว้ที่วัดเหนือ (วัดช้างเผือก)

ที่โดดเด่นคือ “ศาลเจ้าแม่สองนางสถิตย์ อำเภอมือง จังหวัดมุกดาหาร” ตั้งอยู่ข้างท่าเรือด่านศุลกากร ศาลปัจจุบันสร้างโดยสมาคมชาวจีนแทนศาลเดิม ที่โดดเด่นคือในตัวละครมีการหล่อรูปเหมือนเจ้าแม่สองนางขนาดเท่าคนจริงตั้งอยู่ ตำนานบางส่วนอ้างว่าเจ้าแม่สองนางเป็นธิดาของเจ้ากรุงเวียงจันทน์ ทุกปีจะมีการจัดขบวนแห่เมืองต่างๆ และมีพิธีแข่งเรือ ล่องมาปีหนึ่งทั้งสองพี่น้องได้ร่วมเล่นในการแข่งเรือด้วยแต่ได้เกิดอุบัติเหตุเรือล่มเสียชีวิต แต่บางส่วนกล่าวว่าสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเมื่อครั้งไปอยู่ที่นครอินทปัฐ กษัตริย์ขอมได้พระราชทานพระธิดาให้เป็นพระมเหสี ซึ่งพระองค์ทรงรักมาก ครั้นเมื่อกลับมาหลวงพระบาง พระมเหสีได้นำข้าราชการติดตามมาด้วยจำนวนหนึ่ง อยู่ต่อมาทรงล้มป่วยและสิ้นพระชนม์ สร้างความโศกเศร้าให้แก่พระยาฟ้างุ้ม ทรงละเลยกิจการบ้านเมือง สติเลอะเลือนจนสิ้นพระชนม์ เมื่อสิ้นเจ้านายทั้งสองกลุ่มข้าราชการจากเมืองอินทปัตถ์จึงพากันอพยพกลับเมืองซึ่งในขบวนเดินทางครั้งนี้มีครัวของอำมาตย์คนหนึ่งซึ่งมีบุตรสาวสองนางร่วมมาด้วย โดยได้ล่องเรือลงมาตามแม่น้ำโขงแต่เกิดอุบัติเหตุเรือล่มทำให้ทั้งสองนางเสียชีวิต

แต่ตำนานที่จารึกไว้หน้าตัวละครกลับระบุว่า “...เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1896 พระเจ้าฟ้างุ้มได้นำลูกหลาน ซึ่งในนั้นมีนางทั้งสองคนด้วย โดยเดินทางล่องเรือลงมาจากหลวงพระบางผ่านเมืองต่างๆ ในปัจจุบัน คือ หนองคาย นครพนม จนกระทั่งมาถึงบริเวณหน้าปากห้วยสบมุกซึ่งคือที่ตั้งศาลปัจจุบัน เรือที่บรรทุกมาได้ล่มลง ทำให้ผู้คนที่อาศัยเรือมาเสียชีวิตซึ่งรวมทั้งสองนางด้วย..” และยังเชื่อกันว่าทั้งสองนางเป็นผู้ปลุกต้นตาลเจ็ดยอด (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) ซึ่งเป็นศักดิ์สิทธิ์ในความทรงจำชาวมุกดาหาร ในอดีตแล้วเวลาค่ำคืนจะมีดวงแก้วมุกดาหารลอยออกจากต้นตาล ซึ่งได้เป็นที่มาของชื่อเมือง “มุกดาหาร” นอกจากนี้ยังเล่าว่า เดิมบริเวณนี้เป็นเมืองโบราณ เมื่อเจ้าจันทกนิรได้อพยพผู้คนเข้ามาสร้างเมืองมุกดาหาร ได้ให้โหรตรวจดูทำให้ทราบว่ามีดวงวิญญาณสองนางพี่น้องวนเวียนอยู่ จึงได้สร้างศาลให้และบูรณะซากวัดโบราณต่างๆ รวมทั้งสร้างศาลให้กับ “พระยาฟ้างุ้ม” ด้วย แล้วเรียกว่า “หอเจ้าฟ้าหัวเมือง” ภายหลังเปลี่ยนมาเรียกว่า “เจ้าพ่องุมเมือง” หรือ “มุงเมือง” ดังในปัจจุบัน

ในส่วนของชุมชนลุ่มน้ำชีนั้น เริ่มจาก “ศาลเจ้าแม่สองนางที่บ้านเกิ้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนเกิ้งวิทยานุกูลศิริมน้ำชี ตำนาน

เล่าว่าเป็นลูกสาวของท้าวอุปฮาด (ศาลท้าวอุปฮาดเรียกว่า “หอปู่เจ้าเหนือ”) โดยได้เดินทางด้วยเรือมาเยี่ยมพ่อคือท้าวอุปฮาดและท้าวเมืองแสน (เรียกว่า “หอปู่เจ้ากลาง”) แต่เรือเกิดล่มและเสียชีวิต แต่บางสำนวนกล่าวว่ามีลูกสาวสองคนมาด้วย โดยได้ล่องเรือมาตามแม่น้ำชี และเรือได้ล่มลงเสียชีวิตหมดทุกคน แต่บ้างว่ามีอุปฮาดกับเมืองแสนพร้อมบุตรสาว 2 คน ซึ่งคนหนึ่งชื่อ “เก็ง” โดยล่องเรือมาตามชีจากแถบอุบลราชธานี ครั้นมาถึงบริเวณค้ำน้ำลึกบริเวณที่ตั้งบ้านปัจจุบัน เรือได้เกิดล่มลงทำให้บุตรสาวทั้งสองเสียชีวิต อุปฮาดจึงตั้งบ้านเรือนที่นี่และตั้งชื่อบ้านว่า “เก็ง” ตามชื่อบุตรสาว

สำหรับ “ศาลเจ้าแม่สองนาง บ้านเชียงเหียน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม” ได้ผูกโยงกับวรรณกรรมพื้นบ้านคือผาแดง-นางไอ่ ซึ่งระบุว่าเมืองเชียงเหียนมีพระยาขอมปกครองอยู่ โดยมีศักดิ์เป็นน้องของพระยาขอมที่ปกครองนครเอกชะธิดาซึ่งเป็นพ่อของนางไอ่ และมีน้องชายอีกคนปกครองเมืองสีแก้ว (ปริชา พิณทอง, 2537: 3) ส่วนหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าบ้านเชียงเหียนมีพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (พิสิฐ เจริญวงศ์ และคณะ, 2531 : 7 ; ศรีศักร วัลลิโภดม, 2540 : 198-199) สืบเนื่องมาจนวัฒนธรรมทวารวดีและเขมร ในส่วนของตำนานเล่าว่าสองนางพี่น้องนั้นเป็นธิดาของเจ้าเมืองเชียงเหียน และได้พักอยู่บริเวณติดกับบึงสระแก้วปัจจุบัน (ที่ตั้งศาลเจ้าแม่สองนาง) ต่อมาได้เกิดศึกสงครามเป็นเหตุให้สองนางพี่น้องเสียชีวิต

ส่วน “หอสองเจ้านาง บ้านหัวขัว ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสาธารณะท้ายชุมชน โดยอยู่ใกล้กับลำห้วยนางซ้อง ตำนานเล่าว่าในอดีตมีหญิงสองพี่น้องคนหนึ่ง ได้จมน้ำเสียชีวิตแล้วศพลอยมาตามลำห้วยสายค้อ ผ่านหมู่บ้านต่างๆ และลงห้วยนางซ้องจนมาถึงบ้านหัวขัว ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันนำศพขึ้นมา และได้สร้างศาลให้อยู่ แต่บ้างเล่าว่า ในอดีตนั้นได้มีสตรีสองนางพี่น้องเดินทางมาจากแถบประเทศลาวในปัจจุบัน จนมาหลงป่าและร้องไห้คร่ำครวญใกล้บริเวณตั้งศาลริมลำห้วย จึงเป็นที่มาของชื่อ “ห้วยนางซ้อง” ต่อมาได้เสียชีวิตลง และที่โดดเด่นคือ “ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” ตั้งอยู่ติดกับวัดสว่างวาริ ใกล้ริมแม่น้ำชีบริเวณข่วงน้ำลึกที่เรียกว่า “วังหอ” สำหรับตำนานนี้มี 2 กระแส คือ กระแสหลักที่เชื่อมโยงกับ

ตำนานท้องถิ่นคือ “จะเข้ใหญ่กินลูกสาวเจ้าเมือง” (ซึ่งจะกล่าวข้างหน้า) และกระแสรองที่คล้ายคลึงกับตำนานเจ้าแม่สองนางของหลายชุมชนที่ได้กล่าวข้างต้น เล่ากันว่าเจ้าแม่สองนางเป็นธิดาของผู้ครองเวียงจันทน์ วันหนึ่งขณะที่นั่งทอดผ้าที่ใต้ถุนบ้าน ได้มีสะเก็ด (ภาษาอีสานหมายถึงจิ้งเหลน) เข้ามาเลียหัวแม่เท้าของนางทั้งสอง ชาวบ้านเชื่อว่าสะเก็ดเป็นผู้นำสารผีเสื้อกิ้งก่าที่รักษาคุ้งน้ำบ้านท่าขอนยางให้มาตามทั้งสองนางไปเป็นผู้รักษาคุ้งน้ำแทน หลังจากนั้นทั้งสองคนจึงมีอาการไม่รู้สีกตัว เก็บข้าวของเดินทางมาจนถึงบ้านท่าขอนยางและได้เสียชีวิตลงริมแม่น้ำชี แต่บ้างว่าในอดีตได้มีขบวนคณะทอดกฐินกลุ่มหนึ่งล่องเรือมาจากแถบตอนเหนือแม่น้ำชีมาที่วัดบ้านท่าขอนยาง ครั้นมาถึงบริเวณวังหอยเรือได้ล่มลงเป็นเหตุให้หญิงสาวสองคนที่มาด้วยจมน้ำเสียชีวิต

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการวิเคราะห์เนื้อหาของตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนาง

พื้นที่	โครงเรื่อง	นามเจ้าแม่สองนาง	คำสำคัญ
1. วัดศรีสองนาง อ.เชียงคน จ.เลย	ธิดาสองพระองค์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เดินทางมาพร้อมกับเรือที่บรรทุกทรัพย์สินที่จะนำมาถวายบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม แต่เรือได้มาล่มบริเวณแก่งฟ้าแก่งจัน	ไม่ทราบชื่อ	ธิดาสองพระองค์, พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช, พระธาตุพนม, เรือล่ม, แก่งฟ้าแก่งจัน
2. วัดหายโคก อ.เมือง จ.หนองคาย	ธิดาสองพระองค์ของกษัตริย์เวียงจันทน์ องค์ที่ 8 เกิดศึกสงคราม อพยพหลบหนีมาทางเรือแต่เกิดอุบัติเหตุเรือล่ม และกลายเป็นนาศิคุ	นางมัทรี นางศรีสุวรรณ	ธิดาสองพระองค์, กษัตริย์เวียงจันทน์, ศึกสงคราม, เรือล่ม, นาศิ 1 คู่
3. ปากห้วยหลวง อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย	เมืองปากห้วยหลวงมีความสัมพันธ์เมืองหลวงพระบาง มีท้าวคำเต็มซ่า (พระโอรสพระเจ้าฟ้ารุ่ง) เป็นผู้ปกครอง เจ้าแม่สองนางเป็นธิดาเจ้าเมืองปากห้วยหลวง (คนใดคนหนึ่ง)	นางคำแพง นางคำพัน หรือนางลุน นางหล้า	เมืองหลวงพระบาง, พระเจ้าฟ้ารุ่ง, พี่น้องเพศหญิงคู่หนึ่ง, ธิดาเจ้าเมือง
4. หน้าโรงพยาบาล อ.เมือง จ. บึงกาฬ	ธิดาสองคนของเจ้าเมืองเวียงจันทน์ หนีศึกสงครามทางเรือ เรือล่มที่แก่งนาค้า	นางเหลา นางเทา หรือนางบัวเงิน นางบัวทอง	ธิดาสองคน, เจ้าเมืองเวียงจันทน์, ศึกสงคราม, เรือล่ม, แก่งนาค้า
5. ห้วยโงง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย	ไม่มีข้อมูลชัดเจน แต่หน้าศาลตกแต่งด้วยตุ๊กตาผ้ารูปนาศิคุหนึ่ง	นางหอม (ทราบนามเดียว)	ตุ๊กตาผ้ารูปนาศิคุหนึ่ง
6. เจดีย์ศรีสองนาง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย	ธิดาฝาแฝดเจ้าเมืองเชียงใหม่เมืองประเทศราชของเวียงจันทน์ ส่งส่วย (สองนางพี่น้องข้างเผือก 1 เชือก ทรัพย์สินต่าง ๆ) แก่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แต่ลี้ภัยเสียชีวิตริมโขง	เรียกรวมว่า นางสองศรี	ธิดาฝาแฝด, เจ้าเมืองเชียงใหม่, เมืองเวียงจันทน์, พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช, เสียชีวิตริมโขง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการวิเคราะห์เนื้อหาของตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนาง (ต่อ)

พื้นที่	โครงเรื่อง	นามเจ้าแม่สองนาง	คำสำคัญ
7. ท่าเรือด่านศุลกากร อ.เมือง จ.มุกดาหาร	1. ธิดาสองคนของครัวเสนาอำมาตย์ผู้ติดตามพระนางแก้วเตงมา (ธิดาภักตร์เขมร) ซึ่งเป็นพระมเหสีพระเจ้าฟ้างุ้ม ภายหลังพระมเหสีและพระเจ้าฟ้างุ้มสิ้นพระชนม์ จึงอพยพกลับเมืองอินทปัตต์ เกิดอุบัติเหตุเรือล่ม เสียชีวิต 2. ธิดาฝาแฝดเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ร่วมงานประเพณีแข่งเรือ เกิดอุบัติเหตุเรือล่ม	นางพิมพ์า นางลม โซยมา (นางลมพา)	1. ธิดาสองคน, ครัวเสนา อำมาตย์, พระเจ้าฟ้างุ้ม, เรือล่ม 2. ธิดาฝาแฝด, เจ้าเมืองเวียงจันทน์, อุบัติเหตุเรือล่ม
8. โรงเรียนแก้งวิทยานุกูล บ้านแก้ง ต.แก้ง อ.เมือง จ.มหาสารคาม	1. ลูกสาวสองคนของอุปฮาด ได้พายเรือมาเยี่ยมบิดา เกิดอุบัติเหตุเรือล่ม บ้างว่าอพยพลงเรือมาทั้งครัว และเรือล่มเสียชีวิตทั้งหมด 3. ลูกสาวสองคนของพ่อค้าจากแถบอุบลาล่องเรือมา เกิดอุบัติเหตุเรือล่ม	นางเก้ง นางทอง	1. ลูกสาวสองคน, อุปฮาด, เรือล่ม 2. ลูกสาวสองคน, พ่อค้า, เรือล่ม
9. สระแก้ว บ้านเชียงเหียน ต.เขวาส อ.เมือง จ.มหาสารคาม	ธิดาสองคน (บ้างว่าน้องสาว) ของเจ้าเมืองเชียงเหียน (อิงวรรณกรรมผาแดง-นางไอ่) เกิดศึกสงครามเสียชีวิตลงริมสระแก้ว	ไม่ทราบชื่อ	ธิดาสองคน (น้องสาว), เจ้าเมืองเชียงเหียน, พระยาขอม, ผาแดง- นางไอ่, ศึกลงคราม, เสียชีวิตริมสระแก้ว
10. ห้วยนางซ้อง บ้านหัวขัว ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม	1. ผู้หญิงสองคนเสียชีวิตลอยมาตามลำห้วยและมาเกยที่บ้านหัวขัว 2. ผู้หญิงสองคนมาจากเวียงจันทน์และหลบป่า จึงตั้งบ้านเรือนที่นั่นและเสียชีวิตใกล้ห้วย	ไม่ทราบชื่อ	1. ผู้หญิงสองคน, เสียชีวิต ลอยตามลำห้วย 2. ผู้หญิงสองคน, เมือง เวียงจันทน์, เสียชีวิต ใกล้ลำห้วย
11. แม่น้ำบ้านท่าขอนยาง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม	1. ลูกสาวสองคนของเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ถูกจิ้งเหลน (เจือกู) ไปตามตัวมาที่ท่าขอนยางและเสียชีวิตที่ริมชี 2. สตรีสองคน เดินทางเรือมาจากด่านเหนือแม่น้ำชีเพื่อทอดกฐิน แต่เรือล่มที่วังหอเสียชีวิต 3. ธิดาพระยาขอมเจ้าเมืองท่าขอนยาง ถูกจระเข้กิน	นางบัว นางบาง หรือ นางหมัด นางสุย	1. ลูกสาวสองคน, เจ้า เมืองเวียงจันทน์, จิ้ง เหลน, เจือกู, เสีย ชีวิตริมชี 2. สตรีสองคน, เรือล่ม ที่วังหอ 3. ธิดาสองคน, พระยาขอม, เจ้าเมือง ท่าขอนยาง, จระเข้

จากตำนานเจ้าแม่สองนางทั้ง 11 ชุมชนและการวิเคราะห์เนื้อหา ทำให้เห็น ร่องรอยของสำนึกที่มีต่อประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ลาว ด้วยการอ้างอิงถึงสถานที่ บุคคล เหตุการณ์หรือวรรณกรรมท้องถิ่น โดยโครงเรื่องหลักอ้างว่าเจ้าแม่สองนางเป็น ธิดาของเจ้าเมือง “เวียงจันทน์” หรือ “หลวงพระบาง” ซึ่งสะท้อนความผูกพันกับ ศูนย์กลางอำนาจและวัฒนธรรมเดิม โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ช่วง “พระเจ้าฟ้ารุ่ง” และ “พระไชยเชษฐาธิราช” วีรกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ และมีการอ้าง “ศึกสงคราม” ซึ่งเป็นเหตุให้เจ้าแม่สองนางหนีมาและทำให้เรือล่มเสียชีวิต ทั้งนี้ เหตุการณ์ความวุ่นวายคงเป็นภาพจำฝังใจของคนสองฝั่งโขงและเล่าสืบต่อกันมา เพราะหลังรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อาณาจักรล้านช้างเริ่มระส่ำระสาย ศักดิ์สงคราม เกิดขึ้นเสมอทั้งจากการแย่งชิงราชสมบัติ กบฏและความแตกแยกภายใน รวมทั้ง การรุกรานจากอาณาจักรอื่นๆ นอกจากนี้ยังอ้างอิงเข้ากับความเชื่อเรื่อง “นาค” เจือกู หรือสัตว์เลื้อยคลานอื่นๆ เช่น จิ้งเหลน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ความศักดิ์สิทธิ์ และความอุดมสมบูรณ์ตามจักรวาลวิทยาของท้องถิ่น รวมทั้ง “พระธาตุพนม” ศูนย์กลางความเชื่อสำคัญของคนสองฝั่งโขงด้วย สำหรับชุมชนรอบนอกแถบลุ่มน้ำชี นอกจากจะอิงกับสัญลักษณ์และความผูกพันกับชาติพันธุ์ลาวดังกล่าวแล้ว ยังมีสำนึก ของมิติ “เวลา” เพิ่มเข้ามา โดยอ้างอิงถึง “ขอม” เพื่อสร้างและยืนยันความเก่าแก่ (Antiquity) ให้กับท้องถิ่นของตนและความเชื่อเจ้าแม่สองนาง ทั้งนี้กรอบคิดใน การรับรู้มิติเวลาของคนท้องถิ่นอีสานมี 3 ช่วงหลัก (Periodization) คือ ยุค “คนแปด ศอก” ยุค “ขอม” และยุค “ปัจจุบัน” (ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี, 2550 : 164-186) ซึ่ง สำนึกของเวลาและประวัติศาสตร์ “ขอม” นี้ได้รับการยอมรับและตอกย้ำผ่าน วรรณกรรมพื้นบ้านต่างๆ เช่น ผาแดงนางไอ่ ชูลูนางอัว ตำนานอุรังคธาตุ พระยาคันคาก เป็นต้น

3.2 ร่องรอยความเชื่อเจ้าแม่สองนางในเอกสาร

หลักฐานจากเอกสารดังเช่นพงศาวดารล้านช้างได้กล่าวว่า ในรัชสมัยพระเจ้าไชย เชษฐาธิราชเมื่อสร้างนครเวียงจันทน์ขึ้นมาได้ขยายพระราชอำนาจออกไปครอบคลุม พื้นที่สองฝั่งโขง มีอิทธิพลต่อหัวเมืองต่างๆ อย่างกว้างขวาง ดังปรากฏว่าได้ธิดาของ เมืองต่างๆเป็นชายาอยู่หลายคนรวมทั้งกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระมหาจักรพรรดิที่ได้ ส่งมอบธิดาให้ด้วย แต่ภายหลังพระมหาธรรมราชาแห่งเมืองพิษณุโลกได้คบคิดแย่งชิง

ตัวพระธิดาที่พระมหาจักรพรรดิจะส่งมอบแก่พระเจ้าไชยเชษฐาไปมอบแก่พระเจ้าบุเรงนองแทน สร้างความโกรธแค้นแก่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมาก จึงได้ช่วยกรุงศรีอยุธยารบกับหงสาวดี ซึ่งเป็นเหตุให้หงสาวดียกทัพมาตีตั้งแต่เมืองเชียงใหม่และตามติดมาตีเวียงจันทน์จนแตก และได้จับพระมหาอุปราชซึ่งเป็นพระอนุชาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปไว้ที่เมืองหงสาวดีในปี พ.ศ. 2107 แต่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชสามารถหลบหนีไปได้ (สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 165-167) แต่ในประวัติศาสตร์ลาว ฉบับมหาสีลา วีระวงส์ กลับกล่าวว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงกรีธาทัพไปคอยรับพระนางเทพกษัตริที่เมืองหนองหาน โดยให้พระมหาอุปราชอยู่รักษาเมือง (สีลา วีระวงส์, 2535: 95-96)

ต่อมาใน พ.ศ. 2112 หงสาวดีนำทัพมาตีเมืองเวียงจันทน์เพื่อหมายจับตัวพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แต่ก็ไม่สามารถตีเมืองได้ กระทั่งพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ไปทำศึกในเมืองรามรักองการ และได้หายสาบสูญในปี พ.ศ. 2114 ซึ่งในวันที่พระองค์หายสาบสูญนั้นพระมเหสีซึ่งเป็นบุตรสาวของพระยาแสนสุรินทรขว้างฟ้า มหาเสนบดีได้ทรงประสูติพระโอรสพระนามว่าพระหน่อแก้วกุมาร พระยาแสนสุรินทรขว้างฟ้าได้ทราบปราชัยศัตรูทางการเมืองและสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์มีพระนามว่าพระสุมังคละโพธิสัตว์อัยการา ต่อมาในปี พ.ศ. 2118 หงสาวดีได้ยกทัพมาตีอาณาจักรล้านช้างแตกทั้งมวลและจับตัวพระสุมังคละโพธิสัตว์อัยการาไปไว้ที่เมืองหงสาวดี แล้วจึงตั้งให้พระมหาอุปราชที่จับไปคราวก่อนมาเป็นกษัตริย์นามว่าพระเจ้าศรีวรวงษาธิราช ครั้นในปี พ.ศ. 2122 ได้มีบุคคลผู้หนึ่งได้รวบรวมชาวข่าแถบเมืองโสภ เมืองซุง เมืองเชกอง โดยอ้างว่าท่านเป็นพระไชยเชษฐาธิราช และนำกำลังพลมาตั้งที่บริเวณทุ่งแอกกระปือ (อัตตะปือ) แล้วยกทัพไปตีเมืองแถบนันได้ทั้งมวล พระมหาอุปราชจึงสั่งให้นำทัพไปปราบปราม แต่สู้ทัพข่าไม่ไหวถูกตีร่นขึ้นมายังเมืองเวียงจันทน์ จนเมืองเวียงจันทน์แตก พระมหาอุปราชจึงหลบหนีออกจากเมือง

พงศาวดารล้านช้างได้กล่าวถึงตอนนั้นว่า “..เขาจึงแต่งรู้พลคนศึกขึ้นมารบเองถึงเมืองคุกเวียงจันทน์นี้ ก็เลยแตกพ่ายเสียเมืองเวียงจันทน์ปีนั้นแล ส่วนพระมหาอุปราชเมืองล้านช้าง ก็พ่ายหนีจากเวียงจันทน์ขึ้นมาทางเรือ หวังจักไปพึ่งเจ้าฟ้าหงสาวดีดังเก่านั้นแล ที่นั้นเลยขึ้นมาถึงป๋ายามพัง (?) แห่งนั้น เรือก็ล่มจมเสีย ตัวพระยามหาอุปราชกับราชธิดากุมารลูกหญิงทั้งสองก็เลยตายตกน้ำเสียที่นั่นไปตามกรรมแห่ง

เขาเจ้าพ่อลูกทั้งสามนั้นแล...” (สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงราชทานภาพ, 2508 : 168-169) ส่วนในพงศาวดารลาว ฉบับกระทรวงศึกษาธิการนั้น กล่าวถึงว่า “...เกิดขบถเจ้ามหาอุปราชก็จากเวียงจันทน์พร้อมด้วยพระวงศ์เจ้าหลวงพระบาง เรือล่มที่แก่งจันท (?) พระองค์ก็จมน้ำตายหมดทั้งพระญาติในปีถัดมา จุลศักราช 941...” (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2529 : 17) ประวัติศาสตร์ลาว ฉบับลีลา วีระวงส์ ได้กล่าวว่า “...พระมหาอุปราชวังโส เห็นท่าจะป้องกันเมืองไม่ได้จึงพาเอาแม่ทัพ 2 พระองค์ และบริวารลงเรือหนีขึ้นไปพึ่งเมืองหงสาวดี พอไปถึงแก่งที่หนึ่งเรือก็เลยล่ม พระมหาอุปราชและพระแม่ทัพทั้งพระราชนัดดาพากันจมน้ำตายหมด...” (ลีลา วีระวงส์, 2535 : 109) และประวัติศาสตร์อีสานของเดิม วิพากษ์พจนกิจ ได้กล่าวว่า “...แต่ผู้กำลังรบของลาวฝ่ายใต้ไม่ได้ก็แตกทัพกลับไปยังเวียงจันทน์ พาเอาพระราชนัดดาแลบ่าวไพร่ลงเรือที่น้ำอภัยไปทางเหนือ พอไปถึงแก่งฟ้าแก่งจันทน์เรือล่ม พระเจ้าแผ่นดินและราชธิดาพิราลัยในน้ำ...” (เดิม วิพากษ์พจนกิจ, 2530 : 49)

ในพงศาวดารล้านช้างและประวัติศาสตร์ลาวฉบับลีลา วีระวงส์ไม่ได้ระบุว่า “ปู่ยามพัง” หรือแก่งที่เรือล่มนั้นคือที่ใด แต่เดิม วิพากษ์พจนกิจระบุว่า เป็น “แก่งฟ้าแก่งจันทน์” เหมือนในพงศาวดารลาวฉบับกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุว่า “แก่งจันทน์” และพ้องกับตำนานของวัดหอสองนางที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งนี้ตั้งแต่อำเภอเชียงคานจนถึงจังหวัดหนองคาย เป็นช่วงที่ยากในการเดินเรือในลำน้ำโขงเพราะมีแก่งจำนวนมาก เช่น แก่งคุดคู้ แก่งพราน โดยเฉพาะแก่งจันทน์นั้นมีความยาวราว 3 กิโลเมตร ลักษณะแคบและเป็นร่องลึก มีโขดหินทั้งที่โผล่และจมน้ำจำนวนมาก ในอดีตเรือกลไฟที่จะผ่านแก่งนี้ต้องจ้างชาวบ้านช่วยกันฉุดเรือฝัดละสิบคน และเรือต้องเร่งฝีจักรช่วยเต็มที่จึงจะผ่านไปได้ (ประเทือง จินตสกุล, 2528 : 92) อย่างไรก็ตาม บทความนี้ไม่ได้เน้นสืบค้นข้อเท็จจริงประวัติศาสตร์หรือพิสูจน์ความจริงของความเชื่อ หากเน้นศึกษาการรับรู้ทางประวัติศาสตร์และสำนักทางชาติพันธุ์ของท้องถิ่นอีสาน รวมทั้งกระบวนการสร้างตัวตนให้กับความเชื่อดังกล่าวและการนำความเชื่อไปใช้ในทางปฏิบัติมากกว่า

3.3. โครงสร้างอุดมการณ์และความเชื่อที่กำกับความเชื่อเจ้าแม่สองนาง

เงื่อนไขสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการสร้างความหมายให้กับความเชื่อเจ้าแม่สองนางจนรู้สึกว่าเป็นจริงคือ อุดมการณ์และความเชื่อซึ่งเป็นกรอบกำกับความหมายและพิธีกรรม รวมทั้งการจัดองค์กรทางสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปโครงสร้าง

ของอุดมการณ์และความเชื่อประกอบด้วยจักรวาลวิทยา (Cosmology) ตำนาน ปรัมปรา (Myths) และเรื่องเล่า (Legends) ต่างๆ ซึ่งอุดมการณ์และความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อคนชาติพันธุ์ลาว รวมทั้งยังเป็นกรอบกำกับกระบวนทัศน์และเป็นกรอบอ้างอิง (Referent) ของความเชื่อเจ้าแม่สองนางหลักๆ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและนาค

ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ : แขน ผี เพศหญิง ความอุดมสมบูรณ์

อุดมการณ์และความเชื่อในเรื่องผีหรือวิญญาณ (Animism) เป็นความเชื่อพื้นฐานและเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ ซึ่งอธิบายในเชิงมานุษยวิทยาได้ว่าพัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรมมนุษย์นั้นมีรากเหง้ามาจากความกลัว และมองธรรมชาติรอบตัวเป็นบุคคลคล้ายมนุษย์ (Anthropomorphized) คือเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์คอยบงการอยู่เบื้องหลังและมีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ (Charles L. Harper, 2001 : 38) จึงต้องมีการอ่อนนอบนบนให้ช่วยเหลือ ดังปรากฏจากการนับถือผีสง เทวดา แม่ธรณี และผีบรรพบุรุษหรือผีดำ หรือคตินิยมของการฝังศพในไหหรือฝังใต้แท่งหินใหญ่ที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในเอเชียอาคเนย์ (ชิน อยู่ดี, 2529 : 123) ซึ่งจักรวาลวิทยา (Cosmology) ของชาติพันธุ์ลาวเดิมนั้น มี “ผีฟ้า” หรือ “แกน” เป็นผู้มีความอำนาจสูงสุดตามการจัดลำดับชั้นอำนาจ (Hierarchy) โดยเชื่อว่าแกนเป็นผู้สร้างโลก มนุษย์และสรรพสิ่งในโลก ดังอธิบายในปฐมบรมกถ์หรือปฐมมูล ตำนานขุนบรม พงศาวดารล้านช้างและเอกสารอื่นๆที่บอกให้เคารพแกน “..ให้ยำแกน ยำผีเถา (เผ่า) ยำเจ้า (จะ) ยืนกาย สู้บ่ฟังคำกูจึงเท่าสุแล้ว...” (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508 : 135) “...สู้บ่ยี้ จีบเผ่า สู้บ่ยำเจ้า บ่ยืน สู้บ่ฟังความอายุสู้บ่ถึงสองร้อยขวบ...” (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2529 : 3) นอกจากนี้ชาวลาวยังเชื่อว่ากษัตริย์ได้สืบเชื้อสายมาจากแกนด้วย ดังปรากฏในตำนานขุนบรมที่อ้างว่าแกนได้ส่งขุนบรมซึ่งเป็นบุตรของแกนฟ้าคืนลงมาปกครองมนุษย์ และได้เป็นปฐมกษัตริย์ของลาว โดยยังส่งพระโอรส 7 พระองค์ ไปปกครองอาณาจักรต่างๆ ครอบคลุมทั่วทั้งดินแดนสุวรรณภูมิด้วย

ถัดลงมาจากแกนจะเป็นผีคุ้มครองลำดับชั้นต่างๆ เช่น ผีเสื้อเมือง ผีทรงเมือง มเหศักดิ์หลักเมือง ผีมด ผีหมอ ผีปู่ตาและผีดำ เป็นต้น เช่น ในรัชสมัยพระเจ้าฟ้าชุ่มทรงรับสั่งว่าทุก 3 ปีให้บรรดาหัวเมืองไปที่เชียงตุงเชียงทองเพื่อ “บูชาแกนฟ้าคืน

ทั้งแกนคม แกนแต่ง แกนซัง แกนเอือก ทั้งเฒ่าเยอ เฒ่าไล่ แม่ย่างว่ม แม่มดทั้งเทวดา
อันรักษาสบติงและสบอ...” (สีลา วีระวงศ์, 2539 : 54) หรือในสมัยนางเงา (พ.ศ. 2184)
ผู้ปกครองนครจำปาศักดิ์ได้จัดให้มีการเซ่นบวงสรวงผีและเสื้อเมืองทรงเมือง (กรม
ศิลปากร, 2484 : 161) ที่ชัดเจนคือในฮีตสิบสองคองสิบสี่ ซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสาน
ความเชื่อผีกับพุทธศาสนา เช่น เดือนเจียงให้เลี้ยงผีมด ผีหมอ ผีฟ้า ผีแกน เดือนเจ็ด
ให้เลี้ยงมเหศักดิ์หลักเมือง เดือนเก้าให้ทำบุญเข้าประดับดินอุทิศให้ญาติพี่น้อง ปู่ย่า
ตายายผู้ล่วงลับ รวมทั้งเป็นทานแด่เปรตผีผู้วิโยททั้งหลาย ส่วนเดือนสิบทำบุญข้าวสาก
เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายและฝูงเปรตทั้งหลาย (สีลา วีระวงศ์, 2529 ; จารุบุตร
ธรรมวัตร, 2519) เช่นเดียวกับการนับถือผีบรรพบุรุษ “...ฝูงออกมาทางฮูสิ่วให้เฝ้าเสีย
เก็บตุกล้างสร้อยสีแล้วให้แปลงเถียง ใส่ตุกไว้ให้ไปส่งข้าวส่งน้ำขุมื้อ ฝูงที่ออกทางฮูซี
นั้นให้ฝังเสียแล้วแปลงเถียงกวมไว้เล่า ให้ไปส่งข้าวส่งน้ำขุวัน คั้นเขาไปบได้..ให้แต่ง
เพื่อน ข้าว เหล้าไว้ห้าห้องเรือนเขา แล้วเรียกพ่อแม่เขาฝูงนั้นมากินหั้นแล” (สมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508 : 139)

ดังกรณีปู่เยอกับยายเยอซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษที่ได้รับความนับถือมากโดยเฉพาะ
ในหลวงพระบาง ในอดีตคนอีสานและคนลาวก่อนจะทำการกรรมใดต้องเรียกชื่อ
ทั้งสองก่อน เช่น “มาเยอขวัญเยอ” หรือ “ไปเยอ มาเยอ” เพื่อแสดงความนับถือ
“...ปางนั้นคนทั้งหลายก็พอกพลีกรรมสองเขา จึงเรียกเยอกิน ยามนั้นเขาเกิดเป็น
อารักษ์เทวดา ก็ลวด (เลย) กินเครื่องพอกเครื่องพลี ตามวิถีวิญญาจิตอันคตินั้นแล
...แต่นั้นมาภายหลังฝูงชาวล้านช้างเขานั้นล้วนเอาความอันนั้นเป็นนิมิต ลวดเลยมา
เยอเป็นโวหาร เรียกกันในกาลเมื่อจักเฮ็ดเวียกก็นึกถึงกันก็ดี...” (สมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 144-145) “...แต่นั้นมาก่อนจะกิน พิสังคณทั้งหลายจึงเรียกว่า
กินเยอ ไปมาสังกะว่าไปเยอมาเยอ เพื่อคิดถึงคุณเฒ่าเยอนั้นแล” (จารุวรรณ ธรรมวัตร,
2529 : 5)

ด้วยกรอบความเชื่อดังกล่าวข้างต้นมาประกอบกับคุณลักษณะพิเศษ (Unusual)
ของความเชื่อเจ้าแม่สองนางที่เป็นสตรีเพศและเสียชีวิตเป็นคู่ อีกทั้งยังอ้างว่าเป็นคน
สูงศักดิ์ไม่ใช่สามัญชนและยังเสียชีวิตด้วยวิธีผิดธรรมชาติและสะท้อนขวัญคือจมน้ำ
จึงช่วยเพิ่มระดับความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งจากคติบูชาเทวีแห่งความอุดม
สมบูรณ์ (Mother Goddess) เดิมที่ปรากฏอยู่ทั่วโลกตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์

(ปราณี วงษ์เทศ, 2543; 2544; 2549) ซึ่งโยงเพศหญิงเข้ากับความอุดมสมบูรณ์ (Fertility Cult) เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารคือการรับประกันความอยู่รอดโดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรม และในทางชีววิทยาเพศหญิงสามารถให้กำเนิดชีวิตใหม่ เช่นเดียวกับแม่น้ำ แม่ธรณี แม่โพสพที่ให้กำเนิดสรรพชีวิต ดังนั้นเพศหญิงจึงสื่อเชิงสัญลักษณ์ถึงความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ดิน และพืชพันธุ์ธัญญา ซึ่งความเชื่อเจ้าแม่สองนางเองก็แสดงร่องรอยความเชื่อดังกล่าวด้วย ทั้งยังสะท้อนให้เห็นผ่าน “จ้ำ” หรือผู้ประกอบพิธีกรรม (Shaman) ที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กล่าวคือทั้ง 11 ศาล เป็นหญิง 7 แห่ง (อำเภอเชียงคาน บ้านท่าขอนยาง บ้านเชียงเหียน อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอโพนพิสัย อำเภอท่าบ่อ และอำเภอเมืองหนองคาย) และผู้ชาย 3 ศาล (บ้านแก้ง บ้านหัวขัว และจังหวัดบึงกาฬ) ส่วนที่อำเภอศรีเชียงใหม่ แม้ปัจจุบันไม่มีเจ้าหรือผู้ทำพิธี แต่ในอดีตให้ผู้หญิงดำเนินพิธีกรรม ซึ่งเหล่านี้อาจสะท้อนบทบาทของเพศหญิงในการทำพิธีกรรมนอกสถาบันพุทธศาสนาที่ผู้ชายมีบทบาทนำ

อนึ่ง ที่น่าสนใจคือความเชื่อเจ้าแม่สองนางยังมีความคล้ายคลึงกับความเชื่อเรื่อง “เจ้าแม่เทวีหรือเจ้าแม่กวนอิม (ลี้มกอนเญียว)” ซึ่งเป็นผู้ดูแลคุ้มครองผู้ที่สัญจรทางน้ำเช่นกัน โดยได้รับการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์หลวงและบันทึกประจำเมืองฉบับหลวงเมื่อปี พ.ศ. 1662 ในสมัยฮองเต๋อฮุยจงแห่งราชวงศ์ซ้องและถูกจัดให้เป็นรัฐพิธี รวมทั้งมีการสร้างศาลตามเมืองชายทะเล ต่อมาในสมัยราชวงศ์ชิงจึงได้พระราชทานนามว่าราชเทวี (เลียง เสถียรสุต, มปป. : 79-80) ชาวจีนตามฝั่งทะเลให้ความสำคัญ โดยเฉพาะแถบมณฑลจีเจียง ฮกเกี้ยน กวางตุ้งและเกาะไหหลำ และแพร่กระจายไปยังที่ต่างๆ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเอเชียอาคเนย์ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รวมทั้งเมืองที่ตั้งติดทะเลของไทยโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ดังนั้น ชาวจีนและชาวยุวนที่เคยนับถือเจ้าแม่เทวี เมื่ออพยพมาทำการค้าและตั้งหลักแหล่งโดยเฉพาะตามชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง และได้ปะทะสังสรรค์กับความเชื่อเจ้าแม่สองนางจึงได้รวมความเชื่อเดิมของตนเข้ากับความเชื่อท้องถิ่น เพราะโดย “เพศสภาพ” และบทบาทที่สัมพันธ์กับ “น้ำ” ไม่ได้แตกต่างจากความเชื่อเจ้าแม่เทวีที่ตนนับถือ ซึ่งความศรัทธานี้ได้แสดงให้เห็นจากการที่คนจีนและคนญวนได้เป็นแกนนำดำเนินการและช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์เพื่อจัดสร้างศาลใหม่ให้เจ้าแม่สองนางในหลายพื้นที่

ความเชื่อเกี่ยวกับนาค : ลัทธิความเชื่อ คนพื้นเมือง ความอุดมสมบูรณ์

กล่าวได้ว่าลัทธิบูชา (Serpent Worship) นั้น เป็นความเชื่อปรัมปราของมนุษยชาติและปรากฏอยู่ทั่วโลก โดยมีทั้งที่เป็นฝ่ายดีและฝ่ายร้าย รวมทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของการเกิดใหม่ ความเป็นอมตะและความตายด้วย เช่น สัญลักษณ์ “งูกินหาง” (Ouroboros=tail-devourer) ของอียิปต์โบราณ ซึ่งหมายถึง “วัฏจักรความไม่สิ้นสุด ความเป็นเอกภาพ” หรือเทพ “Asclepius” ซึ่งเทพเจ้าแห่งแพทย์ของกรีกโบราณ เช่นเดียวกับเทพ “Mami Wata” เทพแห่งการเยียวรักษาของชาวแอฟริกันโบราณ ตลอดทั้ง “Quetzalcoatl” ศาสนาบูชาซึ่งเป็นความเชื่อเก่าของชนพื้นเมืองในทวีปอเมริกา เช่น เปรู โคลัมเบีย ชิลี รวมทั้งบทบาทของงูในศาสนายูดาห์และคริสต์ศาสนาดังกรณีตำนานสวนสวรรค์อีเดนและงูยักษ์ “Leviathan” รวมทั้ง “มนัสสา” (Manassa) เทพีแห่งงูในศาสนาฮินดูซึ่งนับถือกันแพร่หลายในอินเดียและเนปาล นอกจากนี้ความเชื่อนี้ยังคงปรากฏทั้งในศาสนาฮินดู เช่น และพุทธด้วย ซึ่งจากความแพร่หลายของคติความเชื่อที่ปรากฏทั่วโลกนี้ มีผู้เสนอไว้ในหนังสือ “The Dragons of Eden: Speculations on the Evolution of Human Intelligence” (Carl Sagan, 1977) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบมานุษยวิทยา ชีววิทยา จิตวิทยา และคอมพิวเตอร์เพื่ออธิบายว่าสมองและสติปัญญาของมนุษย์มีวิวัฒนาการมาอย่างไร ตอนหนึ่งเสนอว่าความกลัวมีส่วนสำคัญในการอยู่รอดและวิวัฒนาการของสมองมนุษย์ โดยเฉพาะความกลัวต่อบรรดาสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ เช่น งู ที่ฝังอยู่ในสมองนั้น ได้นำไปสู่ความเชื่อและการสร้างตำนานต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “งู” “มังกร” รวมทั้ง “นาค” ออกมา

อย่างไรก็ตาม “นาค” เป็นความเชื่อเก่าแก่ที่ปรากฏเด่นชัดในชุมชนกลุ่มน้ำโขงและในเอเชียอาคเนย์มายาวนาน ดังปรากฏจากหลักฐานโบราณคดีต่างๆ เช่น ลวดลายงูบนภาชนะดินเผาที่บ้านเชียง (ชิน อยู่ดี, 2510) รวมทั้งยังปรากฏในตำนานต่างๆ ที่มีนาคเข้ามาเกี่ยวข้องเช่น อรุณคราตุ ตำนานสิงหนวัติ ตำนานเมืองสุวรรณโคมคำ ตำนานผาแดงนางไอ่ ขุนทิง เป็นต้น เชื่อกันว่าลัทธิบูชางูหรือนาคเป็นทั้งความเชื่อเดิมของคนแถบนี้โดยสืบทอดมาจากความเชื่อในบรรพชนของชนชาติอัยลาว และผสมผสานกับความเชื่อใหม่จากอินเดีย (ศาสนาพราหมณ์ฮินดูและพุทธศาสนา) อย่างไรก็ตาม มีการตีความว่า “นาค” อาจหมายถึงลัทธิพิธีทางความเชื่อ เป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่ง

ดินและน้ำ และกลุ่มคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่แถบนั้นในอดีต

การตีความว่านาคหมายถึงผู้คนพื้นเมือง ดังเช่น ตำนานปู่เจ้าทານี้ได้กล่าวถึงผู้สร้างเมืองล้านช้างนามว่า “นาค” ปรากฏอยู่หลายแห่ง แต่ “เป็นเพียงสัญลักษณ์ให้แก่ผู้เป็นพระยาหรือผู้ปกครองแคว้น หรือหัวเมืองทั้งหลายเวลานั้นเท่านั้น..ไม่ใช่เงือกงูเดียวธรรมาอะไรเลย...” (หุมพันธ์ รัตนวงศ์, 2537: 4) เช่นเดียวกับตำนานอุรังคธาตุในส่วนที่กล่าวถึงการก่อกำเนิดแม่น้ำสายสำคัญว่านาคเป็นผู้ทำ โดยยึดทำเลที่ตั้งพระธาตุพนมเป็นศูนย์กลาง ซึ่งคงเป็น “สัญลักษณ์” ที่อาจหมายถึงคนพื้นเมืองดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งซึ่งเคลื่อนย้ายมาจากทางตอนใต้ของจีนแถบหนองแส ลงมาตั้งถิ่นฐานตามลุ่มน้ำที่อ้างว่านาคได้ขุดไว้ คือ ลุ่มน้ำอู ลุ่มน้ำปิง สองฝั่งแม่น้ำโขง และตามลุ่มน้ำมูลและน้ำชีในดินแดนภาคอีสาน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533 ; ศรีศักร วัลลิโภดมและสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2523 ; สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2537 ; สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานโบราณคดีที่พบว่าหนองแส (บริเวณทะเลสาบเตียน ฉือ ที่เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนานของจีน) เป็นแหล่งผลิตกลองมโหระทึกสำริดยุคแรกของภูมิภาคอุษาคเนย์ และได้แพร่หลายไปสู่แหล่งต่างๆ รวมทั้งดินแดนประเทศไทยจากการอพยพของกลุ่มคนดังกล่าว (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543 : 38-39)

สำหรับการตีความว่านาคเป็นลัทธิพิธีทางความเชื่อและสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์โดยหมายถึงเจ้าแห่งดินและน้ำ นั้น ได้ปรากฏผ่านหลักฐานภาษาชนพื้นเมืองที่บ้านเชียงซึ่งทำเป็นลวดลายงูและรูปอวัยวะเพศชาย (Phallicism) ซึ่งต่างเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงน้ำหรือสายฝนและเชื่อมโยงกับความอุดมสมบูรณ์ที่เป็นความคาดหวังของสังคมเกษตรกรรม (ชิน อยู่ดี, 2510) และยังได้ตกทอดจนถึงปัจจุบัน ดังเช่นลวดลายพญานาคหรือลายขงที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้าชาวลาวและอีสาน (ชินดา ตั้งถาวรสิริกุล, 2541; ห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยาของอีสาน, 2532) รวมทั้งผ่านวัฒนธรรมต่างๆ เช่น บุญประเพณี ศิลปะ สถาปัตยกรรม เป็นต้น

ดังนั้น นาคจึงเป็นสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Symbol) ซึ่งคนลาวและอีสานโดยทั่วไปในปัจจุบันก็ยังเชื่อว่านาคคือ “เงือกงูตามห้วยลำธาร และท้องถื่นถิ่นดินนา มีฤทธิ์เดชและมีความศักดิ์สิทธิ์และเข็ดขยาด...” (หุมพันธ์ รัตนวงศ์, 2537: 3) โดยในตำนานเจ้าแม่สองนางในหลายพื้นที่ได้เชื่อมโยงถึงทั้งนาค เงือก งู รวมทั้งสัตว์เลื้อยคลานครึ่งบกครึ่งน้ำอื่นๆ เช่น จิ้งเหลน และจระเข้ ซึ่งทั้งหมดนี้ต่างเป็นสัญลักษณ์

ของความอุดมสมบูรณ์ (น้ำ) อันเป็นอิทธิพลของอุดมการณ์และระบบความเชื่อเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวดังกล่าวข้างต้น ทั้งยังมีบทบาทกำหนดกระบวนการทัศนในชีวิตประจำวันด้วย ดังปรากฏว่าก่อนการเดินทางสัญจรทางน้ำ ชาวบ้านต้องบอกกล่าวหรือเซ่นไหว้พญานาค เจ้าแม่สองนางและผีเทวดาที่ดูแลทางน้ำทั้งหลาย ดังเช่นก่อนออกเรือไปไกลถิ่นหลายวันผู้ขับเรือจะเทเหล้าลงน้ำเพื่อเป็นการบอกกล่าวพญานาคหรือกรณีชาวอำเภอนิพนธ์ชัยนั้นในวันออกพรรษา ชาวบ้านจะนำเครื่องเซ่นไหว้บรรจุลงในกระทง แล้วนำไปลอยบวงสรวงพญานาคบริเวณหอเจ้าแม่สองนางทุกปี

3.4 ภาคปฏิบัติการของความเชื่อเจ้าแม่สองนาง : องค์ประกอบของพิธีกรรมและการจัดองค์กรทางสังคม

นอกจากอุดมการณ์และความเชื่อที่เป็นกรอบกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไขและกลไกต่างๆ ในการปฏิบัติต่อความเชื่อเจ้าแม่สองนางแล้ว ยังต้องอาศัยภาคปฏิบัติการในการแปรอุดมการณ์และระบบความเชื่อไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางให้เป็นจริง ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการการจัดระเบียบสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ซึ่งนอกจากช่วยการผลิตซ้ำความเชื่อแล้วยังมีบทบาททางปฏิบัติต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ภาคปฏิบัติการที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนคือรูปแบบของพิธีกรรม (Ritual) และการจัดองค์กรทางสังคม (Social Organization)

อนึ่ง พฤติกรรมทางพิธีกรรม (Ritual Behaviors) เป็นเครื่องมือหนึ่งของความเชื่อเพื่อให้มนุษย์สามารถสื่อสารและเข้าถึงอาณาเขตของอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งอาจดำเนินการโดยปัจเจกบุคคลเองหรือกลุ่ม ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมของกลุ่มนั้นจะกล่อมเกล้าให้ตัวบุคคลยอมรับความเชื่อและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่กลุ่มและตนเองสร้างขึ้นมา ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างความศักดิ์สิทธิ์และยืนยันการมีอยู่จริงของความเชื่อ สร้างความรู้สึกมั่นคงและสำนึกร่วมให้กับสมาชิกของชุมชนความเชื่อ (Belief Community) นั้นๆ ทั้งนี้องค์ประกอบของพิธีกรรมมักจะเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาถ้อยคำหรือสัญญาณพิเศษ การกล่าวอ้างซ้ำถึง “ตัวบท” ที่ตายตัว (Fixed Texts) ผ่านสิ่งของหรือสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ ผ่านดนตรี บทเพลงหรือการแสดง การละเล่น เช่น ฟ้อนรำ การแต่งกายหรือประดับกายที่มีลักษณะพิเศษ การบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่พิเศษ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของความเชื่อเจ้าแม่สองนางทั้ง 11 แห่งนั้นมีลักษณะเด่นของภาคปฏิบัติการดังนี้

ประการแรก “ภูมิทัศน์ของการตั้งศาล” พบว่าแต่ละชุมชนนิยมตั้งศาลตาม “ริมแหล่งน้ำ” โดยอาจเป็นแหล่งน้ำไหล (แม่น้ำโขง แม่น้ำชี ห้วยนางซ้อง ห้วยหลวง ห้วยโมง) หรือแหล่งน้ำนิ่ง (สระแก้ว)

ประการที่สอง “ลักษณะของศาลหรือหอ” พบว่าศาลหรือหอเดิมของเจ้าแม่สองนางทุกชุมชนจะเป็น “ศาลไม้สองหลัง” ตั้งอยู่เคียงข้างกัน หรืออาจสร้างเป็น “ศาลแฝด” และตีไม้พาดให้เชื่อมกัน

ประการที่สาม “ช่วงเวลาเช่นไหว้” ส่วนใหญ่กำหนดให้เป็น “วันพุธ” แต่ต้องไม่ตรงกับวันพระ ช่วงระหว่าง “เดือน 2 ถึง เดือน 7” แต่บางชุมชน (บ้านหัวขัว บ้านท่าขอนยาง บ้านเชียงเหียน บ้านแก้ง และจังหวัดบึงกาฬ) กำหนดให้มีการเลี้ยง ปีละสองครั้ง ซึ่งคล้ายกับเลี้ยงผีปู่ตา กล่าวคือเดือน 3 เลี้ยงแก้บนจากฤดูกาลทำนาปีที่แล้ว จากนั้นเดือน 6 เลี้ยงเพื่อเสี่ยงทายและบนก่อนลงนา แต่ที่โดดเด่น กรณีจังหวัดมุกดาหารที่กำหนดจัดเช่นไหว้ปี่ละสองครั้งคือ เลี้ยงใหญ่ในวันขึ้น 11 ค่ำ เดือน 6 จากนั้นในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 จะเป็นพิธีเบิกน่านน้ำด้วยการแห่เจ้าแม่สองนาง ทั้งทางบกและทางน้ำ และจัดให้มีการแข่งเรือในช่วงออกพรรษาด้วย เช่นเดียวกับบ้านแก้งในช่วงหน้าทอดกฐินจะมีการจัดแข่งเรือพายหาปลาสามลำโดยกำหนดให้เป็นตัวแทนของสามศาลในหมู่บ้าน เพื่อทำนวยความอุดมสมบูรณ์ของน้ำและธัญญาหาร

ประการที่สี่ “การเช่นไหว้” ซึ่งหลักจะเป็น “ภาหวาน” หรือของหวาน ผลไม้ต่างๆ และ “เครื่องแต่งกายสตรี” เช่น ผ้าขึ้นไหม ผ้าสไบ แป้ง น้ำหอม หวี น้ำมันใส่ผมและประทีนผิว กระจก ดอกไม้ เครื่องสำอาง เป็นต้น สำหรับการถวายเครื่องเช่นไหว้เป็นของหวานนี้เมื่อเทียบกับนิทานพื้นบ้านเรื่อง “นางผมหอม” จะเห็นเกณฑ์แบ่งบุคลิคนางร้ายกับนางเอก ซึ่งลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งก็คือรสนิยมในการบริโภคอาหาร โดยนางร้าย (นางโพง) จะชอบกินของสดของคาว ส่วนนางเอก (นางผมหอม) จะกินของหวาน (สุรียา สมุทคุปต์ และคนอื่นๆ, 2534: 71-77) อีกทั้งคติการเช่นไหว้วิญญานที่เป็นเทพหรือพระผู้ทรงศีลโดยทั่วไป มักนิยมถวาย “ของหวาน” ดังนั้นการถวายของหวานแก่เจ้าแม่สองนางจึงสะท้อนนัยข้างต้น

นอกจากนั้นแต่ละแห่งอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไป อาทิ ที่อำเภอมืองหนองคายมีการนำต้นกล้วยมาผูกมัดเป็นแพแล้วแต่งดอกไม้รูปเทียนลอยบูชา ส่วนที่

อำเภอโพนพิสัยจะมีการถวายปราสาทผึ้งและพ่อนถวาย กรณีอำเภอบึงกาฬ บ้านแก้ง และจังหวัดมุกดาหารมีการแข่งเรือถวาย (โพนพิสัย) แต่ที่น่าสังเกตคือในกรณีบ้านเชียงเหียนนั้นเวลาทำพิธีกรรมจะห้ามผู้ชายขึ้นมาบนศาล และชาวบ้านใช้คำว่า “เสวย” แทนคำว่ารับประทาน โดยอ้างว่าได้ใช้ตามกันมาตั้งแต่อดีตแล้ว

ประการที่ห้า “เจ้า ร้างทรง หรือผู้ทำพิธีกรรม” ส่วนใหญ่จะเป็น “ผู้หญิง” กล่าวคือทั้ง 11 แห่งจะเป็นหญิง 7 แห่ง (บ้านท่าขอนยาง บ้านเชียงเหียน อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอโพนพิสัย อำเภอท่าบ่อ และอำเภอเมืองหนองคาย) และผู้ชาย 3 แห่ง (บ้านแก้ง บ้านหัวขัว และอำเภอบึงกาฬ) ส่วนที่อำเภอศรีเชียงใหม่ปัจจุบันเลิกจัดพิธีไหว้ (อดีตเคยมีและเป็นผู้หญิง) ซึ่งในการเป็นเจ้าหรือร่างทรงนั้นมีสองแบบคือเป็นเพราะถูกเจ้าแม่สองนางเลือกและเป็นเพราะสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่เคยเป็นมาก่อน

ประการที่หก “การกำหนดบทบาทเจ้าแม่สองนาง” โดยหลักๆ ทุกชุมชนเชื่อว่าเจ้าแม่สองนางมีหน้าที่ “ช่วยคุ้มครอง ดูแลป้องกันภัยให้กับผู้ที่เดินทางสัญจรทางน้ำ” นอกจากนี้ยังได้มีการบนบานเรื่องอื่นๆ ในชีวิตประจำวันด้วย ด้วย เช่น ขอไม่ต้องถูกเกณฑ์เป็นทหาร ขอให้หายเจ็บป่วย เรื่องสามีภรรยาเรื่องภายในครอบครัว ขอบุตร ขอโชคลาภ ของหาย เป็นต้น

ประการที่เจ็ด “การจัดลำดับชั้น” น่าสังเกตว่าทุกชุมชนที่มีศาลเจ้าแม่สองนางจะมีการนับถือผีเพศชายร่วมด้วย อย่างน้อยชุมชนหนึ่งจะมีผีสามตนขึ้นไปและ “เจ้าแม่สองนางซึ่งเป็นผีเพศหญิงจะถูกจัดลำดับชั้นให้อำนาจรองลงมา” ซึ่งสะท้อนค่านิยมสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) และหลายชุมชนจะเซ่นไหว้ลำดับสุดท้ายหลังจากการเลี้ยงผีเพศชายแล้ว

ประการที่แปด “เครือข่ายและองค์กรทางสังคม” นอกจากการจัดองค์กรทางสังคมและระเบียบสังคมที่เกิดจากความเชื่อเจ้าแม่สองโดยตรง คือ มีเจ้า ร้างทรงหรือผู้ทำพิธีกรรม นางรำ ผู้เข้าร่วมทั้งนอกและในชุมชน ฯลฯ แล้ว ในแต่ละชุมชนยังได้ผนวกความเชื่อเจ้าแม่สองนางให้เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันของโครงสร้างสังคม (Institutionalization) และถูกใช้เป็นสื่อกลางเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ทำให้เกิดองค์กรสังคมนรูปแบบต่างๆ ตามมา เช่น การทำหน้าที่เหมือนผีปู่ตาในการเสี่ยงทายและอำนวยความสะดวกให้มีความอุดมสมบูรณ์ตามคติเดิมของวัฒนธรรมข้าว หรือถูกเชิญ

ให้มาร่วมประเพณีต่างๆ ในชุมชน เช่น กรณีอำเภอโพนพิสัยชาวบ้านจะอัญเชิญเจ้าแม่สองนางมาร่วมงานบุญบังไฟ หรือใช้เป็นสื่อกลางจัดงานแข่งเรือเพื่อบวงสรวงและเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชนอื่น เช่น บ้านแก้ง และอำเภอเมืองมุกดาหาร ส่วนชุมชนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ดังกรณีกลุ่มคนเชื้อสายจีนและญวนจะให้ความนับถือและบูรณาการเข้ากับความเชื่อเดิมของตนเอง เช่น การเข้าร่วมเซ่นไหว้หรือสร้างศาลให้ใหม่ในแบบสถาปัตยกรรมจีน นอกจากนี้ยังมีอัญเชิญวิญญาณเจ้าแม่ไปงานประจำปีประจำปีของอำเภอเมืองหนองคาย สมาคมชาวจีนจะอัญเชิญเจ้าแม่สองนางไปประทับที่ศาลปู่ย่าเพื่อเซ่นไหว้ด้วย เหล่านี้ล้วนเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้งด้านโครงสร้างสังคมและเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้คนจีนคนญวนเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่นและได้นำไปสู่สำนักของการเป็นสมาชิกของสังคม

นอกจากนี้ยังมีการสร้าง “เครือข่ายผีเจ้าแม่สองนาง” ด้วย เช่น กรณีอำเภอเมืองหนองคาย ในช่วงพิธีเซ่นไหว้ประจำปี จะมีร่างทรงกว่า 20 คน ของบรรดา “เจ้าหรือเทพ” ต่างๆ เช่น ย่าโม พญานาค เป็นต้น ซึ่งจะมีการแต่งกายทรงเครื่องยศตามจินตนาการ มาชุมนุมและทำพิธีร่วมกันที่ศาลเจ้าแม่สองนาง หรือในกรณีอำเภอเมืองมุกดาหาร ซึ่งทุกวันขึ้น 11 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี มีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่มีผู้คนร่วมงานจำนวนมากทั้งข้าราชการระดับสูง พ่อค้าประชาชนในจังหวัด โดยมีการทรงร่างเทียมวิญญาณเจ้าฟ้ามุงเมือง เจ้าแม่สองนางพี่น้อง และเชิญดวงวิญญาณของผู้ครองหัวเมืองเจ้าดอนทั้งเจ็ดเทียมร่างทรงมาชุมนุมกันเพื่อคารวะเจ้าฟ้ามุงเมืองและเจ้าแม่สองนาง ส่วนอำเภอบึงกาฬเชื่อว่าเจ้าแม่สองนางเป็นน้องสาวพระไชยเชษฐาธิราช ดังนั้น เมื่อมีการเลี้ยงเจ้าแม่สองนางจึงต้องมีการเชิญดวงวิญญาณพระเจ้าไชยเชษฐามาร่วมเสมอ โดยเฉพาะศาลพระไชยเชษฐาธิราชที่อำเภอเมืองอุดรธานี เช่นเดียวกับที่มีการเชิญเจ้าที่บึงกาฬไปร่วมพิธีเจ้าแม่สองนางที่อำเภอโพนพิสัย เป็นต้น

ประการที่เก้า “การผลิตซ้ำความจริง” แต่ละชุมชนจะมีการสร้างเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อต่อยอดหรือผลิตซ้ำตำนานว่าเจ้าแม่สองนางมีอยู่จริงและมีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ที่อำเภอโพนพิสัยมีการกล่าวอ้างว่าเจ้าแม่แสดงปาฏิหาริย์โดยทำให้บังไฟพญานาคปรากฏให้เห็น หรือที่อำเภอเมืองหนองคายซึ่งอ้างว่ามีคนเห็นเจ้าแม่สองนางเป็นพยานาคีคู่ หรือการมีผู้บวงสรวงจนได้สมประสงค์แล้วมาแก้บนด้วยการสร้างศาลให้ใหม่ รวมทั้งการนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาเรื่อง “ผีสองนาง”

โดยใช้ฉากและตำนานของพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย ตลอดจนการก่อสร้างศาลาเพื่อใช้สำหรับประดิษฐานพระประธานของวัด และได้เรียกชื่อว่า “ศาลาศรีสองนาง” ในกรณีอำเภอเชียงคาน ส่วนกรณีบ้านท่าขอนยางได้โยงเข้ากับตำนานจระเข้ใหญ่ และมีการก่อสร้างรูปปั้นเจ้าแม่สองนางและจระเข้ใหญ่ตั้งอยู่ที่วัดเจริญผลและโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม เป็นต้น

ที่น่าสนใจคือศาลเจ้าแม่สองนางหลายแห่งตั้งในเขตวัด และยังได้รับการรองรับจากพระสงฆ์ซึ่งเป็นสถาบันความเชื่อหลักของสังคม จึงทำให้ความเชื่อเจ้าแม่สองนางเพิ่มความน่าเชื่อถือและเป็นจริงยิ่งขึ้น อย่างกรณีวัดหอสองนางอำเภอเชียงคาน เจ้าอาวาสได้เป็นแกนนำในการบูรณะซ่อมแซมเจดีย์ศรีสองนาง และสร้างหอพระเรียกชื่อว่าหอศรีสองนาง ส่วนกรณีวัดกลางอำเภอศรีเชียงใหม่พระเป็นแกนนำบูรณะเจดีย์และปั้นหุ่นจำลองของนางสองศรีและช้างเผือกด้วย กรณีวัดหายโศก อำเภอเมืองหนองคายก็อ้างว่าเจ้าอาวาสนิมิตเห็นดวงวิญญาณเจ้าแม่สองนางจนต้องสร้างศาลให้อาศัย เป็นต้น

4. การบูรณาการตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนางกับทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

กรณีบ้านท่าขอนยางได้ปรับตำนานเจ้าแม่สองนางจากที่มีโครงเรื่องคล้ายกับชุมชนอื่นๆดังที่กล่าวข้างต้น เข้ากับตำนานท้องถิ่นจนกลายเป็น “ตำนานจระเข้กินลูกสาวเจ้าเมือง” ที่แพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งมีหลายสำนวนแต่มีโครงเรื่องหลักร่วมกันว่า เดิมที่ตั้งบ้านท่าขอนยางเป็นเมืองของ “พระยาขอม” ผู้มี “ธิดาสองคน” และในเมืองนี้มีพระรูปหนึ่งมีพักโปรยเศษอาหารที่เหลือจากฉันลงบริเวณท่าน้ำวัดให้จระเข้ตัวหนึ่งกินทุกวัน มาวันหนึ่งขณะที่ทั้งสองนางได้ลงอาบน้ำที่ท่าน้ำ จระเข้ได้เข้ามาคาบทั้งสองนางไป เจ้าเมืองและบริวารได้ออกตามล่าจระเข้จนมาถึงหนองน้ำใหญ่แห่งหนึ่งซึ่งปัจจุบันเรียกว่า “วังสามหมอ” (อ.วังสามหมอ จ.อุดรธานี) เพราะต้องเสียชีวิตหมอจระเข้ถึงสามคนจึงสามารถจับและฆ่าจระเข้ตัวนั้นได้ แต่บางสำนวนเล่าว่าจระเข้ที่กินลูกสาวเจ้าเมืองนั้นไม่ใช่ตัวที่พระเลี่ยมแต่เป็นจระเข้จากย่านอื่นที่พลัดหลงเข้ามาในคิ่งน้ำเมืองท่าขอนยาง แต่ที่น่าสนใจคือมีการอ้างอิงความสมจริงของตำนานเข้ากับชื่อสถานที่ (Place Name) ต่างๆ ที่ปรากฏในชุมชนต่างๆ ตามเส้นทางการไล่ล่าจระเข้ด้วย

ที่สำคัญก็คือนอกเหนือจากการผลิตข้าดำนนานจะชักกินลูกสาวเจ้าเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น บทเพลง ภาพวาด รูปปั้นลูกสาว (คนเดียว) เจ้าเมืองนั่งบนจระเข้ตั้งหน้าโรงเรียนอนุบาลอำเภอวังสามหมอ หรือการปั้นรูปจระเข้และสองนางพี่น้องตั้งที่วัดเจริญผลและที่โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม รวมทั้งขบวนแห่จะเข้จำลองช่วงเทศกาลออกพรรษาและงานไหลเรือไฟแล้ว บ้านท่าขอนยางยังสามารถนำความเชื่อเจ้าแม่สองนางที่ถูกปรับเปลี่ยนเนื้อหาเป็น “ตำนานจะเข้ใหญ่กินลูกสาวเจ้าเมือง” นี้มาบูรณาการกับ “ทุน” (Capitals) อื่นๆ ของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วย ทั้งนี้จากภูมิหลังของบ้านท่าขอนยางนั้นเป็นชุมชน “ญ้อ” ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบคราวสงครามเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ (พ.ศ. 2369-70) และได้รับโปรดเกล้าฯ ตั้งเป็นเมืองในปี พ.ศ. 2388 มีเจ้าเมืองปกครอง ก่อนจะลดระดับเป็นตำบลในปี พ.ศ. 2443 จากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับเหมือนชนบทอีสานทั่วไป กระทั่งเมื่อมหาวิทยาลัยมหาสารคามเข้ามาตั้งในชุมชนในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา และได้เป็นปัจจัยสำคัญที่เร่งเร้าให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างรวดเร็วและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ชุมชนได้เปลี่ยนผ่านจากชนบทสู่การเป็นเมือง (Urbanization) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งโครงสร้างทางกายภาพและวิถีชีวิตของผู้คน

ดังนั้น ที่ผ่านมามีเกิดความตื่นตัวและการเคลื่อนไหวทั้งจากคนในและภายนอกหลายรูปแบบเพื่อเสริมและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะในมิติวัฒนธรรม ด้วยการนำทุนทางสังคมของชุมชนมาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นความโดดเด่นของภูมิหลังประวัติศาสตร์ การเป็นชุมชนชาติพันธุ์ “ญ้อ” ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย หรือมรดกวัฒนธรรมที่รุ่งรอย เช่น ตำนานเมือง ภาษาญ้อ การแต่งกาย และประเพณีต่างๆ อาทิ ไหลเรือไฟ งานมัสการพระพุทธชินวร และยังอุดมด้วยภูมิปัญญาต่างๆ ที่สัมพันธ์กับภูมิโนแควและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งในการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องที่ผ่านมาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ที่โดดเด่นคือการฟื้นฟูประวัติศาสตร์ ตำนานเรื่องเล่า ภาษา (บัญญัติ สาลี, 2550) โดยได้มีการชำระประวัติศาสตร์และตำนานเมืองที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเจ้าแม่สองนางโดยทำเป็นการทุน มีการรื้อฟื้นมรดกวัฒนธรรมขึ้นมาโดยให้คนในชุมชนได้สาคิตและแสดงเอง ที่ชัดเจนต่อมาก็คือการดำเนินงานของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และผังเมืองฯ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผ่านโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนโดยเน้นกลุ่ม

เยาวชน จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 โครงการกล้าใหม่ใฝ่รู้ ประจำปี พ.ศ. 2550 จากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และยังได้รับการสนับสนุนของธนาคารไทยพาณิชย์ที่ได้จากกองทุนประจำปี พ.ศ. 2551 ร่วมกับทุนของชุมชนบ้านท่าขอนยาง มาก่อสร้าง “ศาลาศูนย์วัฒนธรรม” ที่วัดเจริญผลด้วย จากนั้นพิพิธภัณฑน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2557) จึงได้เข้าไปต่อยอดโดยร่วมกับชุมชนเพื่อหาแนวทางก่อตั้งพิพิธภัณฑน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นขึ้นที่วัดเจริญผล ซึ่งเป็นวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับตำนานเจ้าแม่สองนางและตำนานจระเข้ใหญ่

อนึ่ง แนวคิดในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑน์นั้นไม่ได้ยึดติดกรอบคิดของพิพิธภัณฑน์แบบเดิมๆ เพราะนอกจากการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบ้านท่าขอนยาง ในมิติต่างๆทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งตำนานเจ้าแม่สองนางเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล มีการจัดทำทะเบียนวัตถุ การจัดแสดงนิทรรศการสาธิตแล้ว ยังได้หนุนเสริมและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะโครงการ “สืบสานวัฒนธรรมญ้อท่าขอนยาง” ของอาจารย์พานทอง ประจันตะเสน ซึ่งเป็นทั้งคนญ้อและครูโรงเรียนประถมบ้านท่าขอนยาง โดยได้รับทุนรางวัลครูสอนดีดำเนินโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมญ้อท่าขอนยางมาอย่างต่อเนื่อง และออกแบบกิจกรรมให้สนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียน ทั้งสามารถกระตุ้นให้ชาวญ้อตื่นตัวทั้งชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมสรุปโครงการที่วัดเจริญผลเมื่อต้นปี 2557 ที่ผ่านมา ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้พิพิธภัณฑน์มีชีวิต (Living museum) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนที่มีส่วนได้เสียและชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ มากกว่าผูกขาดที่ผู้เชี่ยวชาญตัวอาคารหรือวัตถุจัดแสดง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “พิพิธภัณฑน์แนวใหม่” (Marstine, 2006) และ “นิเวศพิพิธภัณฑน์” (Davis, 1999)

นอกจากนี้ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ ยังได้ร่วมกันหนุนเสริมโครงการ “โรงเรียนผู้สูงอายุเมืองท่าขอนยาง” ซึ่งดำเนินการโดยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีปรัชญาโครงการว่า “เราเชื่อมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เบื้องต้นนี้ได้ใช้ศาลาศูนย์วัฒนธรรม วัดเจริญผลดำเนินกิจกรรม ซึ่งนอกจากเป็นการจัดทำสวัสดิการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในชุมชนแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งในการหนุนเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับชุมชนด้วย เนื่องจากคนสูงอายุเปรียบเสมือน “คลังสมอง” (Think Tank)

ของชุมชน ดังนั้น ในระยะยาวจึงสามารถต่อยอดผ่านกระบวนการจัดการความรู้ (KM) รูปแบบต่างๆ และขยายผลครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอื่นในมิติต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อสนับสนุนให้บ้านท่าขอนยางเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมพลังให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ที่กล่าวนี้คือตัวอย่างหนึ่งของความพยายามในการสร้างพลังท้องถิ่นบนฐานของทุนสังคมและทุนวัฒนธรรม ซึ่งความเชื่อเจ้าแม่สองนางในฐานะเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยร้อยรัดและหนุนเสริมกระบวนการดังกล่าวด้วย

สรุปและอภิปราย

ความเชื่อ “เจ้าแม่สองนาง” เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณผู้หญิงสองคนของกลุ่มคนวัฒนธรรมล้านช้างโดยแพร่หลายในแถบชุมชนลุ่มน้ำโขงและได้มีการแพร่กระจายเข้าสู่ลุ่มน้ำชีตามการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนวัฒนธรรมดังกล่าวในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหาของตำนานเจ้าแม่สองนางของชุมชนทั้ง 11 แห่งที่แม้จะดูเหมือนมีความแตกต่างกัน แต่ก็ได้ทั้งร่องรอยของสัญลักษณ์สำคัญของโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือ “พี่น้องเพศหญิงคู่หนึ่ง” “สตรีสูงศักดิ์” (ธิดาของกษัตริย์หรือเจ้าเมืองหรือชนชั้นนำ) “ลาว” (เมืองเวียงจันทน์หรือหลวงพระบาง) “พระเจ้าไชยเชษฐาหรือพระเจ้าฟ้างุ้ม” “ศึกสงคราม” “เรือล่มหรือจมน้ำเสียชีวิต” “แม่น้ำ” (หรือแหล่งน้ำ) “นาค” (เงือก ภู หรือสัตว์เลื้อยคลาน) “พระยาขอม” และ “พระธาตุพนม” ซึ่งได้สะท้อนถึงการรับรู้ทางประวัติศาสตร์และสำนึกร่วมของชาติพันธุ์ลาว โดยได้ผูกเป็นโครงเรื่องเพื่อสร้างความหมายให้กับความเชื่อเจ้าแม่สองนางจนทำให้รู้สึกว่ามีอยู่จริงและส่งผลต่ออำนาจในเชิงปฏิบัติการต่อสังคม

สำหรับกระบวนการสร้างความหมายให้กับความเชื่อเจ้าแม่สองนางของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ให้ดูสมจริงนั้น ได้อาศัยเงื่อนไขของโครงสร้างอุดมการณ์และความเชื่อของชาติพันธุ์ไท-ลาวที่เกี่ยวกับความเชื่อวิญญาณและคตินับถืออนาคเป็นกรอบอ้างอิง และถูกทำให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้นโดยผ่านภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของพิธีกรรมและการจัดองค์กรทางสังคมรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ตำนานความเชื่อเจ้าแม่สองนางยังมีบทบาทของการเสริมพลังท้องถิ่นด้วย ซึ่งในกรณีบ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามนั้น มีความโดดเด่นและได้

กลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยได้มีการปรับเปลี่ยนตำนานเจ้าแม่สองนางเข้ากับตำนานท้องถิ่นและภูมิโนเวศน์ของกลุ่มน้ำชี คือ ตำนานจะเข้ใหญ่กินลูกสาวเจ้าเมือง รวมทั้งยังได้นำความเชื่อดังกล่าวบูรณาการเข้ากับทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วย

โดยสรุปจะเห็นว่า ตำนานและความเชื่อเจ้าแม่สองนางสามารถสะท้อนให้เห็น การรับรู้และสำนึกร่วมของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้มีผู้เสนอว่าตำนานหรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับวีรบุรุษ ความเชื่อ สถานที่ หรือความเป็นมาของท้องถิ่น คือ “แก่นแท้” ของสิ่งที่เรียกว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” เพราะถือว่าเป็นอดีตที่ชาวบ้านในท้องถิ่น ร่วมกันสร้างขึ้นมา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544) เป็น “ประวัติศาสตร์จากภายใน” ซึ่งมีได้คาดหมายหาข้อเท็จจริงจากข้อมูล หากแต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นและมีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่น (จิตา สารเยา, 2539: 30, 84-85) กล่าวคือ สามารถสะท้อนความรู้สึกรักใคร่ของผู้คนในบริบททางสังคมช่วงเวลาต่างๆ และยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นได้จริง ดังนั้น การศึกษาตำนาน ความเชื่อของเจ้าแม่สองนางนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจบทบาทของความเชื่อที่มีต่อผู้คนในมิติต่างๆ ซึ่งอาจสามารถนำมาใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ หากมองในแง่ที่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) แล้ว จะเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสอนุรักษ์นิยมใหม่ (Neoconservatism) ที่พยายามรื้อฟื้นระบบคุณค่า จารีตประเพณีดั้งเดิม ทำให้มีการสืบค้นประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ค้นหารากเหง้าหรือสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาใหม่ เพื่อแสวงหาพื้นที่ที่ต่อรอง ตอบโต้กับสภาพตายตัวของสังคม สร้างการยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย โดยมีการขยายสู่ประเด็นและกลุ่มขยายขอบอื่นๆ เช่น เพศ ชาตินิยม ชนชั้น เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการแพร่หลายของ “การเมืองทางวัฒนธรรม” หรือ “การเมืองของอัตลักษณ์” (Politics of Identity) อันเป็นการเมืองเพื่อสร้าง การยอมรับ (Recognition) ของกลุ่มต่างๆ ที่มีหลากหลายในสังคม (Fred Inglis, 2004 : 33-56) ซึ่งรวมทั้งในกรณีของชุมชนบ้านท่าขอนยางซึ่งได้มาใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยบูรณาการกับทุนวัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อยึดโยงผู้คนและสร้างพลังท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2519). อีตลีสอง คองลีสี่ ระบอบการปกครองของชาวอีสาน สมัยก่อน. เอกสารทางวิชาการสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. กาฬสินธุ์: จินตลักษณ์การพิมพ์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2529). แลลอดพงศาวดารลาว. มหาสารคาม: สถาบันวิจัย ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). สื่อสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชิน อยู่ดี. (2510). สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ชิน อยู่ดี. (2529). ชิน อยู่ดี บิดาแห่งวิชาก่อนประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ พิมพ์เนศ.
- ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี. (2550). วาทกรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในสังคมไทย ศึกษากรณี พิพิธภัณฑ์ในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามานุษยวิทยามหาบัณฑิต (มน.ม.) สาขามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี และคนอื่นๆ. (2556). รายงานโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง จังหวัดมหาสารคาม. งบประมาณสนับสนุนโดยเครือข่ายบริหารงานวิจัยและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนและเครือข่ายวิจัยและพัฒนาภาครัฐร่วมเอกชนในเชิงพาณิชย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- دنوفล ไซยสินธุ์. (2537). วรรณกรรมจังหวัดเลย. พิมพ์ครั้งที่ 2 เลย: ฝ่ายเอกสาร ตำรา วิทยาลัยครูเลย.
- เต็ม วิพากย์พจนกิจ. (2530). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ธิดา สาระยา. (2539). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคม มนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

- บัญญัติ สาลี. (2550). รายงานวิจัยโครงการการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษา ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการละเล่นพื้นบ้านญ้อ บ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอมือเกรงกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามอย่างมีส่วนร่วม. งบประมาณสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเทือง จินตสกุล. (2528). ภูมิศาสตร์กายภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : ทวีการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2543). สังคมและวัฒนธรรมอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2544). เพศและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2549). เพศภาวะในสุวรรณภูมิ. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปรีชา พิณทอง. (2537). วรรณคดีอีสานเรื่องผาแดง-นางไอ่. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- พิสิฐ เจริญวงศ์ และคณะ. (2531). โบราณคดีอีสาน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2555). ลัทธิพิธีการนับถือเจ้าแม่สองนางกับชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อ.ด.) สาขาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลียง เสถียรสุด. มปป. หลายชีวิตในพงศาวดารจีน. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- วิจิตร, หม่อมราชวงศ์. (2506). ประชุมพงศาวดารภาค 4 และประวัติท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม. พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ศิลปากร, กรม. (2484). ประชุมพงศาวดารภาคที่ 70. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). ท้องถิ่นวัฒนา. จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (11 ธ.ค. 2543-ม.ค. 2544).
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). แอ่งอารยธรรมอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศรีศักร วัลลิโภดมและสุจิตต์วงศ์เทศ. (2523). ไทยน้อย ไทยใหญ่ ไทยสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุจิตต์ วงศ์เทศ. (2537). คนไทยอยู่ที่นี้ ที่อุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2543). **นาคนาในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ: งานดี.
- สถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์, **คณะมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. (2550). **โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุริยา สมุทคุปต์ และคนอื่นๆ. (2534). **บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก: พิธีกรรมข้าว และมนุษย์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของอีสาน**. ขอนแก่น: ห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยาของอีสาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สีลา วีระวงส์. (2529). **อิตลีสอง อุดม พระประเสริฐ ปวีรรัต**. อุบลราชธานี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- สีลา วีระวงส์. (2539). **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพฯ : บริษัทพินเณศ พรินท์ติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.
- หุมนัน รัตนวงศ์. (2537). **นาคน (นาคะ) และความเชื่อของชนชาวลาว**. แปลโดย วรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "การศึกษาเรื่องชนเผ่าไท: ลาวและจ้วง" 26-27 สิงหาคม 2537. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยาของอีสาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2532). **ผ้าอีสาน: จากมิติทางมานุษยวิทยา**. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Harper, Charles L. (2001). **Environment and Society: Human Perspectives on Environmental Issues**. New Jersey: Prentic-Hall
- Inglis, Fred. (2004). **Culture**. Cambridge, UK: Polity Press Ltd.
- Davis, Peter. (1999). **Ecomuseums: a sense of place**. Leicester University Press.
- Marstine, Janet. (2006). **New Museum Theory and Practice: an Introduction**. MA: Blackwell.
- Sagan, Carl. (1977). **The Dragons of Eden: Speculations on the Evolution of Human Intelligence**. Westminster: Random House Inc.

แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Guidelines for Preventing Vote Buying in Elections : Opinions of Voters in the Northeast of Thailand

รองศาสตราจารย์วิไลวัจน์ ฤกษ์ณฤดี¹
Assoc. Prof. Wilaiwatt Grisanaputi¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิธีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแนวทางการป้องกัน การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า 1) วิธีการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า หัวคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ให้สิ่งของแก่ผู้เลือกตั้ง เช่น เสื้อผ้า ของใช้ ให้เงิน ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หัวคะแนนจะให้เงินประมาณคนละ 500 บาท ถึง 1,000 บาท และ 2,000 บาท มากกว่าการเลือกตั้ง สส. สว. วิธีให้เงินได้ให้หลายครั้ง คืนใกล้วันเลือกตั้งก็จะให้เงินอีกเพื่อการย้ำความแน่นอน การให้อาหารแก่ผู้เลือกตั้ง เช่น ข้าว ข้าวเหนียว แบ่งเนื้อวัว เนื้อหมู ให้ไปบริโภคก่อน นอกจากนี้มีการให้บริการ เช่น การนำหัวคะแนนไปทัศนศึกษา ทั้งส่งพาหนะไปรับ-ส่งผู้เลือกตั้ง และให้ความช่วยเหลือไปร่วมงาน บวชนาค งานแต่งงาน งานศพ มีการพนันคู่แข่งกัน และนโยบายประชานิยม ของพรรคการเมือง ถือว่าเป็นการซื้อสิทธิขายเสียงอีกวิธีหนึ่ง 2) แนวทางการป้องกัน การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็นของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ควรให้การศึกษา แก่ ประชาชน ตั้งแต่ชั้นนักเรียน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เกี่ยวกับการต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง ควรปลูกจิตสำนึกประชาชนให้คำนึงถึงผลประโยชน์

¹ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เลือกคนดี มีคุณธรรม มีผลงาน เหมาะสมเป็นผู้แทนของตน
ควรรณรงค์ การต่อต้าน การซื้อสิทธิขายเสียงและควรออกกฎหมายลงโทษผู้ขายเสียง
และเพิ่มบทบาทลงโทษตามกฎหมาย แก่ผู้ซื้อเสียงให้หนักยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง

Abstract

This article presents the results of a study on 1) the various techniques used in vote buying and 2) developing guidelines to prevent vote buying. The results of the study are the expressed opinions of voters in the Northeast of Thailand. The study found the following: 1) Accusations made by Northeast voters revealed their understanding of vote buying techniques. The accusations were presented as follows: candidate's agents typically presented gifts to voters, or money was given in amounts of 500-1,000 baht per head to as much as 2000 baht per head in some local elections. On the eve of Election Day, money was given again as a reminder. Food was also given in some cases. In addition, some services were offered, such as taking voters on touring trips or special participation in functions such as ordinations, wedding or funeral. Tricky betting schemes in favor of certain candidates and populist policies were also another form of vote buying. 2) As for guidelines or ways to prevent vote buying, voters suggested the following: political education should be given to people at all levels; people should raise their level of consciousness and realize the public good is only served by good candidates; initiate an anti-vote buying campaign; and engage harder electoral laws with harsher punishment.

Keywords : Guidelines to Prevent Votes Buying

บทนำ

ประเทศไทยได้ปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 82 ปี การปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็คือ อำนาจอิสระและเป็นของประชาชน ปกครองโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ประเทศไทย มีอำนาจในการปกครองประเทศ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริหาร ด้านนิติบัญญัติ และด้านตุลาการ อำนาจทั้ง 3 ด้านนี้ ต่างก็ทำหน้าที่ต่างกัน เช่น อำนาจนิติบัญญัติทำหน้าที่ออกกฎหมาย อำนาจบริหาร ทำหน้าที่บริหารประเทศ และอำนาจตุลาการ ทำหน้าที่พิทักษ์รักษาความยุติธรรม สำหรับประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยหลายวิธี อาทิ มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้แทนไปทำหน้าที่แทน ตนการลงประชามติ การแสดงประชานิยม การประชาพิจารณ์ การเสนอร่างกฎหมาย การระงับยับยั้งการออกกฎหมายหรือโครงการของรัฐ การถอดถอน การแสดงมติมหาชน การประชุมสาธารณะ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (Election) เป็นกิจกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเลือกสรรประชาชน เข้าไปเป็นตัวแทนของเขาในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ประการสำคัญ การเลือกตั้งไม่ใช่วิธีการเดียว ในระบอบประชาธิปไตย ตามที่ผู้เข้าใจกันผิดๆ วิธีการประชาธิปไตยมีหลายวิธี ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหลายรูปแบบ เช่น มีส่วนร่วมด้านการติดตามข่าวสารด้านการเมือง การตรวจสอบการทำงานของตัวแทน การเข้าชื่อถอดถอนผู้แทนฯ อย่างไรก็ดี การเลือกตั้ง จะต้องประกอบด้วยผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidates) ผู้เลือกตั้ง (Voters) ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายเลือกตั้ง กำหนดการเลือกตั้งที่ประชาชน มีบทบาทต้องไปเลือกตั้งผู้แทนของเขาในปัจจุบัน จะมีการเลือกตั้งผู้แทนระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งผู้นำชุมชน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในระดับประเทศมีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) สมาชิกวุฒิสภา (สว.)

จากการสำรวจเบื้องต้น ได้พบว่า การเลือกตั้งแต่ละครั้งที่ผ่านมา ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งมีการทุจริตหลายรูปแบบ ทั้งในการเลือกตั้งระดับ

ท้องถิ่น และระดับประเทศ แต่ละรูปแบบต่างก็มีกลวิธีแตกต่างกัน เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง ก็มีหลายวิธีการ การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนในเขตเลือกตั้ง การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และอื่นๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการบริหารประเทศ สมควรจะได้รับการป้องกันและแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงหรือให้หมดสิ้นไปด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษา เรื่อง แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาวิธีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อหาแนวทางการป้องกัน การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็นของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีการดำเนินการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ประชาชน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ผู้ซึ่งมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งประกอบด้วย เกษตรกร ผู้รับจ้าง นักธุรกิจ ครูอาจารย์ ข้าราชการบำนาญ นักศึกษา กลุ่มสตรี ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ อบต. และเจ้าหน้าที่เทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นที่ศึกษา

1. วิธีการซื้อสิทธิขายเสียง ตามความเห็นของประชาชน
2. แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชน

ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล พฤศจิกายน 2556 ถึง เมษายน 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสังเกต กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เพื่อตอบวัตถุประสงค์เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสนับสนุนด้วยคำกล่าว “ไคต์คำพูด” เพื่อยืนยันข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการเลือกตั้งทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเขาได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในการบริหารประเทศจำเป็นต้องเลือกผู้แทน เพื่อไปทำหน้าที่แทนตนในการบริหารประเทศ ดังนั้น การตัดสินใจเลือกตัวแทนของตนจึงมีความสำคัญยิ่ง กระทบต่อธรรมชาติ อธิบายว่า

- การเลือกตั้งเป็นกลไกในการเลือกตั้งผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองประเทศ

- เป็นการเชื่อมโยง ความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
- สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครองในระบอบการปกครอง โดยเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือที่ผู้ปกครองโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลในนามของประชาชนเพราะได้รับความยินยอมให้เข้ารับหน้าที่โดยประชาชน และทำให้ประชาชน ผู้ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายของรัฐบาลที่ตนเลือกเข้าไป และทำให้เกิดความรู้สึกที่ว่าตนมีส่วนในการปฏิบัตินโยบายนั้นๆ

- ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
- ทำให้เกิดการบูรณาการทางการเมืองและ
- ทำให้เกิดการระดมมวลชน เข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี

องค์ประกอบสำคัญของการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidates) จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายการเลือกตั้ง ซึ่งจะประกอบด้วย สัญชาติ อายุ ความรู้พื้นฐาน

ส่วนผู้เลือกตั้ง (Voters) หมายถึง ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง รับสมัครเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้ง การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งมีหลักสำคัญได้แก่

- สิทธิทั่วไปในการเลือกตั้ง เกณฑ์ อายุ ความเป็นพลเมือง เรื่องถิ่นที่อยู่ การรู้หนังสือ เรื่องความประพฤติ เรื่องของสภาพจิตใจ

สรุป ด้านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หมายถึง บุคคลได้ใช้สิทธิของตน ในรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ แสดงจากเจตจำนงในการเลือกตัวแทน หรือเลือก

นโยบายเป็นการแสดงออก เพื่อหาตัวแทนในวิถีทางประชาธิปไตยโดยมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกคนไม่จำกัด เพศ ระดับความรู้ และรายได้

รูปแบบการทุจริตเลือกตั้ง

รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งที่ปรากฏในการเลือกตั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและเจ้าพนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในวันเลือกตั้ง ได้แก่ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

สรุปแบบการทุจริตการเลือกตั้งได้ดังนี้

- การซื้อเสียงการเลือกตั้ง
- การซื้อบัตรประจำตัว ประชาชนในเขตเลือกตั้ง
- การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
- การทุจริตในการทำบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีหลอกลวงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เช่น หลอกลวงว่าเป็น

ผู้ที่มีความสามารถ ขอบช่วยเหลือสังคม

- การทำลายหรือเก็บป้ายหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง
- การข่มขู่ทำร้ายผู้สมัครหรือผู้ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้าม
- การเวียนเทียนลงคะแนนเลือกตั้ง

- พลร่ม การทุจริตเลือกตั้งด้วยวิธีพลร่มเป็นกรณีที่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่น โดยวิธีผิดกฎหมาย ซึ่งมักเกิดจากการรับจ้างจากผู้สมัครเลือกตั้ง

- ไฟไฟ คือการทุจริตเลือกตั้งอย่างหนึ่งเป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกใช้บัตรเลือกตั้งปลอม หรือบัตรเลือกตั้งที่มีเครื่องหมายกากบาท หมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กากบาทนอกหน่วยเลือกตั้ง โดยมีขอบด้วยกฎหมาย เมื่อเข้าไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ก็นำบัตรเลือกตั้งดังกล่าวไปใส่รวมกับบัตรเลือกตั้งในหีบบัตรเลือกตั้ง

- บัตรผี เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้อื่นนำบัตรเลือกตั้งออกจากหน่วยเลือกตั้งได้ก่อนลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือระหว่างลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อทำการทุจริตด้วยวิธีต่างๆ เช่น ทำการปลอมแปลงบัตรเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นผู้สนับสนุนกากบาทหมายเลย ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คู่แข่งขัน

คนสำคัญ ไว้ทุกคน แล้วนำบัตรเลือกตั้งปลอมแปลงติดตัวไปหน่วยเลือกตั้ง เพื่อแสดงตนรับบัตรเลือกตั้งจริงจากเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วบุคคลเหล่านี้ จะสับเปลี่ยนบัตรเลือกตั้งจริงกับบัตรผี โดยเอาบัตรเลือกตั้งจริงออกนอกหน่วยเลือกตั้ง แล้วหย่อนบัตรผีลงในหีบเลือกตั้ง เมื่อนำบัตรเลือกตั้งจริง ออกนอกหน่วยเลือกตั้งก็จะนำการกากบาท หมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ตนเองสนับสนุนแล้วหมุนเวียน ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่นๆ ที่ถูก “ซื้อตัว” โดยกระทำวิธีเดียวกันนี้ เรื่อยไปจนหมดเวลาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็นของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ซื้อเสียงผ่านหัวคะแนน 6 วิธี ได้แก่

การแจกสิ่งของ แก่ผู้เลือกตั้ง เช่นการแจกเสื้อผ้าและของใช้ต่างๆ ในอดีตผู้สมัครเคยให้รองเท้าฟองน้ำ 1 ข้าง และสัญญาว่าหากชนะการเลือกตั้งแล้วให้นำรองเท้าที่แจกมาแลกรองเท้าอีก 1 ข้าง ในอดีตชาวชนบทเคยแจก หมาก พลู บุหรี่ เป็นการซื้อเสียงอีกวิธีหนึ่ง

การแจกเงิน การแจกเงินได้มีวิวัฒนาการมาเรื่อย ในสมัยก่อน นักการเมืองจะให้เงินแก่เด็กในหมู่บ้าน คนละ 1 บาท เวลากลางคืนพร้อมทั้งซื้อคนละ 1 แห่ง ให้ไปเขียนเบอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ที่ยุงข้าว ซึ่งปลุกอยู่ติดกับบ้านในแต่ละหมู่บ้านที่เลือกตั้ง พอรุ่งเช้าของวันเลือกตั้งก็ให้เห็นเบอร์และชื่อผู้สมัครติดที่ยุงข้าว ชาวบ้านจึงไปเลือกเบอร์นั้นๆ ปรากฏว่า เบอร์นั้นจึงชนะ ได้เป็น ส.ส. ในอีสาน ดังคำกล่าวของนักการเมืองอาวุโส วัย 80 ปี คนหนึ่งกล่าวว่า “วิธีซื้อเสียงก็คือ ได้แจกเงินเด็กคนละ 1 บาท ซื้อ 1 แห่ง ให้ไปเขียนเบอร์และชื่อไว้ที่ยุงข้าว ตื่นเช้าชาวบ้านเห็นสะดุดตาจึงไปเลือกเบอร์นั้น” เข้าจึงได้เป็นผู้แทนจังหวัดขอนแก่น ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการแจกเงินหรือให้เงินแก่ผู้เลือกตั้ง กรณีเลือกตั้งท้องถิ่นเช่น เลือกผู้นำชุมชน เลือกผู้ใหญ่บ้าน เลือกนายกเทศมนตรีเทศบาล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะให้เงินมากกว่าการเลือกตั้งระดับชาติ คือ สส.และ สว. โดยจะให้ผู้เลือกตั้งคนละ 500 บาท ถึง 1,000 บาท, 2,000 บาท วิธีให้เงินได้ให้หลายครั้ง ในคืนใกล้วันเลือกตั้งจะให้มากกว่าคู่แข่ง ทั้งนี้เพื่อจะได้คะแนนที่แน่นอน การเลือก สส. จะให้

คนละ 100 บาท 200 บาท แต่ถ้าเลือก สว. มักจะไม่ค่อยแจกเงิน เกี่ยวกับการแจกเงินนั้นบางครั้งชาวบ้านก็จะขอเงินผู้สมัครหรือหัวหน้าคะแนนโดยตรงเชิงขู่ ว่า **“เงินไม่มา ไม่ไปกา ถ้าเงินมา ไปกาให้”** บางรายบางกลุ่มในหมู่บ้านก็จะขู่ ว่า **“เงินไม่มา กาไม่เป็น”**

การแจกอาหารการกิน ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางรายในชนบท ได้ฆ่าวัว เพื่อแบ่งเนื้อวัวให้ ชาวบ้านไปบริโภคเสมือนเป็นการมัดจำไว้ หากถึงวันเลือกตั้งก็ต้องไปเลือกตั้งเบอร์ที่เขาให้เนื้อวัวไปบริโภค หากบริโภคอาหารของเขาแล้ว แต่ไม่ไปเลือกตั้ง เขากลัวว่าเขาจะบาปซึ่งเป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง

การให้บริการช่วยเหลือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะหาโอกาสไปเยี่ยมเยียนช่วยเหลือชาวบ้านในกิจกรรมหรืองานบุญต่างๆ เช่นงานบวช งานแต่งงาน งานศพ บางรายจะซื้อเสียงโดยการพาหัวหน้าคะแนน ไปทัศนศึกษา จะได้ประทับใจในบริการ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า **“การซื้อเสียงอีกวิธีหนึ่งก็คือ การให้บริการไปเยี่ยมเยียน ช่วยงานบุญต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ ตลอดทั้งพาหัวหน้าคะแนนไปเที่ยวในที่ต่างๆ”**

การพนันขันต่อ โดยนำเบอร์ของผู้รับสมัครเลือกตั้ง ไปพนันกับเบอร์คู่แข่งกัน ก็จะเป็นการซื้อเสียงอีกวิธีหนึ่ง

นโยบายประชานิยมของรัฐบาล ถือว่าเป็นกลยุทธ์ในการซื้อเสียงแบบใหม่ ซึ่งจะมีผลทำให้พรรคการเมืองที่มีนโยบายประชานิยม สามารถมีชัยชนะได้อย่างถล่มทลาย สามารถซื้อเสียงได้ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยไม่ต้องใช้เงินของตนเอง แต่ใช้ภาษีของประชาชน ตัวอย่างในการทำกิจกรรมประชานิยม เช่น นโยบายรถคันแรก บ้านหลังแรก นโยบายพัฒนากลุ่มสตรี

ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาเอกคนหนึ่งกล่าวว่า **“การซื้อเสียงแบบใหม่ คือนโยบายของรัฐบาล เป็นแบบประชานิยม สามารถซื้อเสียงได้ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ในนามของนโยบายของพรรคการเมืองนั้นๆ”**

2. แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ควรให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่ นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เกี่ยวกับโทษของการซื้อเสียง การต่อต้าน

การซื้อขายเสียง ควรปลูกจิตสำนึกประชาชนให้คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ให้เลือกคนดี มีคุณธรรม มีผลงาน เหมาะสมเป็นผู้แทนของตนควรรณรงค์ป้องกันการซื้อขายเสียง ควรยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้มีฐานะทางสังคมให้ก้าวไปสู่การเป็นคนชั้นกลาง ให้มีสัดส่วนมากกว่าชนชั้นล่าง ซึ่งชนชั้นกลางจะเน้นเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่า มากกว่าการมีเงินที่ได้โดยผิดกฎหมายของสังคม อนึ่ง กกต. ระดับจังหวัด ควรจะลงพื้นที่ เพื่อให้นโยบายและอบรม กกต. อำเภอ กกต. หมู่บ้าน เรื่องการซื้อขายเสียง ควรหาวิธีป้องกันและแก้ไข นอกจากนี้วิธีป้องกันการซื้อขายเสียงคือการออกกฎหมายลงโทษผู้ขายเสียงและเพิ่มบทลงโทษตามกฎหมายให้หนักยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้พบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. วิธีการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้งตามความเห็นของประชาชน พบว่า ได้มีการซื้อขายเสียงหลายวิธี เช่นการให้เงิน ให้สิ่งของ มีการพนันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ เที่ยวยิ่ง และคณะ (2538) วิจัยเรื่อง แนวทางป้องกันการซื้อขายเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า วิธีการซื้อเสียงโดยการแจกเงิน แจกทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นฐานเสียงและแจกผู้เลือกตั้ง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การแจกเงินเป็นการแจกที่มีวิธีการไม่ยุ่งยาก ทั้งเป็นความต้องการเงินของผู้รับ ดังคำกล่าวของชาวบ้านที่ไปเลือกตั้งว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พล.ท.เชาวฤทธิ์ ประภาจิตร (2555) วิจัยเรื่อง บทบาทของทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย : กรณีการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของข้าราชการทหาร สังกัดศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย พบว่า การซื้อขายเสียงมีการเสนอให้เงิน และจะขยายไปสู่วงการพนันได้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การพนันกับคู่แข่งถือว่าเป็นเทคนิควิธีการซื้อเสียงอีกแบบหนึ่ง

อนึ่ง วิธีการซื้อขายเสียงที่พบก็คือ นโยบายประชานิยมของพรรคการเมือง เป็นการซื้อเสียงแบบมหภาค ซื้อเสียงได้ทั้งในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เป็นการนำภาษีของประชาชนมาใช้จ่ายในการซื้อเสียง แบบสมัยใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างกับการซื้อเสียงโดยทั่วไป

2. แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ควรให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ให้เห็นพิษและภัยของการซื้อเสียง และต่อต้านการซื้อเสียง ไม่ให้รับเงิน สิ่งของใดๆ ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ สมจิต รัตนอุดมโชค (2550) วิจัยเรื่อง การซื้อสิทธิขายเสียงในจังหวัดสกลนคร พบว่า การป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ควรรับเงิน สิ่งของที่ผู้สมัครเสนอให้แต่ไม่ต้องเลือก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ความเชื่อ และความคิดเห็นของปัจเจกชน แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนหารับเงินสิ่งของหรือ ให้สัญญาต่อกันแล้ว ต้องรักษาคำพูด และมีความเชื่อเก่าๆ ว่า หากไม่ทำตามสัญญาก็จะบาป เมื่อได้เงินเข้ามาแล้ว ก็ต้องเลือกเขาให้คะแนนเขา

ข้อค้นพบที่น่าสนใจในการวิจัยนี้ ประชาชนนิยม คือ การซื้อสิทธิขายเสียงแบบมหภาค ทั้งระดับท้องถิ่นประเทศ โดยใช้เงินภาษีของประชาชนซื้อเสียงแบบใหม่ ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ปฏิบัติ

1.1 การป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ควรให้การศึกษาแก่ประชาชน นับตั้งแต่เด็กนักเรียนระดับประถม มัธยมศึกษา ให้รู้ถึงพิษและภัยของการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นการทำลายประเทศ และควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

1.2 ควรพัฒนาระบบเศรษฐกิจสังคมและการเมือง หากประชาชนมีเศรษฐกิจดี จะทำให้สังคมมีความอยู่ดีมีสุข คำนึงถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี คุณธรรม มากกว่าเงินตรา ซึ่งได้มาโดยมิชอบ หากการเมืองเข้มแข็งก็จะสามารถป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงได้ แต่ต้องใช้ระยะเวลาพัฒนาพอสมควร

1.3 ควรออกกฎหมายบังคับใช้กับผู้ขายเสียง และผู้ซื้อเสียงที่มีบทลงโทษให้หนักยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการซื้อสิทธิขายเสียง ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อจะได้ทราบวิธีการซื้อเสียง แต่ละพื้นที่ และจะได้นำไปสู่การป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงต่อไปได้

2.2 ควรทำวิจัย ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method Research) เกี่ยวกับการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในประเทศไทย

2.3 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการป้องกัน การซื้อสิทธิขายเสียง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเชิงลึก

สรุป

การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลายวิธี เช่น การให้สิ่งของ เป็นต้นว่า แจกเสื้อผ้า ของใช้ต่างๆ แจกเงิน แจกอาหารการกิน การให้บริการช่วยเหลือ เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะหาโอกาสไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านในกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน นอกจากนี้ จะมีการพนันขันต่อ และนโยบายประชานิยมของรัฐบาล ถือว่า เป็นการซื้อสิทธิขายเสียงแบบมหากาฬซึ่งเป็นแบบใหม่ แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ควรให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่ระดับนักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาเกี่ยวกับผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง ควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ควรยกระดับเศรษฐกิจให้ดีขึ้น กกต. ควรมีบทบาทในการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงให้มากยิ่งขึ้น ประการสำคัญควรออกกฎหมายลงโทษผู้ขายเสียงและควรเพิ่มโทษให้หนักยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพล ทองธรรมปกติ. (2531). การเลือกตั้งพรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เชียวอิง. (2538). การศึกษาแนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น. : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. ปัญหาอุปสรรคและทางออก. นนทบุรี. สถาบันพระปกเกล้า.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2550). ศาสตร์และศิลปะแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ: กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- พล.ท.เชาวฤทธิ์ ประภาจิตร. (2552). บทบาทของทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตย : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของข้าราชการทหาร สังกัดศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย : กรุงเทพฯ.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2544). คู่มือการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วัชร ไซยสาร. (2544). ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.จี.เพลท. โปรเซสเซอร์.
- สมจิต รัตนอุดมโชค. (2550). การซื้อสิทธิขายเสียงในจังหวัดสกลนคร : สกลนคร.
- สมพล พงษ์พิพัฒน์. (2549). มาตรการกฎหมายในการควบคุมการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น. (สารนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- อับร่าฮัม ลินคอลน์ https://sites.google.com/site/51010218091_inetg16/prachatipity.

การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ A Study of Community Context for Developing Tourist Attractions in Lomsak Sub-district, Lomsak District, Phetchabun Province

ตรียากานต์ พรหมคำ¹

Treeyakarn Promkam¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและคัดเลือกชุมชนสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาตัวบ่งชี้ว่าพื้นที่ใดเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ประชาชน และนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกในระดับนโยบายที่จะทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ สวนดงตาล โดยจัดทำเป็น ตลาดน้ำสวนดงตาล ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ตัวบ่งชี้ที่ระบุว่าพื้นที่สวนดงตาลควรที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ นโยบายที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก แนวทางการพัฒนาของทางจังหวัดเพชรบูรณ์ และแนวคิดทฤษฎีความเป็นไปได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาสวนดงตาล ได้แก่ การสร้างเขื่อนกั้นน้ำ การจัดกิจกรรมดนตรีภายในสวนดงตาล การให้บริการอินเทอร์เน็ตภายในสวนดงตาล การสร้างห้องน้ำ การสร้างลานจอดรถ การจัดให้มีร้านอาหารทั้งกลางวัน-กลางคืน การจัดให้มีแหล่งทิ้งขยะ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสวนดงตาล และเสริมสร้างให้ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณสวนดงตาลตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย

คำสำคัญ : บริบทชุมชน, การพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก

¹ อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Abstract

The purposes of this research were to 1) study community context and then choose appropriate communities to develop as tourist attractions, 2) study indicators that qualify appropriate areas for development as tourist sites, 3) study the development processes in the tourist areas. The researcher conducted the study by selecting the population living in Lomsak sub-district, Lomsak district, Phetchabun province. Interviews with key samples such as the Lomsak mayor were conducted. Local people and visiting tourists were likewise interviewed in order to identify their needs and determine how their thoughts were relevant to area development of tourist sites in Lomsak sub-district.

The results of the study showed that the site of Dongtan Park was selected to develop as an important tourist attraction in accordance with the policy to develop important tourist attractions, Further, it would be developed and managed as Dongtan Park floating market. The plan was viewed as being relevant to both the people's and tourists' needs. In addition, the indicator specifying that Dongtan Park should be developed as a tourist site was part of the Lomsak mayor's development policy. The policy was entitled in the three-year plan of Lomsak municipality and also corresponded to the provincial development plan of Phetchabun. This theoretical concept was possible to achieve. Significant challenges must be met to develop Dongtan as a tourist site: the construction of a water reserving dam, arranging garden music, make the internet available around the park, construct toilets and parking, build day and night food stalls, provide litter bins, and to publicize with a tourist attraction signs. Finally, it would be necessary for local people to promote the park and be aware of its importance and benefits after it was developed as a tourist site.

Keywords : Community Context, Development, Tourist Attractions in Lomsak Sub-district

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มีการนำเงินตราเข้ามาใช้จ่ายในพื้นที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่บุคคลหลายกลุ่ม และในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวนั้นมีหลายประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ การท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวประเภทศิลปะและวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะให้ผลในด้านความเพลิดเพลิน การพักผ่อน และความรู้ความเข้าใจอันเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับชีวิต มีผลทำให้ชีวิตมีความสุขเพราะได้เรียนรู้และเข้าใจในความงาม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์ในภูมิภาคต่างๆ จังหวัดเพชรบูรณ์ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย

ในส่วนของอำเภอหล่มสักเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งในอดีตอำเภอหล่มสักเคยได้รับการเสนอให้เป็นจังหวัดเนื่องจากมีความพร้อมในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก และในปัจจุบันอำเภอหล่มสักจังหวัดเพชรบูรณ์ ก็ยังคงเป็นอำเภอที่มีความพร้อมในทุกด้านมากกว่าอำเภออื่นๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ที่อยู่ในบริเวณที่ตั้งของอำเภอหล่มสัก อาทิเช่น อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง อุทยานแห่งชาติเขาค้อ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ค่ายลูกเสือพ่อขุนผาเมือง หลักเมืองหล่มสัก และอนุสรณ์สถานเมืองรัต เป็นต้น ในปัจจุบันภายในตำบลหล่มสักได้พัฒนาพื้นที่บางส่วนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ อาทิเช่น ถนนคนเดินเป็นต้น ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่ยกตัวอย่างมาแล้ว อาจจะยังมีพื้นที่ที่ยังไม่ถูกค้นพบในตำบลหล่มสักอีกก็เป็นได้ ซึ่งพื้นที่ที่ยังไม่ถูกค้นพบเหล่านั้นอาจจะเป็นพื้นที่ใหม่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำอำเภอหล่มสักได้อีก และเนื่องจากในเขตตำบลหล่มสักถือว่าเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่พอสมควร ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในบางแห่ง การพัฒนาในด้านต่างๆ อาจยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร กล่าวคือ เส้นทางในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งภายในตำบลหล่มสักยังคงขรุขระ ที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลยังคงมีไม่เพียงพอ หรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในตำบลหล่มสักยังไม่ได้รับการบูรณะให้ดีเท่าที่ควรสำหรับจะต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เป็นต้น

การที่แหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหล่มสักจะสามารถสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวภายในตัวตำบลหล่มสักได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ต้องมีการพัฒนาอีกมาก อาทิเช่น การพัฒนาเส้นทางสำหรับการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การพัฒนาด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาด้านสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลหล่มสักให้เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะหากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลหล่มสักมาก ก็จะทำให้ระบบเงินตราและการหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลหล่มสักมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ประชาชนในเขตตำบลหล่มสักมีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก โดยการวิเคราะห์ว่ามีพื้นที่ใดที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำตำบลหล่มสักได้ และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านใดได้บ้างเพื่อที่จะเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอหล่มสัก ทั้งนี้โดยอาศัยผลการวิจัยของวรการ สุตาแก้ว (2555) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในสวนส้ม อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของแสงจันทร์ ขุนอภัย (2555) ที่ศึกษาการบริโภคการท่องเที่ยวในเขตรมดกโลกวัดภูจำปาสัก แขวงจำปาสักสปป.ลาว และงานวิจัยของศิริประภา แก้วอุดม (2553) ที่ได้วิจัยทางเลือกกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนย่านตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้กำหนดกรอบแนวคิดความเป็นไปได้ โดยกำหนดเป็นสามตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ แผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก แนวทางการพัฒนาของทางจังหวัดเพชรบูรณ์ และแนวคิดทฤษฎีความเป็นไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดและแนวทางในการพัฒนาแหล่งชุมชนในเขตตำบลหล่มสักให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาบริบทชุมชนโดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสำรวจโครงสร้างทางกายภาพในชุมชน ซึ่งเทคนิควิธีการดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลในชุมชนโดยมีผู้นำกเทศมนตรีซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในระดับนโยบายของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ประชาชน และนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภายในตำบลหล่มสัก ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง 2 ระดับคือ ระดับนโยบาย และ ระดับพื้นที่ (ซึ่งในระดับพื้นที่นั้น ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชน และ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว) จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน

ผู้วิจัยได้ใช้ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 5 ประเด็นคำถาม

โดยประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ระดับนโยบาย ได้แก่ ประเด็นคำถามที่ 1 (เกี่ยวกับบริบทของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก), ประเด็นคำถามที่ 2 (เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก, ประเด็นคำถามที่ 3 (เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในการพัฒนาพื้นที่ที่ต้องการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก), และประเด็นคำถามที่ 5 (เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่ได้คัดเลือกให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก)

สำหรับประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ระดับพื้นที่ ได้แก่ ประเด็นคำถามที่ 4 (เกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับนโยบายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก) และประเด็นคำถามที่ 5 (เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่ได้คัดเลือกให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก) เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลหลังจากทำการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์สรุปแยกประเด็น ทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1. เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในเขตตำบลหล่มสัก

ประเด็นที่ 2. เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่ใดในเขตตำบลหล่มสักที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้

ประเด็นที่ 3. เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุง/พัฒนาพื้นที่ในเขตตำบลหล่มสักที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในระดับนโยบาย

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก

พบว่า แนวทางในการพัฒนาที่ได้รับไปตามแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสักประสบผลสำเร็จได้นั้น ทางเทศบาลเมืองหล่มสักได้จัดให้มีโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมารองรับทั้งสิ้น 6 โครงการ (เทศบาลเมืองหล่มสัก, 2555: 28) ทั้งมีโครงการพัฒนาสองโครงการจากโครงการทั้งหมดโครงการดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ โครงการที่ 5 ได้แก่ โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ (สวนดงตาล) และโครงการที่ 6 ได้แก่ โครงการก่อสร้างสวนน้ำ สวนสุขภาพ (สวนดงตาล)

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่ใดในเขตตำบลหล่มสักที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้

สำหรับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่บริเวณสวนดงตาลสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตตำบลหล่มสักได้นั้น พอที่จะสรุปเป็นข้อ ได้ดังนี้คือ

(1) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ แนวทางการพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ จากแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ.2554-2557) ในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านที่ 3 คือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศน์ และเชิงเกษตร (เทศบาลเมืองหล่มสัก, 2555: 21)

(2) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่ได้รับไว้ในแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ ในแผนพัฒนาเทศบาลสามปีดังกล่าว ได้ระบุว่าจะมีการพัฒนาบริเวณสวนดงตาล (เทศบาลเมืองหล่มสัก, 2555: 74)

(3) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับนโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ นโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสักข้อที่ 5 ด้านการท่องเที่ยวและ

กีฬา ได้แก่ แรงสร้างสวนสาธารณะเทศบาล (ริมแม่น้ำป่าสัก หรือประปาเดิม) เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และเป็นลานกิจกรรมเช่น ศิลปะ ดนตรี, ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการทำตลาดน้ำแม่น้ำป่าสัก ตั้งแต่หน้าวัดโพธิ์สมภรณ์ศักราชามจนถึงฝายน้ำล้น (ประปาเดิม) และปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดสร้างสนามกีฬาพร้อมอุปกรณ์ออกกำลังกาย เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกกำลังกาย และสนับสนุนการแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่อง (กิตติ พัวช่วย, สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2556)

(4) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวคิดความเป็นได้ (กฤติเมธ โอพัง, ม.ป.ป) คือ การพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในเขตตำบลหล่มสัก มีความเป็นไปได้ทั้ง 4 ด้านคือ ความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่สวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการนำเอาเทคโนโลยีที่มีในระบบปัจจุบันมาใช้ในการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลมีความเป็นไปได้สูงเนื่องจากทางเทศบาลเมืองหล่มสักได้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ความเป็นไปได้ทางด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางด้านการดำเนินการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งในเขตตำบลหล่มสักได้เนื่องจากท่านนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสักได้ระบุไว้ในนโยบายพัฒนาของเทศบาลเมืองหล่มสัก, ความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางด้านการเงินหรืองบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป เนื่องจากได้รับงบประมาณจากทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้รับงบประมาณในการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองหล่มสักไว้ด้วย ซึ่งตามรายละเอียดงบประมาณที่ได้รับไว้ในโครงการพัฒนาสวนดงตาลทั้งสองโครงการ อาทิ เทศบาลเมืองหล่มสัก (2555) โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2556 เป็นเงิน 600,000 บาท ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 200,000 บาท, โครงการก่อสร้างสวนน้ำ-สวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 2,000,000 บาท เป็นต้น และสุดท้ายความเป็นได้ทางด้านกฎหมาย ได้แก่ ความเป็นไปได้ในด้านระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายว่าการพัฒนาไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและขององค์กรที่มีอยู่ เนื่องจากมีการระบุไว้ในนโยบายการพัฒนาอย่างเป็นทางการและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทางจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ในเขต ตำบลหล่มสักที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แนวทางในการพัฒนาของระดับนโยบาย (นายกิตติ พัวช่วย ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก) พบว่า นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสักและคณะผู้บริหารมีแนวทางที่จะพัฒนาให้บริเวณรอบสวนดงตาลจัดทำเป็นตลาดน้ำสวนดงตาล เนื่องจากมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ส่วนบริเวณภายในสวนดงตาลก็ต้องการจัดให้มีกิจกรรมดนตรีในส่วน และมีการเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตบริเวณสวนดงตาลโดยไม่คิดค่าบริการด้วย (Free Wifi) ซึ่งแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตตำบลหล่มสักนั้นจะยึดตามนโยบายและโครงการพัฒนาที่ได้มีการระบุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาลเมืองหล่มสัก 3 ปีไปแล้ว รวมทั้งมีแนวทางในการจัดการเตรียมความพร้อมในเรื่องของบริการต่างๆ ได้แก่ ที่พัก ห้องน้ำ ลานจอดรถ ร้านอาหาร และแหล่งทิ้งขยะ ไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณสวนดงตาลด้วย

ผลการวิจัยประชาชนในระดับพื้นที่

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขต ตำบลหล่มสัก

จากการสัมภาษณ์ในระดับพื้นที่ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบสวนดงตาลและอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสวนดงตาลภายในเขตตำบลหล่มสักมีความต้องการที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ มีความต้องการให้บริเวณสวนดงตาลถูกพัฒนาเป็นตลาดน้ำเช่นกัน อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าบริเวณพื้นที่รอบสวนดงตาลมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านอยู่แล้วและทางเทศบาลได้มีการปรับพื้นที่ทำให้มีบันไดลงสู่บริเวณที่แม่น้ำป่าสักไหลผ่านรอบสวนดงตาล ทั้งนี้มีผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ท่านที่ให้สัมภาษณ์แตกต่างไปจากท่านอื่นในเรื่องของการจัดกิจกรรมในบริเวณสวนดงตาล กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์ในฐานะประชาชนในที่ประกอบอาชีพหรืออาศัยอยู่บริเวณรอบสวนดงตาลต้องการให้มีการจัดกิจกรรมตลอด เช่น การจัดกิจกรรมประกวดดนตรีทุกวันอาทิตย์ กิจกรรมการเต้นแอโรบิกในตอนเย็น และเครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น โดยให้เหตุผลว่า การที่อยากให้มีการจัดกิจกรรมประกวดดนตรีทุกวันอาทิตย์นั้นเนื่องจากจะดีเป็นการดึงดูดผู้คนให้มาท่องเที่ยวบริเวณสวนดงตาลอย่างต่อเนื่องได้ เพราะส่วนใหญ่

แล้วบุคคลจะมาท่องเที่ยวในบริเวณสวนดงตาลมากเป็นพิเศษจะเป็นวันเสาร์ เนื่องจากวันเสาร์ได้มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินซึ่งเส้นทางการจัดกิจกรรมถนนคนเดินนั้นจะเป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมต่อให้ผู้คนที่มาท่องเที่ยวบริเวณถนนคนเดินสามารถเดินมาท่องเที่ยวบริเวณสวนดงตาลได้ง่ายเพราะมีถนนที่เชื่อมถึงกันนั่นเอง แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 ได้ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป คือไม่ต้องการให้มีกิจกรรมที่เสียดังรบกวนประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบสวนดงตาลมากเกินไป หรือมีการดูแลป้องกันในเรื่องของการก่ออาชญากรรมต่างๆ เช่น ปัญหาการปล้น การกระชากกระเป๋า หรือการทะเลาะวิวาทต่างๆ ในบริเวณสวนดงตาลที่จะทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่ใดในเขตตำบลหล่มสักที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้

สำหรับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่บริเวณสวนดงตาลสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตตำบลหล่มสัก สรุปได้ดังนี้คือ

(1) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ แนวทางการพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ จากแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ. 2554-2557) ในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 3 คือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศน์ และเชิงเกษตร ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากในแผนพัฒนาเทศบาลสามปีดังกล่าว ได้ระบุว่าจะมีการพัฒนาบริเวณสวนดงตาล

(2) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับนโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ นโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสักข้อที่ 5 คือ นโยบายด้านการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แก่ เร่งสร้างสวนสาธารณะเทศบาล (ริมแม่น้ำป่าสัก หรือ ประปาเดิม) เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และเป็นลานกิจกรรมเช่น ศิลปะ ดนตรี, ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการทำตลาดน้ำแม่น้ำป่าสัก ตั้งแต่หน้าวัดไพรสนต์ศักดิ์คาราม จนถึงฝายน้ำล้น (ประปาเดิม) และปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดสร้างสนามกีฬา พร้อมอุปกรณ์ออกกำลังกาย เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกกำลังกาย และสนับสนุนการแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่อง

(3) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวคิดความเป็นได้ กล่าวคือ การพัฒนาสวนดงตาล มีความเป็นไปได้ทั้ง 4 ด้านคือ ความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่สวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการนำเอาเทคโนโลยีที่มีในระบบปัจจุบันมาใช้ในการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลมีความเป็นไปได้สูงเนื่องจากทางเทศบาลเมืองหล่มสักได้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ความเป็นไปได้ทางด้านปฏิบัติการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางด้านการดำเนินการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งในเขตตำบลหล่มสักได้เนื่องจากท่านนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสักได้ระบุไว้ในนโยบายพัฒนาของเทศบาลเมืองหล่มสัก, ความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางด้านการเงินหรืองบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป เนื่องจากได้รับงบประมาณจากทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้รับงบประมาณในการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองหล่มสักไว้ด้วย ซึ่งตามรายละเอียดงบประมาณที่ได้รับไว้ในโครงการพัฒนาสวนดงตาลทั้งสองโครงการ อาทิ โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2556 เป็นเงิน 600,000 บาท ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 200,000 บาท, โครงการก่อสร้างสวนน้ำ-สวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 2,000,000 บาท เป็นต้น และสุดท้ายความเป็นได้ทางด้านกฎหมาย ได้แก่ ความเป็นไปได้ในด้านระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ว่าการพัฒนาไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและขององค์กรที่มีอยู่ เนื่องจากมีการระบุไว้ในนโยบายการพัฒนาอย่างเป็นทางการและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทางจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ในเขตตำบลหล่มสักที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

พบว่า แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาบริเวณสวนดงตาลนั้น สรุปได้ดังนี้

(1) มีแนวทางการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลที่สอดคล้องกับนโยบายของนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก

(2) มีการสร้างที่จอดรถไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวบริเวณสวนดงตาล

- (3) มีการจัดสรรพื้นที่ให้สำหรับประชาชนที่ต้องการจะมาขายสินค้าต่างๆ บริเวณรอบสวนดงตาล
- (4) มีการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณสวนดงตาลให้สะอาดเรียบร้อย สวยงาม
- (5) มีการสร้างห้องน้ำที่สะอาดเพื่อให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวได้ใช้บริการอย่างเพียงพอ
- (6) มีการทำป้ายบอกทางเข้า-ออกให้ชัดเจนสำหรับผู้ที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณสวนดงตาล
- (7) ควรมีการสร้างเขื่อนเพื่อเก็บกักน้ำไม่ให้ท่วมล้นออกมาในฤดูฝน

ผลการวิจัยนักท่องเที่ยวในระดับพื้นที่

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในเขตตำบลหล่มสัก

พบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่งหากจะพัฒนาพื้นที่บริเวณสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตตำบลหล่มสักต่อไป ทั้งนี้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่เหมือนกัน คือ มีความต้องการให้บริเวณรอบสวนดงตาลพัฒนาเป็นตลาดน้ำมีการขายสินค้าบริเวณรอบสวนดงตาลในเวลากลางวัน และในเวลาค่ำคืนอยากให้มีร้านอาหารบริเวณรอบแนวบันไดของสวนดงตาลที่มีลักษณะเหมือนกันตลาดถนนคนเดินในตอนกลางคืน เพื่อเป็นการเพิ่มจุดขายและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรจัดเป็นตลาดน้ำแบบเปิดทั้งวัน โอกาสที่จะพัฒนาให้เป็นตลาดน้ำมีความเป็นไปได้สูงมากเนื่องจากสวนดงตาลมีแม่น้ำไหลผ่านอยู่แล้วสามารถที่จะพัฒนาเป็นตลาดน้ำได้ง่าย

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่ใดในเขตตำบลหล่มสักที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้

สำหรับตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่บริเวณสวนดงตาลสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตตำบลหล่มสัก สรุปได้ดังนี้คือ

- (1) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ แนวทางการพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ จากแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ.2554-2557)

(2) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่ได้รับไว้ในแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ ในแผนพัฒนาเทศบาลสามปีดังกล่าว ได้ระบุว่าจะมีการพัฒนาบริเวณสวนดงตาล

(3) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับนโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก คือ นโยบายข้อที่ 5 นโยบายด้านการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แก่ สร้างสวนสาธารณะเทศบาล (ริมแม่น้ำป่าสัก หรือประปาเดิม) เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และเป็นสถานกิจกรรมเช่น ศิลปะ ดนตรี, ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการทำตลาดน้ำแม่น้ำป่าสัก ตั้งแต่หน้าวัดโพธิ์สมเด็จศักราราม จนถึงฝายน้ำล้น (ประปาเดิม) และปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดสร้างสนามกีฬา พร้อมอุปกรณ์ออกกำลังกาย เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกกำลังกาย และสนับสนุนการแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับแนวคิดความเป็นได้ คือ การพัฒนาสวนดงตาล มีความเป็นไปได้ทั้ง 4 ด้านคือ ความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่สวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการนำเอาเทคโนโลยีที่มีในระบบปัจจุบันมาใช้ในการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลมีความเป็นไปได้สูงเนื่องจากทางเทศบาลเมืองหล่มสัก ได้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ความเป็นไปได้ทางด้าน การปฏิบัติงาน ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางการดำเนินการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งในเขตตำบลหล่มสักได้เนื่องจากท่านนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสักได้รับไว้ในนโยบายพัฒนาของเทศบาลเมืองหล่มสัก, ความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความเป็นไปได้ทางการเงินหรืองบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้รับงบประมาณในการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองหล่มสักไว้ด้วย ซึ่งตามรายละเอียดงบประมาณที่ได้รับไว้ในโครงการพัฒนาสวนดงตาลทั้งสองโครงการ อาทิ โครงการปรับปรุงสวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2556 เป็นเงิน 600,000 บาท ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 200,000 บาท, โครงการก่อสร้างสวนน้ำ-สวนสุขภาพดงตาล ได้รับงบประมาณการพัฒนาประจำปี 2557 เป็นเงิน 2,000,000 บาท (เทศบาลเมืองหล่มสัก, 2555: 28) เป็นต้น และสุดท้ายความเป็นได้ทางด้านกฎหมาย ได้แก่ ความเป็นไปได้ในด้านระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย

ว่าการพัฒนาไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและขององค์กรที่มีอยู่ เนื่องจากมีการระบุไว้ในนโยบายการพัฒนาอย่างเป็นทางการและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทางจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ในเขตตำบลหล่มสักที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาบริเวณสวนดงตาล สรุปได้ดังนี้คือ

(1) ควรจะเริ่มจากในระดับนโยบายก่อน ได้แก่ ในคณะผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจรับผิดชอบสั่งการในการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลโดยมีการริเริ่มดำเนินการให้เห็นภาพที่ชัดเจน

(2) มีการประชาสัมพันธ์ต่อสื่อต่างๆ เช่น ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ ทางป้ายประกาศ ฯลฯ เพื่อให้ประชาชนทั้งภายในและภายนอกเขตตำบลหล่มสักได้รับรู้ว่าบริเวณสวนดงตาลได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

(3) ดำเนินการพัฒนาด้านตัวบุคคลในกลุ่มของประชาชนและกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวบริเวณสวนดงตาลว่าควรจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณสวนดงตาลต่อไป เช่น ในเรื่องของการรักษาความสะอาด เป็นต้น

(4) จัดให้มีร้านอาหารบริเวณรอบแนวบันไดของสวนดงตาลที่มีลักษณะเหมือนกันตลาดถนนคนเดินในตอนกลางคืนเพื่อเป็นการเพิ่มจุดขายและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

(5) เสริมสร้างให้ประชาชนในบริเวณรอบสวนดงตาลเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในเขตพื้นที่ภายในสำหรับที่จะช่วยผลักดันและสร้างสรรค์บริเวณดังกล่าวให้พัฒนาได้เร็วขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาหน่วยวิเคราะห์ทั้งที่เป็นระดับนโยบายและระดับพื้นที่พบว่าสามารถพัฒนาสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดน้ำได้ เนื่องจากทำเลที่ตั้งเป็นบริเวณศูนย์กลางชุมชนในเขตเทศบาลที่มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านล้อมรอบพื้นที่บริเวณสวนดงตาล ทั้งนี้ในระดับนโยบาย พบว่ามีนโยบายของเทศบาลเมืองหล่มสักที่ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรองรับทั้งสิ้น 6 โครงการ

โดยเฉพาะโครงการปรับปรุงสวนสุขภาพ (สวนดงตาล) และโครงการก่อสร้างสวนน้ำ ส่วนประเด็นตัวบ่งชี้ที่จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่าพื้นที่ใดในเขตตำบลหล่มสักที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปได้นั้น คือ แนวทางการพัฒนาของจังหวัดเพชรบูรณ์ (พ.ศ.2554-2557) ในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 3 คือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศน์ และเชิงเกษตร รวมทั้งยังปรากฏในแผนพัฒนาสามปีของทางเทศบาลเมืองหล่มสัก ที่ได้ระบุว่าจะมีการพัฒนาบริเวณสวนดงตาล อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองหล่มสัก ด้านการท่องเที่ยว และกีฬา อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นได้ คือความพร้อมด้านความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค ความเป็นไปได้ทางด้านการปฏิบัติงาน ความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐกิจ และความเป็นไปได้ทางด้านกฎหมาย สำหรับแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ในเขตตำบลหล่มสักที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นพบว่า นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสักและคณะผู้บริหารมีแนวทางที่จะพัฒนาให้บริเวณรอบสวนดงตาลจัดทำเป็นตลาดน้ำสวนดงตาล โดยการจัดให้มีกิจกรรมและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

สำหรับในระดับประชาชนทั่วไปนั้น พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบสวนดงตาลและอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสวนดงตาลภายในเขตตำบลหล่มสักมีความต้องการที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ มีความต้องการให้บริเวณสวนดงตาลถูกพัฒนาเป็นตลาดน้ำ โดยการเสนอให้จัดกิจกรรมในบริเวณสวนดงตาลตลอด เพื่อดึงดูดผู้คนให้มาท่องเที่ยวบริเวณสวนดงตาลอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องระวังไม่ให้เกิดการรบกวนประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบสวนดงตาล รวมทั้งต้องมีการดูแลป้องกันในเรื่องของการก่ออาชญากรรมด้วย มีที่จอดรถพอเพียง มีการจัดสรรพื้นที่ให้สำหรับประชาชนที่ต้องการจะมาขายสินค้า มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการสร้างห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ เป็นต้น

ในส่วนของผู้ที่นักท่องเที่ยว นั้น พบว่า เห็นด้วยในการพัฒนาพื้นที่บริเวณสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตตำบลหล่มสัก โดยต้องการให้บริเวณรอบสวนดงตาลพัฒนาเป็นตลาดน้ำ มีร้านอาหาร มีถนนคนเดิน สำหรับแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาบริเวณสวนดงตาลนั้น นักท่องเที่ยวเสนอให้เริ่มจากในระดับนโยบายก่อนเพื่อกำหนดความชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ต่อสื่อต่างๆ จัดให้มีร้านอาหารและเครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและปลอดภัย รวมทั้งเสริมสร้าง

ให้ประชาชนในบริเวณรอบสวนดงตาลเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาบริเวณสวนดงตาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อแสวงหาความความร่วมมือจากประชาชนในเขตพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ พัวช่วย. (1 มิถุนายน 2556). สัมภาษณ์. นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก. ที่เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
- กฤติเมธ โอพัง. (ม.ป.ป). การศึกษาเบื้องต้นและศึกษาความเป็นไปได้. กรุงเทพมหานคร: [Online] Available: www.scimath.org. (4 ธันวาคม 2556).
- เทศบาลเมืองหล่มสัก. (2555). แผนพัฒนาสามปีของเทศบาลเมืองหล่มสัก (พ.ศ. 2556-2558). เพชรบูรณ์ : เทศบาลเมืองหล่มสัก.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). คู่มือแนวทางการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรการ สุตาแก้ว. (2555). ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในสวนส้มอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรียะภา แก้วอุดม. (2553). ทางเลือกกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนย่านตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- แสงจันทร์ ขุนอภัย. (2555). การบริโภคการท่องเที่ยวในเขตมรดกโลกวัดภูจำปาสักแขวงจำปาสัก สารานุกรมรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนอย่างยั่งยืน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

Development of a Computer Game to Promote Reading Skills of Children with Learning Disabilities

ชลิดา ประชุมวรรณ¹, สุวิช ธีระโคตร²

Chalicha Prachumwan¹, Suwich Thirakote²

บทคัดย่อ

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้คือ เด็กที่พัฒนาการช้า ส่งผลให้การเรียนรู้อ่าน การศึกษาช้ากว่าเด็กปกติในวัยเดียวกัน เนื่องจากไม่มีแรงกระตุ้นในการเรียน ผลการเรียนรู้จึงอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ดังนั้นจึงได้การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ขึ้น โดยมีความมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลทางการเรียนของเด็กโดยใช้เกมที่พัฒนาขึ้น 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กภายหลังจากการเล่นเกมที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 27 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน เรื่องคำควบล้ำ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความพึงพอใจภายหลังจากการเล่นเกม

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.58/83.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เด็กที่เล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านแล้วมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5719 ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนมีความรู้หรือความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น 0.5719 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.19 และมีความพึงพอใจในการเล่นอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ : เกมคอมพิวเตอร์ การส่งเสริมการอ่าน เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

¹ นิสิตระดับปริญญาโทสาขาวิชาสื่ออนุมัติ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่ออนุมัติ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

Children with learning disabilities often demonstrate slow personal development and learning impairments. Their ability to learn is frequently slower than those of normal children, and some appear to lack motivation, resulting in a grade level below the standard. With these facts in mind the researcher decided to design and develop a computer game that would promote the reading skills of children with learning disabilities. The primary objectives of the design and trial phases were 1) explore suitable features of the proposed computer game that would enhance the children's reading skills; 2) examine the effective index of the children's learning achievement by making use of the computer game; and 3) study the children's level of satisfaction following their use of the game. The sample group consisted of 27 children with learning disabilities who attended their Prathomsuksa 5 at Muang Roi-Et School. The participants were selected using the purposive sampling method, and the research instruments were 1) the computer game promoting the participant's reading skills on "cluster"; 2) the participant's learning achievement test; and 3) the participant's satisfaction assessment form. The outcome of the study was better than expected. The outcome indicated that the effectiveness of the computer game to promote the children's reading skill developed by the researcher was 84.58/83.07. Meanwhile, the participants who played the game demonstrated an effective index of 0.5719 indicating that their learning and progress increased 0.5719, calculated as 57.19%. In addition, participants expressed a high degree of satisfaction after they had tried out the computer game.

Keywords : computer game, reading promotion, children with learning disabilities

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มุ่งเน้นโอกาสทางการศึกษาให้มีความเท่าเทียมกัน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนพิการมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้สิทธิและโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) หมวด 2 มาตรา 10 ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและ โอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมี ความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้น พื้นฐานเป็นพิเศษ” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2551)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือเป็นพิเศษเนื่องจากขาดความสามารถไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา นอกเหนือจากวิธีการดูแลแบบตามปกติ ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเด็กเอง โดยออกแบบการดูแลช่วยเหลือเด็กตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของ เด็กแต่ละคน เด็กกลุ่มนี้ควรมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเหมือนกับเด็กปกติทั่วไปตาม สิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษา (ดารณี ธนะภูมิ, 2542) การให้ความช่วยเหลือเด็กที่มี ความบกพร่องทางการเรียนรู้นี้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเด็กที่มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้ถือเป็นการบกพร่องประเภทหนึ่งใน 9 ประเภทของคนพิการ การอ่าน เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพราะมีงานวิจัย จำนวนมากระบุว่า กว่าครึ่งหนึ่งของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อาจมีปัญหาในด้านการอ่าน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อาจมีปัญหาในด้านการอ่าน จะมีความ ยากลำบากในการรับรู้ การแยกแยะ หรือการจำตัวอักษร มีความสับสนระหว่าง ตัวอักษร (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544) การช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้จึงต้องอาศัยสื่อและ

สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความเหมาะสมเพื่อช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ การช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านที่มีประสิทธิภาพมากอย่างหนึ่งในปัจจุบัน คือ การใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก เข้ามาจัดการกับปัญหาการอ่านของเด็ก

ในประเทศไทยได้มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้สร้างสื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ เนื่องจากสื่อที่สร้างขึ้นนี้สามารถสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สามารถเลือกเนื้อหา และรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ตามความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้น สื่อที่สร้างโดยคอมพิวเตอร์สามารถสนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เกมคอมพิวเตอร์ยังมีความสามารถในการตอบสนองกับผู้เล่นในทันที เพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ที่หลากหลายต่อกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยินเสียง รวมไปถึงความสามารถในการโต้ตอบกับสื่อ ทำให้มีการนำเกมคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจเนื้อหาได้ดี (ไพโรจน์ ตรีธนากุลและคณะ, 2546)

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมการอ่าน โดยอาศัยสื่อการเรียนรู้ที่ประยุกต์เอาความสามารถทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับกิจกรรมที่เด็กสนใจและชอบ ก็คือเกม มาใช้ร่วมกันในรูปแบบ “เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้” เพื่อใช้เป็นสื่อสำหรับการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน และเป็นการฝึกฝนการอ่านให้มีการพัฒนาทักษะเพิ่มมากขึ้น และนำสื่อเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทยมาเป็นตัววิเคราะห์หาประสิทธิภาพของเกมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อเกมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาทางด้านอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยใช้เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้เน้นการพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมการอ่านที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีการประเมินคุณภาพสื่อจากผู้เชี่ยวชาญและดัชนีประสิทธิผลทางการเรียนตลอดจนประเมินความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ได้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งในเกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ แต่ละเรื่อง จะแบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย ๆ คือ

1. สำนวนย่นตกน้ำ

- เพื่อเรียนรู้คำศัพท์ที่เป็นคำควบกล้ำระดับง่าย
- สามารถแยกคำศัพท์ที่เป็นคำควบกล้ำและคำที่ไม่ใช่คำควบกล้ำ

2. วงล้อปาเป้า

- เพื่อเรียนรู้คำศัพท์ที่เป็นคำควบกล้ำระดับยากปานกลาง
- สามารถแยกคำศัพท์ที่เป็นคำควบกล้ำและคำที่ไม่ใช่คำควบกล้ำ

3. ฟังให้ทันจับให้ถูก

- เรียนรู้คำศัพท์ที่เป็นคำควบกล้ำระดับยาก
- ฝึกการฟังและออกเสียงคำควบกล้ำได้ถูกต้อง
- สามารถแยกคำควบกล้ำที่ควบกล้ำด้วย ร, ล และ ว ได้ถูกต้อง

เพื่อง่ายต่อการศึกษาทำความเข้าใจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะได้ทำการฝึกทักษะการอ่านไปด้วยในเนื้อหาเกี่ยวกับคำควบกล้ำ ซึ่งเกมแต่ละด้านจะมีทั้งลักษณะที่เป็นการให้ความรู้โดยตรงเสมือนเรียนรู้ไปกับส่วนของการตั้งคำถามด้วยเกมปริศนาเพื่อให้ผู้เล่นได้ใช้ทักษะการคิด การจำ และการอ่านได้ถูกต้อง ในส่วนนี้ผู้เล่นจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกอ่านคำตอบที่คิดว่าถูกต้องด้วยตนเอง

วิธีการดำเนินการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่กำลังเรียนอยู่โรงเรียนเมืองร้อยเอ็ด ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 รวมจำนวนทั้งสิ้น 98 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

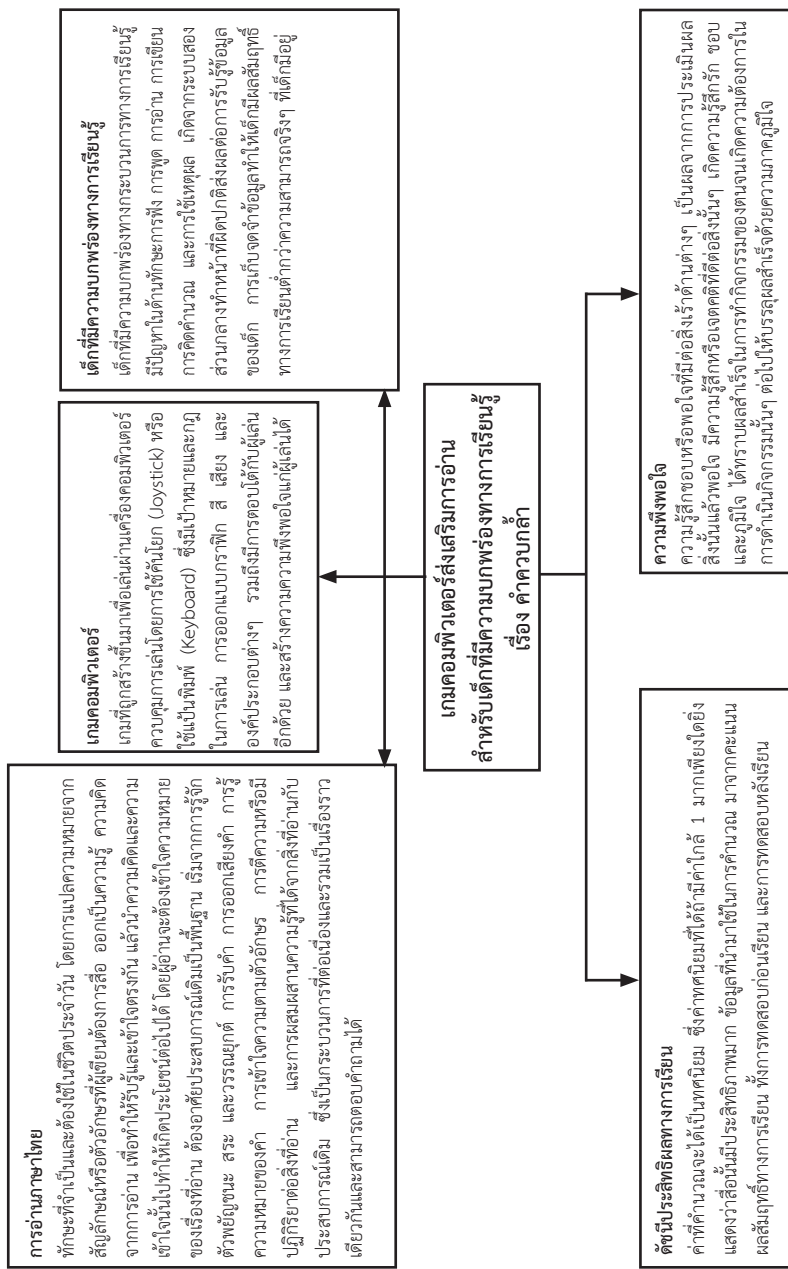
1. เกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาสื่อตามแนวคิดการของ ADDIE MODEL ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ความความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20 และค่าความเชื่อมั่น 0.80 เป็นแบบทดสอบ แบบข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเล่นเกมการอ่านเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

กรอบแนวความคิดของการศึกษาค้นคว้า

กรอบแนวความคิดตามขั้นตอนของ ADDIE MODEL

ขั้น	กระบวนการ	ผลลัพธ์
A Analysis	- วิเคราะห์เนื้อหา - วิเคราะห์เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ - วิเคราะห์เทคโนโลยี	- เนื้อหาวิชาภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - ปัญหาการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ - วิธีการและเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน
D Design	- รูปแบบการนำเสนอเกมส่งเสริมการอ่าน	- Storyboard 14 เฟรม - ผังงาน และโครงเรื่อง
D Develop	- สร้างเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านด้วยโปรแกรม Adobe Flash, Adobe Photoshop และ Adobe Audition	- เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
I Implement	- นำไปตรวจสอบกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อ - ทดลองนำไปใช้กับกลุ่ม Try out	- แก้ไขข้อบกพร่องตามประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ - ปัญหาที่พบระหว่างการทดลองกลุ่ม Try out
E Evaluation	- นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง	- วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้ศึกษาทำการขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระ ได้แก่ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 จัดเตรียมสถานที่และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ โต๊ะเก้าอี้ พูฟ และเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอกับจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน ที่บรรจุลงใน CD-ROM เรียบร้อยแล้ว

จำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่าง แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้สอบถามนักเรียนภายหลังจากทดลองแล้ว พร้อมกับผู้ช่วยการศึกษา คำนวณ 3 คน ในการควบคุมและสังเกตผู้เรียน

1.3 ก่อนทำการทดลอง ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับการอ่าน การหาประสิทธิภาพของเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งหมด ที่ทำกิจกรรมระหว่างเล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผิดทักษะการอ่าน และทำกิจกรรมแต่ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังจากเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 80

1) วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละด้าน และทำแบบทดสอบย่อยหลังจากเล่นเกมจบแต่ละเรื่องแล้ว โดยใช้ค่าร้อยละ หากพบว่า ด้านใดมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละต่ำกว่า 80 จะเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านนั้น ๆ

2) วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการเล่นเกมทุกด้านในแต่ละเรื่อง จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์บอกประสิทธิภาพของเกม ซึ่งจะไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

3) วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภายหลังจากเล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ครบทุกเรื่องแล้ว ซึ่งจะไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

จากนั้นรวบรวมข้อมูลไปตรวจเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนรู้ด้วยเกมและทดสอบหลังเรียนรู้ด้วยเกม แบบ One - Group Pretest - Posttest Design [59] โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวัดความรู้ที่ได้รับจากการทดลอง รวมทั้งเก็บ

ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการเรียนรู้ ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 จัดให้กลุ่มตัวอย่างนั่งประจำเครื่องคอมพิวเตอร์ 1 คนต่อ 1 เครื่อง พร้อมหูฟัง ซึ่งแต่ละเครื่องได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องและโปรแกรมไว้เรียบร้อยแล้ว จากนั้นแนะนำข้อตกลงเบื้องต้นแก่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำเกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาให้กลุ่มตัวอย่างใช้

2.2 ผู้ศึกษาอธิบายขั้นตอนวิธีการเล่นเกมให้กลุ่มตัวอย่างฟัง แล้วให้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้านแรกของเกมสวณน้อยตกน้ำ จากนั้นผู้ศึกษาเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยที่พบด้วยตนเอง แล้วจึงเล่นเกมตามลำดับขั้นตอนของเกมแต่ละด่านจนจบ

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลครบหมดทุกด้านแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องคำควบกล้ำ หลังเรียน (Post – Test) ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นรวบรวมข้อมูลไปตรวจเพื่อทำการวิเคราะห์

3.2 ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้น จำนวน 10 ข้อ ซึ่งในกรณีของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีอ่านข้อคำถามให้เด็กฟังแล้วให้ทำเครื่องหมายลงในแบบสอบถามที่แจกให้คนละ 1 ฉบับ โดยผู้ศึกษาได้ชี้แจงจุดประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจก่อนว่า เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่เล่นจบไปแล้ว จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้อ้างทั้งหมดนำไปวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการดำเนินการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 พบว่า คะแนน

เฉลี่ยจากการเรียนด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านในแต่ละด้าน จำนวน 3 ด้าน (E_1) เท่ากับ 42.29 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.59 และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E_2) เท่ากับ 24.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 ดังนั้น เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จึงมีประสิทธิภาพ ภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.58/83.07 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	50	42.29	1.59	84.58
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	24.93	0.93	83.07
ประสิทธิภาพของเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน (E_1/E_2) เท่ากับ 84.58/83.07				

2. ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลจากการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน พบว่า ดัชนีประสิทธิผลจากการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน เท่ากับ 0.5719 ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น 0.5719 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.19 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผลจากการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนน ทดสอบก่อนเรียน	ผลรวมของคะแนน ทดสอบหลังเรียน	ดัชนีประสิทธิผล E.I.
27	30	490	673	0.5719

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน พบว่า ความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด จำนวน 8 ข้อ คือ ข้อ 5 นักเรียนมีความพอใจกับภาพประกอบในเกมคอมพิวเตอร์ที่มีสีสันสวยงาม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.36) รองลงมา ข้อ 3 นักเรียนเล่นเกมนี้แล้วได้ทั้งความรู้ สนุกสนานเพลิดเพลิน และไม่น่าเบื่อ ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.40)

อภิปรายผล

ในการศึกษาค้นคว้า การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิภาพของเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านภาษาไทยที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.58/83.07 หมายความว่า ผู้เรียนได้ค่าเฉลี่ยจากการเรียนด้วยเกมคอมพิวเตอร์ในแต่ละด้าน (E_1) คิดเป็นร้อยละ 84.58 และได้ค่าเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (E_2) คิดเป็นร้อยละ 83.07 เนื่องมาจากเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบ มีการออกแบบเป็นไปตามขั้นตอนและตามหลักทฤษฎี ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบ มีการนำเกมคอมพิวเตอร์ไปทดลองใช้และแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง จึงทำให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถเล่นได้อย่างอิสระทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไม่ต้องเร่งรีบหรือรอผู้อื่น เนื้อหาเรียงจากง่ายไปหายาก จากเหตุผลดังที่กล่าวจึงทำให้ผู้เรียนที่เรียนด้วยเกมคอมพิวเตอร์มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ดังที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณ งามวิชัย (2545) ที่ได้ศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนหูหนวกในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เกมคอมพิวเตอร์ฝึกทักษะ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่ใช้เกมคอมพิวเตอร์ฝึกทักษะการคิดเชิงเหตุผลนักเรียนหูหนวกชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

มีทักษะความสามารถการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้นหลังการใช้เกมคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภดา เข้มทอง (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง เกมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผลการวิจัยพบว่าเกมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง คำศัพท์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.5/81 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยเกมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกร สงครามและอัญชลี แซ่ลู่ (2552) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์เพื่อเสริมความรู้ทางการเกษตร เรื่องการปลูกผักคะน้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการนำเกมคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการเรียนการสอนเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ เพราะนอกจากจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังสร้างความน่าสนใจและช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้ที่มากขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่า การที่ค่าของ E_1 มากกว่า E_2 นั้น สอดคล้องกับ มนต์ชัย เทียนทอง (2546) ที่กล่าวว่า โดยปกติค่าของ E_2 จะมีค่าต่ำกว่าของ E_1 เนื่องจาก E_1 เกิดจากการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัดหรือคำถามระหว่างบทเรียน ซึ่งเป็นการวัดผลในระหว่างการนำเสนอเนื้อหาหรือวัดผลทันทีที่ศึกษาเนื้อหาจบในแต่ละเรื่อง ระดับคะแนนจึงสูงกว่า E_2 ซึ่งเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบหลังบทเรียนที่ศึกษาเนื้อหาผ่านมาแล้ว

2. ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลจากการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน พบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น 0.5719 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.19 อาจเนื่องมาจากเด็กส่วนมากแสดงความชอบที่ได้เล่นเกม เพราะเป็นการสัมผัสเนื้อหาด้วยประสาทสัมผัสทำให้เกิดการเรียนรู้และความจำได้ และเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้นมีการดำเนินการสร้างอย่างมีระบบตามขั้นตอน มีการจัดรูปแบบที่สามารถทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา มีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว สีและเสียง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ไม่มีอาการเบื่อหน่าย มีความรู้สึกริสรเสรี ไม่เคร่งเครียด สามารถเล่นได้ซ้ำๆ ได้หลายครั้ง นอกจากนี้เกมคอมพิวเตอร์ยังได้ผ่านการหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถ

ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเนียง สียาดา (2550) ที่ได้ศึกษาพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง เวลา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6900 ซึ่งหมายความว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ มีความรู้ หรือมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 69.00 และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ทิพวรรณ อุเทศ (2549) ได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ เรื่อง การผันอักษรสาม หมู่และชนิดของคำไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้น มีดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.70 หมายความว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 70 จึงกล่าวได้ว่าบทเรียน คอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลมาจาก ความน่าสนใจของบทเรียน ความต่อเนื่องของเนื้อหา การเสนอเนื้อหาตามลำดับความ ยากง่ายเป็นพื้นฐาน ความรู้ที่ต่อเนื่อง จึงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น จึงสมควร นำไปใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย ในโรงเรียนและเผยแพร่ไปยังผู้สนใจต่อไป

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของเด็กที่มีต่อเกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน พบว่าเด็กมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกมคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้นมีสีสันสวยงาม สอดคล้องกับเนื้อหา มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย นอกจากก่อให้เกิดความรู้ เด็กยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ด้วย เกม ทั้งยังไปกระตุ้นทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และสามารถนำสิ่งที่ได้ จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้ จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อเกมคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับ เอษณะ สัจจสวัสดิ์ (2538) ได้ศึกษาผลของ เกม การสอนที่เสนอในช่วงเวลาที่ต่างกัน ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยใช้กลุ่ม ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลของเกมการสอนที่ เสนอในช่วงเวลาที่ต่างกัน ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คือ ช่วงก่อนเรียน ช่วง ระหว่างเรียน และช่วงท้ายบทเรียนนั้นจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และความชอบเรื่องเกมพบว่า นักเรียนส่วนมากแสดงความชอบที่ได้เล่นเกมประกอบ กับบทเรียน และนักเรียนในกลุ่มที่เล่นเกมหลังจากจบบทเรียน แสดงความชอบใน ระดับสูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา เจริญสม (2549) ที่ ได้ทำการศึกษา การสร้างชุดกิจกรรมโดยใช้สื่อเกมคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาความ

สามารถในการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสามัคคีสงเคราะห์ จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.42) สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมโดยใช้สื่อเกมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเชิงระบบเพิ่มขึ้น และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในด้านสื่อเกมคอมพิวเตอร์และด้านการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบอยู่ในระดับ ดีและดีมากตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานิพนธ์กร สงครามและอัญชลี แซ่ลู่ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์เพื่อเสริมความรู้ทางการเกษตร เรื่องการปลูกผักคะน้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเล่นเกมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.75$) ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านคุณลักษณะของเกมพบว่า หัวข้อที่มีคะแนนความพึงพอใจสูงสุด คือ วิธีการเล่นไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนตัวอักษรอ่านได้ง่าย ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม รวมทั้งภาษาที่ใช้เข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีความพึงพอใจว่าการเล่นเกมนี้ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกผักคะน้า ทำให้การเรียนรู้วิชาด้านการเกษตรมีความสนุก สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และอยากให้เพิ่มระยะเวลาในการเล่นเกมนานขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรนำเกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อทางเลือกในการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ที่มีปัญหาทางด้านการอ่านต่อไป

1.2 ควรนำเกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับโรงเรียนอื่นที่มีเด็กที่มีความบกพร่องทาง การเรียนรู้ได้ใช้ด้วยเพื่อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

1.3 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมคอมพิวเตอร์ส่งเสริมการอ่าน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ครูควร

ชี้แจงขั้นตอนวิธีการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้ได้ทุกคนทราบก่อน และควรเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาทางด้านอื่น ๆ ได้แก่ การพูด การฟัง การเขียน ได้

2.2 ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้โดยใช้เกมส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กับวิธีการสอนโดยใช้สื่ออื่นๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ณัฐกร สงคราม และอัญชลี แซ่ลู่. (2552). การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์เสริมความรู้ทางการเกษตร เรื่อง การปลูกผักคะน้า. วารสารพัฒนาการเกษตร ปีที่ 1 ฉบับที่ 2

ดารณี ณะภูมิ. (2542). การสอนเด็กปัญญาอ่อน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ทิพวรรณ อุเทศ. (2549). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ เรื่องการผันอักษรสามหมู่และชนิดของคำไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพโรจน์ ตีรณธนากุล, ไพบูลย์ เกียรติโกมล และ เสกสรร แยมพินิจ. (2546). การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอน สำหรับ e-Learning. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- มนต์ชัย เทียนทอง. (2546). การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผลิตตำราเรียน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วิชุดา เจริญสม. (2549). การสร้างชุดกิจกรรมโดยใช้สื่อเกมคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2544). ความบกพร่องในการเรียนรู้หรือแอลดี: ปัญหาการเรียนรู้ที่แก้ไขได้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศุภดา เข้มทอง. (2546). ผลการเรียนรู้วิชาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2551). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำเนียง สียาดา. (2550). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง เวลา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวรรณา ยงวณิชย์. (2545). การศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนหูหนวกในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เกมคอมพิวเตอร์ฝึกทักษะ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เอษณะ สัจจสวัสดิ์. (2538). ผลของเกมการสอนที่เสนอในช่วงเวลาที่ต่างกันในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ Survey Concerning State Problems and the use of Information Technology by Students in the Faculty of Arts and Science, Kalasin Rajabhat University

อัญญпарย์ ศิลปนิลมาลย์¹

Unyaparn Sinlapaninman¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 36 คน และนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 543 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ และ 2) แบบสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ เห็นว่า 1) นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย 2) ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ให้ความรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง 3) นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก และ 4) มีความต้องการจัดอบรมเพื่อสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษา อยู่ในระดับมาก

¹ อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

นักศึกษา เห็นว่า 1) นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์มีการให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง 3) นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก และ 4) มีความต้องการเข้ารับการอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, ความคิดเห็น

Abstract

This research project sampled students at the Faculty of Arts and Science at Kalasin Rajabhat University. Specifically, the purpose of the research project was to examine the student's familiarity and capabilities with respect to the use of information technology (IT). The sample subjects, selected by purposive sampling, were 36 lecturers and 543 students. The instruments used were 1) a 5-rating – scale questionnaires covering the lecturers' opinions of the student's abilities, and 2) a survey revealing the way students use information technology. The statistics used for analyzing data were percentage, mean, and standard deviation. The results of the study were as follows: The lecturers' opinion was 1) students gained knowledge and ability in using information technology (IT) at a low level. 2) Lectures' thought they taught the students IT at a moderate level. 3) the teachers thought students had IT problems at a high level and 4) training for IT was needed at a high level.

The students' opinion was 1) they gained knowledge and the ability to use information technology (IT) at a moderate level. 2) They thought the lectures they attended helped them with IT at a moderate level. 3) They thought they had IT problems at a high level, and 4) training for IT was needed at a high level.

Keyword : using information technology, student and teacher opinions

บทนำ

ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศที่มีจำนวนมากมหาศาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ CAI หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Book บทเรียนบนเครือข่าย หรือ WBI สื่อซีดีรอม หรือ CD-ROM ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Library ระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้หรือ LMS การอบรมผ่านเครือข่ายหรือ WBT คอมพิวเตอร์ เทป โทรทัศน์ วีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังนั้นจากความสำคัญและบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำทักษะดังกล่าวมาใช้ในการเรียนรู้ มาใช้จัดการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ จนถึงองค์ความรู้ ทั้งในการกำหนดองค์ความรู้ แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ จัดเก็บความรู้ และเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และทักษะที่พึงประสงค์ในทุกระดับการศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีผลการเรียนรู้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552 : 2-11) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ด้านที่ 5 ให้ความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งบัณฑิตระดับปริญญาตรี ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลได้ (ทิตนา แหมมณี, 2553 : 7) มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ส่งผลต่อความต้องการของบัณฑิตในรายงานการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2552 : 2-5) พบว่า บัณฑิตมีความต้องการให้มหาวิทยาลัยเพิ่มรายวิชา และเพิ่มความรู้ทางทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เนื่องจากความรู้ความสามารถพิเศษในด้านการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นทักษะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน การประกอบอาชีพ และการได้งานทำ

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ในฐานะที่เป็นสาขาวิชาที่มุ่งจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาสนองรับนโยบายของมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การจัดอบรม ตลอดจนการวิจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะดำเนินการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรม จัดอบรม ตลอดจนการวิจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อไป

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ อาจารย์ และนักศึกษาที่สังกัดคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ 1) สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ 2) วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม 3) ภาษาอังกฤษ 4) การศึกษาปฐมวัย 5) คอมพิวเตอร์ศึกษา 6) ภาษาไทย 7) คณิตศาสตร์ 8) วิทยาศาสตร์ทั่วไป 9) สารสนเทศศาสตร์ 10) การจัดการวัฒนธรรม และ 11) บริหารธุรกิจ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

1.1.2 นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 1,772 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.2.1 อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 36 คน
คิดเป็นร้อยละ 57

1.2.2 นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 543 คน
คิดเป็นร้อยละ 30

การสุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบโควตา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

2.2 แบบสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

แบบสำรวจทั้ง 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคิร์ท ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (พิสุทธา อารีราษฎร์, 2551 : 176) ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 ขั้นเตรียมการ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง, กำหนดกรอบประเด็น และร่างข้อคำถาม, นำร่างแบบสำรวจความคิดเห็นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อคำถาม ความครอบคลุมข้อคำถาม และ จัดทำแบบสำรวจ เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา

3.2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยแจกแบบสำรวจความคิดเห็นให้กลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมแบบสำรวจความคิดเห็น

3.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินข้อมูล สรุปผลการวิจัย และตีพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษา ด้วยแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลการสำรวจความคิดเห็นเชิงปริมาณ

ของอาจารย์ และการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์ (พิสุทธา อารีราษฎร์, 2550 : 176) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 – 5.00 หมายความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 – 4.49 หมายความว่า เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 – 3.49 หมายความว่า เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 – 2.49 หมายความว่า เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.49 หมายความว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเชิงคุณภาพ (Content Analysis) จากคำถาม ปลายเปิดโดยการตีความและสรุปผล

ผลการศึกษา

1. อาจารย์ มีความคิดเห็นว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า 1) นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.74) 2) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$, S.D. = 0.75) 3) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.74) 4) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 0.84) 5) ความต้องการให้นักศึกษามีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.72) 6) ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์มีการให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 0.59) 7) มหาวิทยาลัย/สาขาวิชา มีการจัดอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 0.64) 8) ความต้องการในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของอาจารย์แต่ละสาขาวิชามีความคิดเห็นว่า นักศึกษาในสาขาวิชาของตนมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเรียงลำดับ

จากมากไปน้อย คือ นักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.52), สารสนเทศศาสตร์ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.58), วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.00), ภาษาไทย ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.00), วิทยาศาสตร์ทั่วไป ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.00), การจัดการวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.00), บริหารธุรกิจ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.00), คอมพิวเตอร์ศึกษา ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.45), การศึกษาปฐมวัย ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.58), ภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.50) และวิทยาการคอมพิวเตอร์ ($\bar{x} = 2.33$, S.D. = 0.58) ทั้งนี้ อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้นักศึกษามีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสืบค้น และ E-Commerce (พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์)

2. นักศึกษา มีความคิดเห็นว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 1.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า 1) นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 1.01) 2) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.93$, S.D. = 0.57) 3) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.61$, S.D. = 0.70) 4) นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.64) 5) นักศึกษามีความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.88) 6) ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์มีการให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.57) 7) มหาวิทยาลัย/สาขาวิชา มีการจัดอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$, S.D. = 0.59) และ 8) นักศึกษามีความต้องการเข้ารับการอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละสาขาวิชามีความคิดเห็นว่า นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.53), ภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.70), การศึกษาปฐมวัย ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.66), ภาษาไทย ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.72), คณิตศาสตร์ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.78), วิทยาศาสตร์ทั่วไป ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.85),

บริหารธุรกิจ ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.89), วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.75), สารสนเทศศาสตร์ (=3.50 , S.D. = 0.71), คอมพิวเตอร์ศึกษา ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 1.16) และวิทยาการคอมพิวเตอร์ ($\bar{x} = 2.47$, S.D. = 1.24)

ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้นักศึกษามีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสืบค้น และการสร้างแอนิเมชัน

วิจารณ์และสรุปผล

วิจารณ์

1. นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีสาขาวิชาที่เป็นสาขาทางคอมพิวเตอร์จำนวนน้อยกว่าสาขาวิชาทางด้านอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามจึงเป็นนักศึกษาที่ไม่ได้สังกัดสาขาวิชาทางคอมพิวเตอร์ จึงไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะในการใช้เทคโนโลยีมากเท่ากับนักศึกษาที่สังกัดสาขาวิชาทางคอมพิวเตอร์

2. อาจารย์ และนักศึกษามีความต้องการในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$ และ 3.79 ตามลำดับ) ทั้งนี้ เนื่องจากยังพบว่า นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$ และ 3.79 ตามลำดับ) เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาขึ้นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ และมีการฝึกทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ แม้เคยได้รับการอบรมมาแล้ว ก็ยังมีความต้องการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเป็นสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อไป สอดคล้องกับมาตรฐานมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551 : 2-11)

3. เมื่อเปรียบเทียบทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอ ในการจัดเก็บข้อมูล และในการประมวลผลข้อมูล พบว่า นักศึกษามีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล ต่ำกว่าทักษะอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจาก มีวิชา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผล

ข้อมูลจำนวนน้อย เช่น วิชาทางการวิจัย วิชาที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่างๆ การอบรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล ดังนั้น จึงทำให้นักศึกษามีทักษะ ดังกล่าว ต่ำกว่าทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอ และในการจัดเก็บข้อมูล

4. เมื่อพิจารณาปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นักศึกษาที่ไม่ได้เรียน สาขาทางด้านคอมพิวเตอร์จะมีปัญหามาก ทั้งนี้ เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอน มีวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต เป็นวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป ที่มหาวิทยาลัย เปิดให้นักศึกษาทุกสาขาวิชาได้เรียน (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2543 : 271) ซึ่ง ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการนำไปใช้ในการเรียน ดังนั้น นักศึกษาจึงมีความต้องการเข้ารับการอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ เพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปผล

1. อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มีความคิดเห็นว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.89) สอดคล้องกับความคิดเห็นที่อาจารย์ เห็นว่า นักศึกษามีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.74) จึงต้องการในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แก่นักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.80) เพื่อแก้ปัญหาให้นักศึกษามี ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มีความคิดเห็นว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.25) ซึ่งทำให้นักศึกษามีปัญหาในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 1.01) นักศึกษาจึงต้องการ ในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักศึกษาอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.88) และเป็นการอบรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์ ซึ่งนักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่า ในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์มี การให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.57)

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2553). **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา : กลยุทธ์การสอน.**
กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศึกษาศาสตร์และการเมือง.
- พิสุทธา อารีราษฎร์. (2551) **การพัฒนาซอฟต์แวร์ทางการศึกษา.** มหาสารคาม :
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. (2552) **รายงานการสำรวจภาวะการดำเนินงานทำของ
บัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.**
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง
มาตรฐานอุดมศึกษา.**
- สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. (2543) **หลักสูตร
สถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2543.**

การศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาล ในจังหวัดกาฬสินธุ์

A Study of Achievement in the Administration of Child Development Centers Affiliated With Municipalities in Kalasin Province

ทองสา คำสุเรศ¹, ดร.ธีระ ภูดี², ดร.อมร มะลาศรี³

Thongsa KhamSuret¹, Dr. Theera Phudee², Dr. Amorn Malasri³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ประชากรเป็นหน่วยในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 68 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 199 คนและครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 204 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางและการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า 1) ควรจัดตั้งเวทีประชาคม นำเสนอข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสภาท้องถิ่น 2) ควรสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองและชุมชน 3) สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก 4) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่างๆ และตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน 5) ควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 6) ควรพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คำสำคัญ : ผลสำเร็จการบริหาร, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

² อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

Abstract

This research aimed to study (1) achievements in the administration of child development centers affiliated with municipalities in Kalasin province and (2) suggestions for developing the administration of child development centers affiliated with municipalities in Kalasin province. The population consisted of 68 directors of education division, 199 chairpersons of child development centers, and 204 teachers. The instrument was a rating scale questionnaire. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation. The results of data analysis were presented in the form of tables and the descriptive method.

The results of this research revealed that overall, the achievement in administration of child development centers affiliated with municipalities in Kalasin province was at the high level. With regard to suggestions for further developing the administration of child development centers, the following was considered: (1) organize a people forum and elicit the opinions of persons involved with the original organization and local councils; (2) construct a good relationship between the centers, guardians and communities; (3) the location of a child development center should be appropriate and the centers should have sufficient equipment for young children; (4) organize activities that promote the development in various aspects of young children, corresponds to their interest, and promote creative thinking, (5) organize an ongoing public relations program that helps the community learn about the administration of a center, and (6) develop a child development center as a place for exchanging knowledge.

Keywords : Achievement in Administration, Child Development Center

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีสาระที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระบุเอาไว้ส่วนที่ 8 สิทธิและเสรีภาพทางการศึกษา ใน 3 มาตรา คือ มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และมาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จัดการศึกษา อบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย (สุชาติ สมสวนจิต, 2547 : 1)

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้การแก้ไขปัญหาและการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง เทศบาลมีภารกิจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้หลายประการ ส่วนที่เกี่ยวกับเด็กได้กำหนดไว้ให้มีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10) โดยหน้าที่ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดการถ่ายโอนงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก คือ ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต งานสวัสดิการสังคม (การสังคมสงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส) กระทรวงมหาดไทยกำหนดการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนดประเภทของกลุ่มงานนี้เป็นหน้าที่ที่ต้องทำและทุกเทศบาลต้องดำเนินการ โดยเทศบาลจะได้รับงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกกิจกรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 ประกอบด้วย ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก เงินประกันสังคม และค่าวัสดุการศึกษา (อัตราเดชวราหยา, 2548 : 2-3) ซึ่งโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานต่างๆ มีจุดประสงค์คล้ายคลึงกันคือ ต้องการพัฒนาเด็กทางร่างกายและจิตใจให้มีความเจริญเติบโตตามวัย เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับการเข้าเรียนภาคบังคับและให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองโดยผ่านเด็ก และกิจกรรมที่จัดในสถานเลี้ยงเด็กมีความแตกต่างกันไปบ้างซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงาน

การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 41 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนให้ท้องถิ่นนั้นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดการศึกษา ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กตามระเบียบกฎหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งปัจจุบันเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น 207 แห่ง ใน 18 อำเภอ โดยเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านศักยภาพบุคลากรและงบประมาณ จึงประสบปัญหาต่างๆ หลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านการดำเนินงานการบริหาร

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์

เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวในการยกระดับคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลและเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลที่ตนสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

วิธีวิจัย และการวางแผนการทดลองทางสถิติ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 471 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 68 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 199 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 204 คน (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์, 2555 : 13)

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและมอบหมายให้ผู้ดูแลศูนย์แต่ละศูนย์ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมคืนภายใน 4 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 417 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็น และนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

ผลการศึกษา

พบว่า

1. ผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมาก ไปน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ การจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การนำเรื่องที่เป็นประเด็นในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น และการพิจารณาเสนอแผนงาน โครงการงบประมาณในการส่งเสริม พัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2 ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ บุคลากรสามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเพียงพอและบุคลากรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย

1.3 ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี และมีความปลอดภัยพื้นที่รับประทานอาหารมีความสะอาดเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก สถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัวแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้างเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะ และบริเวณพื้นที่สำหรับการนอนมีการระบายอากาศที่ดี ปลอดภัย ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างมีความเหมาะสม

1.4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เด็กปฐมวัยสนใจร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ และเด็กปฐมวัยมีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องธรรมชาติ สิ่งต่างๆ รอบตัว มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง เทศบาลสามารถให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการพัฒนาการต่างๆ ของเด็ก และเทศบาลสามารถให้การบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยอยู่ในความดูแลของเทศบาล

1.6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานพัฒนาเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการส่งแผนงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้นสังกัดพิจารณาเห็นชอบ และจัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงาน ตามกำหนดการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลใน จังหวัดกาพหิณธุ์ พบว่า

2.1 ด้านการบริหารจัดการ ควรจัดตั้งเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการ ของชุมชนในการจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกครั้ง นำเสนอข้อคิดเห็นของผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสภาท้องถิ่น การเสนอแผนงานหรือโครงการตลอดจนงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ฯ ต้องเป็นไปตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กต้องทำ อย่างมีศักยภาพ สนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 ด้านบุคลากร โครงสร้างการบริหารจัดการต้องเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ การจัดการศึกษาของเทศบาล บุคลากรต้องสามารถสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชน

2.3 ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องไม่มีหลุมหรือบ่อที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคารอย่าง เด็ดขาด บริเวณพื้นที่รับประทานอาหารต้องมีความสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กมีความเหมาะสม ไม่ไกลชุมชน เดินทางมาได้สะดวกรวดเร็ว บริเวณพื้นที่สำหรับ การนอน มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดภัย ไม่มียุ่ง แล้งวัน หรือเสียงรบกวน

2.4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องจัด กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็ก รวมทั้งตอบสนองความสนใจและ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนเด็กปฐมวัย มีความสนใจและร่วมกิจกรรม

ด้านดนตรีและการแสดงที่ศูนย์พัฒนาเด็กจัดขึ้น เด็กมีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติและสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการพัฒนาพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น ผู้นำที่บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยอยู่ภายใต้ ความดูแลของเทศบาล

2.6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องมีการดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องเสริมสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปผลและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยนำอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนา เด็กเล็กของเทศบาล ในจังหวัดกาฬสินธุ์ครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตามกรอบมาตรฐานดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2553 ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ผลสำเร็จการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับศราวุธ สังกะเพศ (2544 : 82-85) ที่ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับดี อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในระดับกรม จังหวัด อำเภอ ได้มอบหมายนโยบาย แผนงานที่ชัดเจนให้ถือปฏิบัติและมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนได้พยายามจัดสรรงบประมาณ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากการที่ได้แต่งตั้งคณะผู้ตรวจติดตามการดำเนิน

งานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับกรม คือ ผู้ตรวจราชการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เดินทางมาตรวจศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ปีละหนึ่งครั้ง และในระดับจังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจติดตามในระดับจังหวัดออกติดตามประเมินผลเป็นเขตพื้นที่ โดยแต่งตั้งจากข้าราชการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตำแหน่งท้องถิ่นอำเภอผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษาในพื้นที่และตัวแทนจากผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เล็ก และสอดคล้องกับสิริขชา วงศ์ประทุม (2553 : 122-123) ที่ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พิจารณาเสนอแผนงานและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักวิชาการ ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของเทศบาล บุคลากรสามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองชุมชน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กไม่ควรมีหลุม หรือบ่อน้ำที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กต้องมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็กด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ได้รับการเสนอแนะว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรดำเนิน

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับระเบียบ จันทรชมภู (2551:102-104) ที่ได้ศึกษาการประเมิน การบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนา การบริหารงานวิชาการ ควรมีการส่งเสริมการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำ ผลงานทางวิชาการ ควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการทำสื่อการเรียนการสอน และ ศึกษาดูงาน ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และเหมาะสมกับโครงการ ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการมอบหมายและแต่งตั้ง ภาระงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ควรมีการส่งเสริมให้ได้รับความก้าวหน้า เพื่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรมีการส่งเสริม ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและควรมี การประชาสัมพันธ์งานของสถานศึกษา ผลการวิจัยของ วีรยา จันทรา (2551 : 89-93) ที่ได้ศึกษาการประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัด อุบลราชธานี ซึ่งการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสังกัดเทศบาล จังหวัด อุบลราชธานี ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของ สถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล ด้านสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และด้าน การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีผล การประเมินผ่านเกณฑ์ทุกด้าน ข้อเสนอแนะแก้ไข คือ ควรจัดอบรมให้ความรู้ แก่คณะผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทุกคน ครูผู้สอนควรเน้นการฝึกฝนทักษะให้ แก่นักเรียนในภาคปฏิบัติมากขึ้น สถานศึกษาต้องลดกิจกรรมบางอย่างลงเพื่อให้ การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปตามแผน และควรมีการนิเทศ กำกับติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลสำเร็จการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในครั้งนี้ มาจากการวางแผนและเตรียมพร้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 6 ด้าน หน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่มีลักษณะเดียวกันที่สนใจสามารถนำประเด็นคำถามในแต่ละด้านไปปรับใช้ให้เหมาะสมได้

1.2 การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามมาตรฐาน การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมมีผลสำเร็จ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีบางประเด็น คำถามในบางด้านของมาตรฐานการดำเนินงานที่อยู่ในระดับปานกลาง จึงควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของมาตรฐานการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ทำให้ผู้ปกครองเด็กมีความต้องการที่จะส่งลูกของตนเอง เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หลักสูตรการเรียน การสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตารางกิจกรรมในแต่ละวัน การฝึกฝนทักษะด้าน ต่างๆ ของเด็ก การวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กและการจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐและของเอกชน

2.3 ควรมีการศึกษาแรงจูงใจของกลุ่มตัวอย่างเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ผู้ปกครองเด็กที่ส่งลูกเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐและกลุ่มผู้ปกครองเด็กที่ ส่งลูกเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ระเบียบ จันทร์ชมภู. (2551). การประเมินการบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็น
พื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์
เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- วีรยา จันทรา. (2551). การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน
สังกัดเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา)
อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศราวุธ สังกะเพศ. (2544). การประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี้ย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. (การเมืองการปกครอง) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- สิรัชชา วงศ์ประทุม. (2553). การประเมินประสิทธิผลการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.
รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ) มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชาดา สมสวนจิต. (2547). ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.
รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ) มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์. (2555). ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2555.
กาฬสินธุ์ : สำนักงานท้องถิ่น จังหวัดกาฬสินธุ์.
- อัครเดช วรหาญ. (2548). ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการศึกษาค้นคว้า
อิสระ รป.ม. (การเมืองการปกครอง) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

Teacher Development in Organizing an Integrated Learning Experience for Young Children : A Case Study of the Child Development Center of Rong Kham Sub-District Municipality, Rong Kham District, Kalasin Province

เอ็มไพร์ อันโนนจารย์¹, ดร.ธีระ ภูติ², ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน³
Eimpai Unnonjan¹, Dr. Theera Phudee², Dr. Saksit Rittilun³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) แนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ และ 3) ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัยและครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 6 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบประเมิน และแบบสะท้อนผลการพัฒนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลในเชิงบรรยาย

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

² อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า เทศบาลมีนโยบายและแผน มียุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นพัฒนาครูโดยการอบรมและศึกษาดูงาน แต่ครูยังขาดความรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ แนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาครู และผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้และมีความมั่นใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This study focused on three components of a teacher development project (1) the current state of teachers who organize the integrated learning experience at the Child Development Center of Rong Kham Sub-District Municipality, Rong Kham district, Kalasin province, (2) the guidelines for developing teachers in organizing an integrated learning experience, and (3) the results of developing teachers in organizing an integrated learning experience. There were 6 participants consisting of 5 teachers and the researcher. Instruments comprised a record form for literature review, a semi-structured interview form, a test, an observation form, an evaluation form, and a reflection form. The quantitative data were analyzed with percentage and mean, while the qualitative ones were analyzed using a content analysis and were presented descriptively.

The results of this research revealed that with regards to the current state of teachers organizing an integrated learning experience, the municipality had a policy and action plan for the child development center. It also had strategies for organizing a variety of learning activities. The municipality emphasized teacher development by encouraging the teachers to attend a training course and a study visit; however, the teachers' knowledge pertaining to organizing an integrated learning experience was at a low level. Regarding guidelines for developing teachers, a workshop on organizing an integrated learning experience was employed to develop the teachers. After developing, the results indicated that the participants acquired a higher knowledge and a higher degree of confidence in organizing an integrated learning experience.

Keyword : Integrated Learning Experience, Child Development Center

บทนำ

สภาพวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงได้สร้างความกดดันให้เกิดความจำเป็น อย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทยให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ จากผลงานวิจัยทางการแพทย์พบว่าเด็กปฐมวัยไทยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 พัฒนาการล่าช้าไม่สมวัยโดยมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นตามอายุ แสดงว่าเด็กเหล่านี้ขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมทั้งจำนวนเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาพิเศษมีเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองของเด็กและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดตัวเด็ก คือ ครูผู้ดูแลเด็กจึงได้ตระหนักถึงปัญหาที่มีการแผ่รังวงและดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ทุกกลุ่มตั้งแต่แรกเกิดตลอดจนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการ ศักยภาพของเด็ก และปัญหาทางสังคม ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็ก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไป (นริศรา ชมจุมจัง, 2550 : 36) จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความคาดหวังและผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับเพื่อให้การศึกษาที่จัดโดยสถานศึกษาทุกแห่งมีมาตรฐาน ทัดเทียมกันสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น จำเป็นต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรฉบับนี้ไปพัฒนาเด็กได้ถูกต้องและเหมาะสมมีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงมหาดไทย, 2550 : 17)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและกำหนดให้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้ประกาศใช้แผนการ

กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตามแผนดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาทั้งการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบจากหน่วยงานต่างๆ ภายในปี 2553 เป็นต้นไป ตามความพร้อมและความเหมาะสมของท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย, 2546 : 45)

สภาพปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยให้กับเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3-5 ปีเด็กที่อยู่ในเทศบาลตำบลร่องคำ 13 หมู่บ้าน โดยยึดหลักการแนวการสอนและวัตถุประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และด้านคุณธรรมจริยธรรม ในปีการศึกษา 2555 มีเด็กนักเรียน จำนวน 227 คน ศูนย์ที่สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำทั้ง 2 แห่ง ครูผู้ดูแลเด็กจำนวน 12 คน จากการนิเทศภายในศูนย์ฯ ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2555 เกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยพบว่าครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ จำนวน 6 คน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอนุปริญญา และในปีการศึกษา 2548 กรมปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายให้ครูผู้ดูแลเด็กที่ยังไม่จบปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัยให้ศึกษาต่อให้จบจึงจะสามารถบรรจุเป็นครูผู้ดูแลเด็กได้ ดังนั้นครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำจะจบวุฒิการศึกษาปริญญาตรีเอกการศึกษาปฐมวัยภาคพิเศษส่วนมาก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กจำนวนนี้รวมทั้งผู้วิจัยยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการ ครูผู้ดูแลเด็กมีปัญหาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในชั้นเรียน การผลิตสื่อตามหน่วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ ตลอดจนไม่เข้าใจวิธีการวัดและประเมินความพร้อมตามหลักสูตรปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงทำให้ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำทุกคน มีความต้องการและ

สมัครใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาตนเองเกี่ยวกับกระบวนการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดกาฬสินธุ์, 2556 : 13)

ดังนั้นการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการพัฒนาครูผู้ดูแล
เด็กเป็นการทำให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถและความชำนาญมากขึ้น ซึ่ง
สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานได้รับผลจาก
การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพประสิทธิภาพสูงขึ้น การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเป็นการลงทุน
ระยะยาว (Long Term Development) ในช่วงระยะเวลาก่อนนี้หน่วยงานต่างๆ จึง
ไม่ค่อยดำเนินการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงหรือเมื่อพัฒนาครู
ผู้ดูแลเด็กที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา เช่น สถาบันทางการศึกษา ศูนย์อบรมเด็ก
ก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานอก
โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา
เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการ
พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนการพัฒนาเทคนิคการสอนวิธีต่างๆ ซึ่ง
วิธีการจัดกิจกรรมในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเหล่านี้ก็เพื่อตอบสนองและส่งเสริมความ
ต้องการความเจริญก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติเองการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาจะประสบ
ผลสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาหรือไม่ขึ้นอยู่กับศักยภาพ
คุณภาพของครูผู้ดูแลเด็กซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (สมควร
จงเจือกกลาง, 2553 : 56)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็ก มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนใน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลร่องคำ 2 อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงสนใจที่
จะศึกษาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการให้กับเด็กศูนย์พัฒนาเด็ก
สังกัดเทศบาลร่องคำทั้ง 2 แห่ง ให้มีประสิทธิภาพ เด็กจะได้มีพัฒนาการครบทั้ง
4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ อารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จะนำ
เอาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และใช้เป็น
แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาในหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) Grundy (1987) Zuber-Skerritt (1991) และ McKernan (1991) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการดำเนินการดังนี้

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกสรุปการศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบทดสอบ

วิธีวิจัยและการวางแผนการทดลองทางสถิติ

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ประกอบด้วย ผู้วิจัย และครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ 1 และ 2 จำนวน 6 คน
2. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูชำนาญการด้านปฐมวัย จำนวน 2 คน

การเก็บข้อมูล

1. สรุปผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้แบบบันทึกสรุปการศึกษาเอกสาร

2. สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3. ทดสอบความรู้ความเข้าใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยก่อน โดยใช้แบบทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา สรุประเด็น (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลในเชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) ส่วนผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจนำเสนอโดยใช้ร้อยละและค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก ด้านการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนแบบบูรณาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการดำเนินการดังนี้

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการประชุม คู่มือการพัฒนาครู และแบบประเมิน

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการ และการจัดทำคู่มือการพัฒนาครูที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา สรุประเด็น (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลในเชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) และข้อมูลที่ได้จากการประเมิน คู่มือจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียน การสอนแบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการดำเนินการดังนี้

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบ แบบสะท้อนผลการพัฒนา (After Action Review) และแบบสังเกต

การเก็บข้อมูล

1. ทดสอบความรู้ความเข้าใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยหลังการอบรม โดยใช้แบบทดสอบ
2. การสะท้อนผลการพัฒนา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้บันทึกสะท้อนผลการพัฒนา โดยใช้แบบสะท้อนผลการพัฒนา (After Action Review)
3. การสังเกตพฤติกรรมการสอนกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยใช้แบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็น (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เทศบาลตำบลร่องคำมีนโยบายและแผนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมียุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เน้นที่จะพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กโดยการส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากยุทธศาสตร์ดังกล่าว เทศบาลร่องคำได้มีโอกาสดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์เทศบาลตำบลร่องคำและนโยบายของผู้บริหาร ทั้งยังกำหนดทิศทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ได้วางไว้ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการโดยรวม ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านแผนการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่แผนการจัดการศึกษาไม่ได้มีการบูรณาการแต่อย่างใด ซึ่งต่างเข้าใจในการบูรณาการหรือการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กไม่เหมือนกัน อีกทั้งยังไม่มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบบูรณาการใดๆ มาก่อน ซึ่งเห็นได้ชัดจากผลสะท้อนของคะแนนทดสอบก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้คะแนนเฉลี่ยเพียง 16.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยคิดเป็นร้อยละ 41.25 ของคะแนนเต็มทั้งหมด

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การสอนแบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี โดยวิทยากรได้ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำเพิ่มเติมในส่วนต่างๆ ที่ยังไม่สมบูรณ์ของการจัดทำแผน กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากวิทยากรที่มานำ มีการซักถามในขั้นตอนที่ยังไม่เข้าใจเพื่อสามารถนำไปจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการได้จริง ผลการประเมินคู่มือการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการพบว่า โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.60$) เมื่อพิจารณาทีละรายการโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยมีผลดังนี้ 1) ความเป็นประโยชน์ของคู่มือ 2) ความเหมาะสมของคู่มือ 3) ความเป็นไปได้ของคู่มือ สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กที่มีความเหมาะสมได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้คู่มือการอบรมที่มีความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับดี

3. ผลการศึกษาการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผลการทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการมากขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการเท่ากับ 16.5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.25 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมพบว่าเท่ากับ 35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.5 เพิ่มขึ้นมาร้อยละ 46.25 ผลจากการสังเกตผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความกระตือรือร้นในการอบรม มีการจดบันทึกและร่วมปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการมากขึ้น คิดว่าสามารถนำความรู้จากการอบรมที่ทางวิทยากรนำเสนอไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาแบบบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ ได้จริง และจะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อตัวผู้เรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสะท้อนผล (After Action Review : AAR) ในการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้

พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความมุ่งหวังว่าจะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมในครั้งนี้ไปใช้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตนสังกัด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผลจากการอบรมครั้งนี้สะท้อนจากผลการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมพบว่ามีความเฉลียวที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.25 แสดงถึงผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ เสนียวงศ์ (2553 : 100-105) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมครูผู้ดูแลเด็กร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ยังต้องปรับปรุงในเรื่องความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ พิกพ ธรรมประชา (2550 : 85-87) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมครูผู้ดูแลเด็กไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ยังต้องปรับปรุง และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านวางแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนความรู้จากการนิเทศนั้นมีปัญหา ซึ่งแผนการจัดการศึกษาไม่ได้มีการบูรณาการแต่อย่างใด เป็นเพียงแต่แผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น สอดคล้องกับน้ำฝน สันติ (2552 : 124-126) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กยังไม่มีแผนการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ เป็นเพียงแต่การนำแผนการศึกษาตามนโยบายขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นมาใช้เท่านั้น ทั้งนี้สาเหตุหลักเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจในหลักการบูรณาการความรู้เพื่อจัดทำแผนการศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดประสบการณ์เรียนรู้จากการสัมภาษณ์ถึง แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการของกลุ่มเป้าหมาย พบว่ากลุ่มเป้าหมายคิดว่าจะใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองจากอินเทอร์เน็ต และการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ มะลิกาม (2548 : 75-77) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาครูที่เลี้ยงด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยยังขาดความสามารถในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ครูที่เลี้ยงทุกคนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและไม่เคยได้รับการอบรมด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมาก่อน และนริศรา ชมจุมจัง (2550 : 86-88) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ภายหลังการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ สามารถเขียนแผนการเรียนรู้และจัดประสบการณ์แบบบูรณาการได้ เครื่องมือที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ คู่มือการพัฒนาครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผ่านการตรวจสอบและเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาโดยประเมินในประเด็นด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม ซึ่งพบว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาทีละรายการโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยมีผลดังนี้ 1) ความเป็นประโยชน์ของคู่มือ 2) ความเหมาะสมของคู่มือ 3) ความเป็นไปได้ของคู่มือ

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความเหมาะสมได้แก่ การใช้แบบทดสอบและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้คู่มือการอบรมที่มีความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ถึงแม้ว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลร่องคำมีนโยบายและนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แต่ครูผู้ดูแลเด็กยังมีความรู้ความเข้าใจน้อย ดังนั้นผู้บริหารเทศบาลตำบลร่องคำควรมีแผนการนิเทศ ติดตามและพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง

1.2 ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพิ่มขึ้น ดังนั้นเทศบาล ตำบลร่องคำควรมีการอบรมครูผู้ดูแลเด็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้ดูแลเด็กสังกัดเทศบาลตำบลร่องคำอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาคู่มือการอบรมให้สามารถนำไปใช้พัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2546). **การพัฒนาเด็กเล็ก**. กรุงเทพมหานคร : ยูไนเต็ศึกษาโปรดักชั่น.

_____. (2550). **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.

จุฬารัตน์ เสนียวงศ์. (2553). **การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย โรงเรียนอุบลจุฬารัตน์ อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย**. รายงานศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

น้ำฝน สันที. (2552). **การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอบึง จังหวัดอุดรธานี**. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นริศรา ชมจุมจัง. (2550). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ
สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล
เด่นราษฎร์ กิ่งอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด. รายงานการศึกษา ค้นคว้าอิสระ
กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิภพ ธรรมประชา. (2550). การพัฒนาบุคลากรการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์.
รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สมควร จงเจือกลาง. (2553). การพัฒนาในการจัดประสบการณ์นักเรียนปฐมวัย
โรงเรียนคูเตยราษฎร์สามัคคี อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์. (2556). ยุทธศาสตร์และ
แนวทางการพัฒนา. กาฬสินธุ์ : สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดกาฬสินธุ์.
- สุพรรณิ มะลิงาม. (2548). การพัฒนาครูพี่เลี้ยงด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก
ปฐมวัย ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กองการศึกษาเทศบาลตำบล
บ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
(บริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Grundy, S. (1987). *Curriculum product or praxis*. London : Falmer Press.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research reader*. 3rd ed.
Geelong, Australia : Deakin University Press.
- McKernan, J. (1991). *Curriculum action research*. London : Kogan Page.
- Zuber-Skerritt, O. (1991). *Action research for change and development*.
Aldershot : Avebury.

แนวทางการพัฒนาระบบการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ Guidelines for Developing a Planning Process in Child Development Centers Affiliated with Sub-District Administrative Organizations in Kalasin Province

จุฑามาศ หอมกลิ่น¹, ดร.ธีระ ภูดี², ดร.อมร มะลาศรี³

Juthamas Homklin¹, Dr. Theera Phudee², Dr. Amorn Malasri³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการวางแผน ประชากรได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษา 81 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 272 คน และครูผู้ดูแลเด็ก 213 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าและแบบบันทึกสรุปการประชุม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการวางแผน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและประเมินความต้องการด้านกำลังคน 2) ขั้นวางแผน กำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา รวบรวมข้อมูลและ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

² อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

วิเคราะห์แผนงานสำหรับจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี 3) ขั้นตอนการหรือ
ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเพิ่มเติม 4) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล
สร้างเครื่องมือในการติดตามและประเมินผล และเผยแพร่ผลประเมินไปยังหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง 5) ขั้นตอนการทบทวนหรือจัดทำแผนใหม่ ใช้ผลประเมินในการปรับปรุงแผน
พัฒนาใหม่ให้เหมาะสม นำแผนไปใช้ และประเมินผลที่ได้อีกครั้ง

คำสำคัญ : กระบวนการวางแผน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This research had three objectives: 1) to study the level of practice that is in accordance with the planning process of child development centers affiliated with sub-district administrative organizations in Kalasin province, 2) to study the problems with practicing in accordance with the planning process, and 3) to study guidelines for developing a planning process. The population consisted of 81 directors of education divisions, 272 chairpersons of child development centers, and 213 teachers. The instruments comprised a rating scale questionnaire and a form listing the minutes of the meeting. Statistics were mean and standard deviation. The results revealed that overall; the practice that was in accordance with the planning process was at a low level, while the problems of practicing in accordance with the planning process were at a moderate level. With regards to guidelines for developing the planning process, the following suggestions were offered: (1) in the preparation stage, arrange an information system and analyze needs in manpower; (2) in the planning stage, arrange problems in the order of importance and collect data along with analysis of a plan for formulating an annual action plan; (3) in the implementation stage, have a manual in addition to the plan; (4) in the follow-up and evaluation stage, construct instruments for follow-up and evaluation and disseminate results to the organizations involved; and (5) in the review stage, use the results to adjust the plan, then implement and evaluate it again.

Keyword : Planning Process, Child Development Centers

บทนำ

การวางแผนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการในการบริหารงาน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็พยายามที่จะพัฒนาและใช้การวางแผนเพื่อเป็นกรอบและนำไปสู่การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งถือว่าการวางแผนการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นในฐานะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในระดับพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองภายใต้หลักการกระจายอำนาจการปกครองและการดำเนินการกิจการในกาจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของภารกิจอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับท้องถิ่น กล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่แบ่งเบาภารกิจของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานและในภารกิจหลายๆ ด้านเหล่านั้น การจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษานับเป็นหนึ่งภารกิจที่สำคัญที่รัฐบาลต้องการให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

นโยบายการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการโดยอยู่ในรูปของกฎหมายการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการจัดการศึกษา ผ่านกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานการกำกับดูแล จึงเท่ากับว่าการกำหนดนโยบายการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐที่บัญญัติในกฎหมายดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานและจัดให้มีบริการสาธารณะด้านการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ภายใต้กรอบหรือขอบเขตอำนาจหน้าที่

และเจตจำนงของรัฐที่มีต่อการดำเนินการกิจการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลย่อมมีขั้นตอนกระบวนการหรือ วิธีการในการกำหนดนโยบายที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือฝ่ายบริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายโดยมีฝ่ายสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้รับรองนโยบาย รวมไปถึงการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติของฝ่ายบริหาร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 113-130)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 41 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนให้ท้องถิ่นนั้นๆ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 มาตรา 81 ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษา (กระทรวงมหาดไทย, 2553 : 3-4) ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กตามระเบียบกฎหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์มีอยู่ทั้งสิ้น 272 แห่ง ใน 18 อำเภอ โดยมีความแตกต่างกันทั้งในด้านศักยภาพบุคลากรและงบประมาณ จึงประสบปัญหาต่างๆ หลายด้าน การศึกษากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะหรือกระบวนการด้านการวางแผน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ อีกทั้งยังสามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์กับงานวางแผนพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยิ่งกว่านั้นหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์กับการส่งเสริม ประสาน พัฒนา และการกำกับติดตามผลการจัดการศึกษาให้เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติตามและปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการดำเนินการดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาในการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

วิธีวิจัยและการวางแผนการทดลองทางสถิติ

ในการศึกษารัชนีนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนของ Dessler (2004 : 81-82) และ Koontz and Wehrich (1990 : 52-58) และโดยกำหนดกระบวนการวางแผน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขึ้นเตรียมการสำหรับการวางแผน
2. ขึ้นวางแผน

3. ขั้นตอนการดำเนินการหรือขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ
4. ขั้นตอนการติดตามประเมินผล
5. ขั้นตอนการทบทวน ปรับแผน หรือการจัดทำแผนใหม่

ประชากร คือ ผู้อำนวยการกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 81 คน
หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 272 คน และ
ครูผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 213 คน รวมทั้งสิ้น 566 คน

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและมอบหมายให้
ผู้ดูแลศูนย์แต่ละหน่วยดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมคืนภายใน 30 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์
ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
โดยใช้การแจกแจงความถี่และ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับ
การปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาใน
การปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

**ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผน
การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์
มีการดำเนินการดังนี้**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกสรุปการประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการ กองการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 15 คน ได้มาด้วย เลือกแบบ
เจาะจง โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป
2. เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการศึกษา

3. เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
4. เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการศึกษา
5. เชี่ยวชาญด้านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเคราะห์ สรุป และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า

1. การปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอนการวางแผนและขั้นตอนการนำไปปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการวางแผนและขั้นตอนการทบทวนปรับแผนหรือจัดทำแผนใหม่โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

2. ปัญหาของการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติและขั้นตอนการทบทวนปรับแผนหรือจัดทำแผนใหม่ และอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการวางแผน ขั้นตอนการวางแผน และขั้นตอนติดตามและประเมินผลการวางแผน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

3.1 ด้านการเตรียมการวางแผน ควรให้แต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผน ส่งเสริมและริเริ่มให้มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผน จัดทำนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์

การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประเมินความต้องการด้านกำลังคนในการพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการวางแผน พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.2 ด้านการวางแผน ควรพิจารณาและกำหนดลำดับความสำคัญของ ปัญหาในการวางแผน กำหนด พันธกิจและกลยุทธ์ของแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการและเป้าหมายการพัฒนารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์แผนงานสำหรับจัดทำแผนปฏิบัติงานการพัฒนาประจำปี และจัดทำแผน การปฏิบัติงานการพัฒนาประจำปี

3.3 ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเพิ่มเติม จากแผนปฏิบัติงานการพัฒนาประจำปี จัดอบรมประชุมสัมมนาเพื่อเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรในการนำแผนไปปฏิบัติ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แผนพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรายงานผล การปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดแก่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

3.4 ด้านการติดตามและประเมินผลการวางแผน ควรกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานสำหรับพิจารณาการประเมินผลการดำเนินงาน สร้างเครื่องมือในการติดตาม และประเมินผลการวางแผน ใช้เครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการวางแผน ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เผยแพร่ผลการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานต่างๆ

3.5 ด้านการทบทวนปรับแผนหรือจัดทำแผนใหม่ ควรนำผลการประเมิน ในขั้นตอนติดตามและประเมินผลมาทบทวน กำหนดช่วงเวลาในการปรับแผนพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปรับปรุงแผนพัฒนาใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นำแผน พัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการปรับปรุงไปใช้ และประเมินแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังจากที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า หลังจากที่มีการปฏิรูประบอบราชการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มาสังกัด

กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้มีความพร้อมในการพัฒนาน้อย อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการวางแผนตามกระบวนการวางแผน ดังที่ประชุม รอดประเสริฐ (2535 : 106) ได้กล่าวว่า การวางแผนก็เหมือนกับกระบวนการบริหารงานอื่นๆ ตรงที่ไม่สามารถจัดปัญหาให้กับบุคคลหรือองค์กรได้ทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนคุณภาพของงานจากการที่ได้ปฏิบัติตามแผน ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน ถ้าข้อมูลที่ใช้เป็นขยะ ผลของงานที่ออกมาก็ต้องเป็นขยะ อย่างไรก็ตามแม้การวางแผนจะมีข้อมูลที่ดี แต่การวางแผนนั้นก็อาจไม่มีประสิทธิภาพได้ ถ้าการวางแผนนั้นยังคงเขียนไว้บนแผ่นกระดาษและไม่เคยออกไปปฏิบัติเลย การวางแผนที่ดีนั้นจะต้องนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง และได้รับการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดมชัย สนวนทวี (2545 : 80-82) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและความเป็นไปได้ของรูปแบบการวางแผน กลยุทธ์ในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นขั้นตอนกระบวนการและส่วนประเมินกลยุทธ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทุกรายการอยู่ในระดับน้อย และความเป็นไปได้ของขั้นตอนกระบวนการ และกลยุทธ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการพัฒนาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่าเกือบอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรการบริหารอื่นๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอ ความยากลำบากในการหาข้อมูล และสมมติฐานที่ถูกต้องแม่นยำ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างรวดเร็ว ความไม่แน่นอนของปัจจัยภายในองค์กร เช่น บุคคลภายในหน่วยงาน นโยบายของหน่วยงานและจำนวนของเงินลงทุน และความไม่แน่นอนของปัจจัยภายนอกขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยากแก่การควบคุม เช่น บุคคลภายในหน่วยงาน นโยบายของหน่วยงานและจำนวนของเงินลงทุน เวลาและค่าใช้จ่ายในการวางแผนและการดำเนินงานตามแผน (ประชุม รอดประเสริฐ, 2535 : 105) และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ

สุเทพ ราชประโคน (2545 : 145-146) ที่ได้ศึกษาปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ และเปรียบเทียบ การวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครู-อาจารย์ ที่มีความแตกต่างกัน ด้านประสบการณ์และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์มีทักษะต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในทุกขั้นตอนในระดับปานกลาง

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ขั้นตอน สรุปได้ว่า ควรให้แต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนในการจัดทำนโยบาย การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อีกทั้งควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาในการวางแผน วิเคราะห์แผนงานสำหรับจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานการพัฒนาประจำปี ในการนำแผนไปปฏิบัติต้องมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพิจารณาการประเมินผลการดำเนินงาน จากนั้นนำผลการประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนมาปรับปรุงแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกครั้ง ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 19) ได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการวางแผนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ได้ผลดี ประกอบด้วย การวางแผนควรจะได้เริ่มปฏิบัติจัดทำขณะที่เริ่มดำเนินงานเป็นอันดับแรก ผู้บริหารจะต้องวางแผนใหม่เพื่อให้ได้ผลประโยชน์อย่างเต็มที่ วัตถุประสงค์นโยบาย จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ชัดเจนเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการวางแผน แผนงานที่กำหนดขึ้นจะล้มเหลวและไร้ความหมายหากไม่ทำความเข้าใจให้ดีก่อน ปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ข้อมูลข่าวสารต่างๆ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ สถานที่เวลา ฯลฯ จะต้องจัดเตรียมให้พร้อม และวิธีดำเนินงานตามแผนต้องพิจารณาหาสู่ทางวิธีการที่จะดำเนินการตามแผนที่กำหนดขึ้นไว้ให้ล่วงหน้า เพื่อสามารถวางแผนการควบคุมได้ และดังที่ เกศรินทร์ แทบสี (2557 : 15) กล่าวว่า ควรมีการวางแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อให้เห็นทิศทางในการดำเนินการและเป้าหมายความสำเร็จไว้ สอดคล้องกับ พูลย์ชัย ยาวีราช (2550 : 227-229) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบแผนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ยังขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจน ในการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์หรือแนวทางสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและยุทธศาสตร์การบริหารเชิงกลยุทธ์ รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบในเชิงกระบวนการและยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการ ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา 7 ขั้นตอน ได้แก่ การตีความนโยบาย การวางแผน การจัดการ การจัดหาหรือระดมทรัพยากรการดำเนินงาน การประเมิน ผล และการสร้างความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทักษิณ อินะวงศ์นิษฐ (2550: 60-63) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดนโยบาย ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลกรงีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในกิ่งอำเภอ เชียงรุ่ง จังหวัดเชียงราย พบว่าปัญหาสำคัญของการกำหนดนโยบายขององค์การบริหาร ส่วนตำบลได้แก่การมีส่วนร่วมและความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายมากกว่าผู้นำ ท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการจะมีบทบาทโดยตรงตาม กฎหมาย ส่วนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการจะมีบทบาททางอ้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้บริหารท้องถิ่น ด้านการศึกษาใน จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรมีการพัฒนากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มี คุณภาพเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่นต่อไป

1.2 สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ควรมีการจัดทำเป็นคู่มือด้านการ วางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก ในสังกัดสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดทำแผน พัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือในจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดทำแผนประเภทต่าง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2553). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- เกศรินทร์ แทบสี. (2557). “การศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3,” วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. หน้า 15.
- ทัศนีย์ ชินะวงศ์กนิษฐ์. (2550). บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลภณสิทธิ์ศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในกิ่งอำเภอเชียงรุ่ง จังหวัดเชียงราย : วิทยานิพนธ์ รป.ม. (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) เชียงราย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2535). การบริหารโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- พลชัย ยาวีราช. (2550). การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ ราชประโคน. (2548). การศึกษาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อุดมชัย สอนทวี. (2545). การศึกษารูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Dessler. (2004). A Framework for Human Resource Management. New York : Prentice Hall.
- Harold Koontz and Heinz Wehrich. (1990). Elementos deadministracion : Enfoque Naucalpan. Mexico : McGraw-Hill Interamericana de Mexico.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 6 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทความพิเศษ บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์นี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) และบทความปริทัศน์ (Article review)

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมีอย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามีอย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด

3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 12 หน้า

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทย ขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้นิพนธ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์ อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.6 วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่นำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.7 ผลการศึกษา (Results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัย อย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and Conclusion) ซึ่งแจ้งว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น แยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทความย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press) ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

2. บทความทางวิชาการ

- 2.1 ชื่อเรื่อง
- 2.2 ผู้แต่ง
- 2.3 บทคัดย่อ
- 2.4 คำสำคัญ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง

3. บทความทั่วไป

- 3.1 ชื่อเรื่อง
- 3.2 ผู้แต่ง
- 3.3 บทนำ
- 3.4 เนื้อหา
- 3.5 บทสรุป
- 3.6 เอกสารอ้างอิง

4. บทวิจารณ์หนังสือ

- 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
- 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
- 3.3 บทวิจารณ์

5. บทความปริทัศน์ (Article Review)

เป็นงานทางวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์หาคำตอบทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่นำเสนอ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้ที่อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่นๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้ บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอโดยในหน้าแรกของบทความปริทัศน์จะประกอบด้วย

- 5.1 ชื่อเรื่อง
- 5.2 ชื่อผู้นิพนธ์
- 5.3 คำสำคัญ
- 5.4 บทนำ
- 5.5 บทสรุป

เอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style) ฉบับล่าสุด

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มิใช่ผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียน คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจากชื่อ website

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความ

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....

ภาษาอังกฤษ..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....

ชื่อผู้นิพนธ์ ภาษาไทย¹²³

ภาษาอังกฤษ¹²

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ปกติ)

¹ รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาไทย .. (เนื้อหา Browalia New ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วยงานที่สังกัด..เบอร์โทรศัพท์....Email....

² รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ .. (เนื้อหา Browalia New ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วยงานที่สังกัด..เบอร์โทรศัพท์....Email....

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

คำสำคัญ: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

Keywords: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

บทนำ (Introduction) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา).....

.....

.....

.....

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการศึกษา (Materials and Methods) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

วิธีวิจัย และการวางแผนการทดลองทางสถิติ

การเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

ผลการศึกษา (Results) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and Conclusion) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (References) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

Guidelines for sending articles to be published In Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University

Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University aims at promoting and publicizing the qualified academic works and researches which are worth for academic development, and also at being the medium of sharing the variety of academic perspectives. This journal publishes the academic works on Humanities and Social Sciences in 6 formats including research article, academic article, general article, special article, book review article and review article. Article and research article submitted for the publication in the Prae Wa Academic Journal of Kalasin Rajabhat University may be revised as appropriate by the journal editorial board and peer review in order to make it fit the international standard and be accepted as reference. It is important to note that articles submitted for Prae Wa Academic Journal of Kalasin Rajabhat University should contribute a new body of knowledge, that demonstrate interesting and valuable points of view for readers and should not have been preprinted or previously submitted to other publications. The manuscript preparation should be made through the following instruction:

Instruction for the manuscript preparation of research article, academic article, book review article, and article review.

1. Language: Manuscripts may be written in either Thai or English. Thai language manuscripts should adhere to the Royal Institute's principles and should try to avoid using vocabulary and borrowed English words in article, except in case of necessity. All English words appear in the Thai text should be typed in small letter, except specific names which can be

typed in capital letter. English language manuscripts must be proofread for the correctness of language by an English expert prior to submission.

2. Papers: Manuscripts should be typed in A4 paper (216 x 279 mm.), and required to have 40 mm. (1.5 inches) margins on the top and the left, while the bottom and the right require to have at least 25 mm. (1 inch) ones. The manuscript should be typed through the MS Word.

3. Number of pages: The article is required not to be longer than 12 pages.

Organization of content in article should be arranged in the following order;

1. Research Article

1.1 Title should be concise, clear, and meaningful reflecting the purposes of research and should not use the non-standard abbreviations, symbols and formula in the title. The length of the title should not be exceeded 100 words and should be typed in TH SarabunPSK font 18 pt. There must be both Thai and English titles sorting the Thai version initially.

1.2 Author name(s) and address should be indicated in both Thai and English together with academic title, institute, address, and email of corresponding author. It should be typed in TH SarabunPSK font 16 pt.

1.3 Abstract should be done in both Thai and English. The Thai version should be sorted initially. It should be concise and easy to understand. Abstract should be arranged from the purposes, research methodology, results, and discussion respectively. The non-standard abbreviations should not be indicated in the abstract. The length should not be exceeded 250 words or 15 lines and typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.4 Keywords should be written in both Thai and English and put in the end of both Thai and English abstracts. The text should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.5 Introduction is the part telling reasons and processes the study, review of related literatures, and the purposes of the study. It should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.6 Research Methodology should explain the research instruments, populations and samples, sampling, research method, or hypothesis testing, data collection, and data analysis. It should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.7 Results of the study should clearly provide the findings of the study in research sequence. If the results are not so complicated, the descriptive writing should be done. On the other hand, if the results are so complex with a lot of numbers and variables, tables and graphs should be employed but should not be used more than 5 ones. The interpretation and analysis of the results should be manipulated and there should also be the comparison of hypothesis testing. All of them should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.8 Discussion and Conclusion should indicate the relationship between the results and purposes of study about why they are correspondent or different with the previous studies with the references. The last part should mention the suggestions for utilization of findings or for further studies. This part should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.9 Tables, Figures, and Graphs used in the article should be well-selected only the necessary ones. They should be placed separately from the content by sorting correspondently with the content. They should also be explained through the brief and meaningful description. In case of tables, the description should be placed on the top. For the figures and graphs, the description should be placed at the bottom. All of them should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.10 Acknowledgement should be mention briefly about the financial support and assistance of organizations or individuals. It should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.12 References in both Thai and English should be the published documents accepted academically. They should not be the abstract and personal communication speech. If the documents are in the consideration for publication, the phrase “in press” should be mentioned. They should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

2. Academic Article

- 2.1 Title
- 2.2 Author(s)
- 2.3 Abstract
- 2.4 Keywords
- 2.5 Introduction
- 2.6 Content
- 2.7 Conclusion
- 2.8 References

3. General Article

- 3.1 Title
- 3.2 Author(s)
- 3.3 Introduction
- 3.4 Content
- 3.5 Conclusion
- 3.6 References

4. Book Review Article

- 3.1 References Information
- 3.2 Critic
- 3.3 Critique

5. Article Review

Article Review is the academic work that evaluates the latest circumstance of the specific academic area through the fashionably deep and wide study and analysis to reveal the tendency for the further development. Author(s) should check the related content carefully, especially the latest one. The article review should introduce the development of the interesting topic. The information presented is not necessary to be

specific for only the readers in the related fields, but it could be clearly and easily understood by the readers in other fields or graduated students. Article review is the presentation of the overview of the interesting topic and the first page should be contained the followings:

- 5.1 Title
- 5.2 Name of Author(s)
- 5.3 Keywords
- 5.4 Introduction
- 5.5 Conclusion

References

The references format refers to the latest of American Psychology Association (APA)

References Writing

A. In case of research report, the reference should be ordered as follow: author(s) (in case of Thai, identify name, then family name. In case of English, identify family name first, then name). year of publication. title. abbreviation of journal. volume. Issue : page numbers which order from the first page to the last one of the report. In case of the authors are more then 6, identify the first author and follow by et al.

B. In case of book, the references format is similar the format of research report (in A), except using the name of book. city of publication: publishing house instead of abbreviation name of journal.

C. In case of proceedings, the references format contains author(s). year of publication. name of proceedings. date, month, and year of event: venue: publishing house or publisher. page number.

D. In case of thesis, the references format consists of authors. year of publication. thesis title. name of publication institute : name of educational institute.

E. In case of article in newspaper, the references format is similar to the research report (in 11.1.1 A.)

F. In case of electronic document, the references format and order are autor(s). name of journal (year, month, and day of citation) issue : name of website.

เฉพาะเจ้าหน้าที่

เลขที่สมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิกวารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ชื่อ - สกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

สถานที่จัดส่ง

- ☐ บ้าน ที่อยู่.....
โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....
- ☐ ที่ทำงาน ที่อยู่.....
โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....
โทรสาร.....

นักศึกษาระดับ

- ☐ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัย.....
- ☐ ปริญญาโท มหาวิทยาลัย.....
- ☐ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัย.....
- ☐ อาจารย์
- ☐ บุคคลทั่วไป

ค่าสมัครสมาชิกรายปี ☐ ปีละ 500 บาท ☐ ราย 2 ปี 900 บาท

ชำระเงินโดย

- ☐ เงินสด จำนวน.....บาท
- ☐ อื่นๆ.....

(ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../...../.....

ที่อยู่ วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชนครินทร์ เลขที่ 13
หมู่ 14 ตำบลสกลเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 Email. aor_queen@hotmail.com
<http://www.acad.ksu.ac.th> โทรศัพท์ 043-602044 โทรสาร 043-602044 มือถือ 081-7292918

